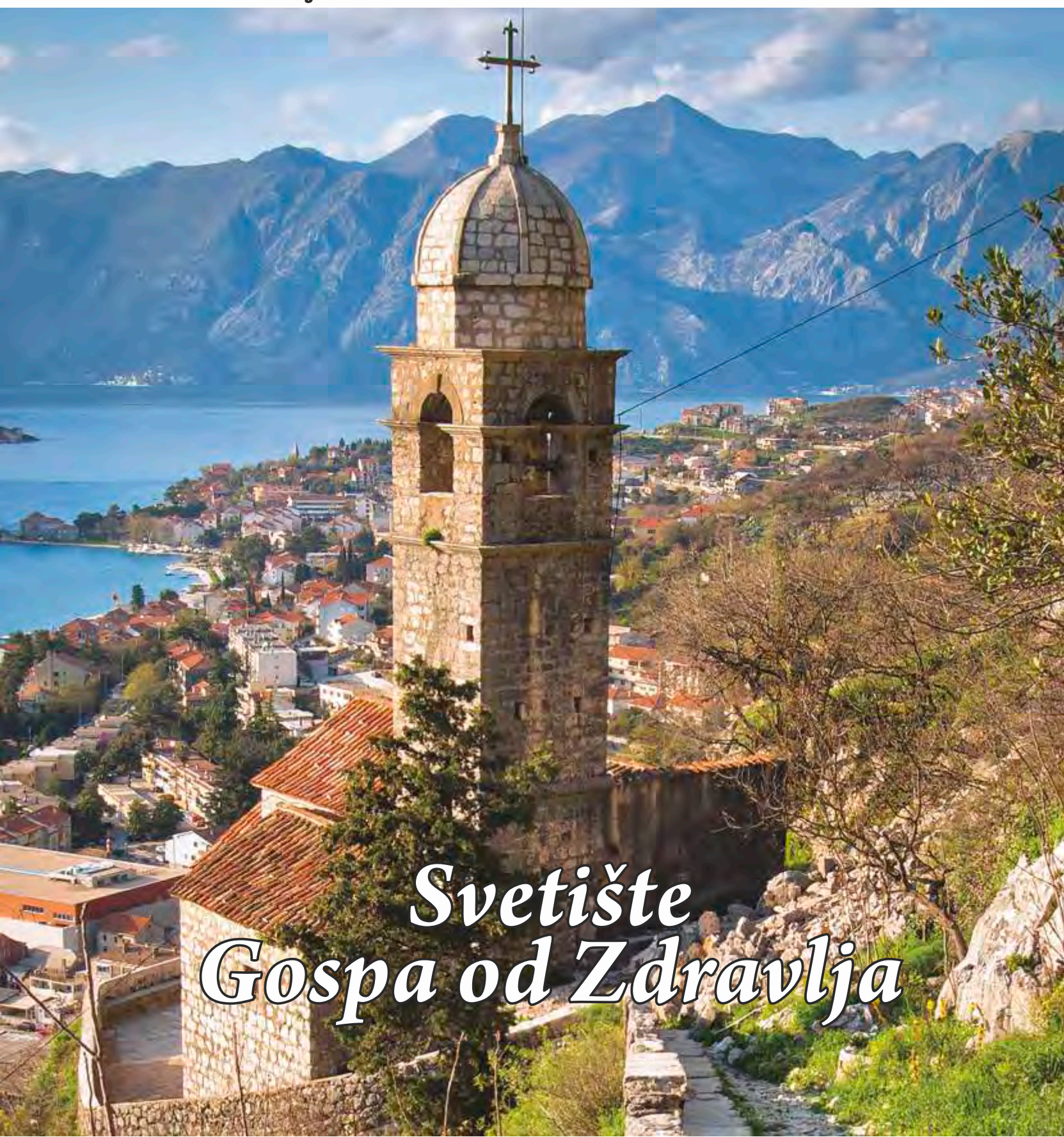

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XV Broj 151-152 Studeni-Prosinac 2017. ISSN 1800-5179

*Svetište
Gospa od Zdravlja*

Sadržaj:

- 3** Kotorani i Tivčani svečano obilježili Dan općine
- 12** Očuvanje tradicijske kulture
- 16** **Dimitrije Popović: Kultura i umjetnost su najpouzdaniji graditelji mostova među narodima i državama**
- 20** Kotorski Horeb
- 24** Istorijski arhiv Kotor u Istanbulu
- 29** Dubrovačka zimska bajka predstavljena u Kotoru
- 31** Književna jutra sa Snježanom Akrap-Sušac
- 35** Izložba skulptura Rista Stijovića
- 38** Duh stare Dobrote
- 41** Inovativna i kreativna Hrvatska
- 45** „Putovanje u Italiju“
- 48** Aktualnosti
- 66** Kronika Društva
- 68** Novosti iz HNV-a
- 70** Po bokeljski
- 71** Jedna od najvećih tragedija u trgovačkoj mornarici na istočnom Jadranu
- 76** Đir po Kotoru: Zanatska ulica
- 82** Pet kotorskih crkava Bogu i svetom Nikoli u čast posvećenih
- 84** Antiki fagot: Robinja Julija
- 86** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Lastovo
- 89** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve
Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju: Brik Splendido
- 92** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 94** Sjećanje na Mira Franovića

Poštovani čitatelji!

Upravo je prosinac vrijeme kada se svode računi i zbrajaju dojmovi o godini koja je na izmaku. Jesmo li ostvarili zacrtane ciljeve? Jesmo li se dovoljno trudili za njih? Je li moglo bolje?

Uvijek može bolje i tome treba težiti! No, kada se osvrnemo za sobom, možemo biti zadovoljni učinjenim. Uspjeli smo prirediti i tiskati zacrtane brojeve Glasnika i tako održati njegov kontinuitet. Naš mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ polako, ali sigurno raste – po broju članova, po broju novih naučenih kompozicija i po broju značajnih i zapaženih nastupa. To nam svima čini veliko zadovoljstvo, a posebno njihovu voditeljju i dirigentu, koji s velikim strpljenjem i predanošću radi s najmlađima, profesoru Ivu Brajaku. Uz to, Hrvatsko građansko društvo realiziralo je niz značajnih projekata, o kojima smo tijekom godine pisali u Glasniku.

Ono što je obilježilo godinu za nama je činjenica da sada imamo reprezentativne prostorije u kojima možemo raditi, stvarati i ugostiti prijatelje.

Uz redovite serijale, pisali smo o proslavama Dana općine Kotor i Tivat, lokalni javni emiteri ova dva grada proslavili su značajne jubileje... Propratili smo izložbe, promocije i koncerte, prisjetili se jedne od najvećih tragedija u trgovačkoj mornarici na istočnom Jadranu... Kao i uvijek, pisali smo o aktualnom trenutku i o prošlim vremenima, a sve je isprepletano i povezano.

Razgovarali smo s kotorskim arhivistima koji su još jednom uspješno predstavljali svoju zemlju i svoj grad na velikome međunarodnom skupu u Turskoj. Za Glasnik je, s Danilom Ivezićem, razgovarao Dimitrije Popović.

Pred vama je bogat dvobroj u kojem ćete, nadam se, pronaći teme koje će pridobiti vašu pažnju.

U ime Uredništva i u svoje ime želim vam čestit Božić i sretnu Novu godinu!

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Radio Dux, Matica, Hina, arhiva HGD CG, Boka News, Skala radio, Anton-Gula Marković**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

Kotorani i Tivćani svečano obilježili Dan općine

Priredila:

Tijana Petrović

Izvor:

Boka News, Radio Kotor

Kotor proslavio Dan općine nizom svečanosti i dodjelom nagrada

Dan općine Kotor, po tradiciji, obilježen je defileom Gradske muzike ulicama grada i ceremonijom polaganja vijenaca na spomenik Palim borcima. Prethodno je ispred zgrade Općine Kotor predan svečani raport i zastava Bokeljske mornarice gradonačelniku Vladimiru Jokiću, a u podne na glavnome grad-

Kotorani i Tivćani Dan općine slave istoga dana – 21. studenoga. Nizom prigodnih programa i svečanosti ova dva grada obilježila su značajne datume u svojoj povijesti.

skom trgu Bokeljska mornarica je, neizostavno u ovakvim prilikama, izvela tradicionalno kolo u koje su na kraju, po običaju, ušli i čelnici grada.

U Velikoj dvorani Centra za kulturu „Nikola Đurković“ održana je svečana sjednica na kojoj su dodijeljene nagrade „21. novembar“ direktoru Opće bolnice Kotor dr. Ivanu

Iliću i posthumno pomorskom kapetanu duge plovidbe Ladislavu Ladu Vukoviću. Sjednica je otvorena crnogorskom himnom koju je otpjevao dječji zbor muzičke škole „Vida Matjan“ uz pratnju dječjega mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“.

Prisutne uzvanike pozdravio je gradonačelnik Općine Kotor

Vladimir Jokić. On je podsjetio na 21. studenoga prije 73 godine kada su borci Prve bokelejske i Druge dalmatinske brigade, nakon proboja Risna, oslobodili Kotor od fašističkog okupatora i donijeli slobodu.

„Obveza ove i svih generacija koje dolaze je da se s poštovanjem sjećamo svih onih koji su svojim životima platili slobodu i kojima dugujemo zahvalnost što su nas čvrsto utemeljili u antifašističku Europu. Privilegij i čast je stajati danas pred vama i predstavljati grad Kotor. Čast, kakva je ova sa sobom nosi i veliku obvezu. Upravljanje gradom znači stvarati uvjete za svakodnevni život njegovih

građana, perspektivu za one koji će sutra biti njegovi stanovnici, ali i biti obvezan pred tisućljećima tradicije i trajanja”, rekao je Jokić. On je dodao da tradicija grada ne smije biti samo dio folklora, već dug i dužnost budućnosti.

Predsjednik Jokić podsjetio je da je Kotor 1616. godine donio Statut i zakone grada. Marjan Buća i Frano Bolica u posveti Statutu Ivanu Franu Delfinu napisali su sljedeće:

„Obavljajući dužnosti najbolje i najpažljivije, i to nizom mnogih godina, naši su preci dugo i sretno vodili brigu o razvoju ovoga grada tako da upravljanje njime u krajnjoj mjeri bude u duhu najstarijih građanskih običaja. A to znači da se mora odlučiti kako se u domovini ne vlada ni preko pojedinaca s neogračenom vlašću, u cilju izbjegavanja tiranije, niti preko uvijek nezdrave vlasti mnogih, radi uklanjanja površnosti neiskusnog mnoštva, nego uz stalnu vlast zakona.” Četiri stotine godina nakon, ističe Jokić, ove riječi moraju biti moto svima koji u našem društvu donose odluke. Različite okolnosti, ali jednake vrijednosti u temeljima, tijekom stoljeća nosile su grad.

Jokić je podsjetio na riječi gradonačelnika Firence, Đorđa La Pira, koji je prije nekih 50 godina izjavio da je posao gradonačelnika Firence da mijenja lampe i misli o svjetskom miru.

„Posao gradonačelnika Kotora svakako nije toliko značajan da se brine o svjetskom miru, ali je obveza prvog čovjeka Kotora da uz to što krpa rupe u asfaltu misli o tome da Kotor bude i ostane kapija Crne Gore, kapija kulture, prijateljstva i tradicije. Djelimično paralizirani moratorijumom, izgradili smo dio putne infrastrukture na grbaljskom području, privode se kraju radovi na zgradi za socijalno ugrožene, završili smo ranije započete radove na vodovodno-kanalizacijskom sistemu i potpisali ugovor s Jedinštvom za radove u iznosu od preko 700.000 eura. Donijeli smo odluku o subvencijama u poljoprivredi, potaknuli davanja za sport, kulturu i nevladin sektor, krenuli u uvođenje informatičkih sistema, upravu u svemu otvorili prema građanima. Ipak, posebno sam ponosan na činjenicu da smo ovog ljeta uspjeli, unatoč svemu, prirediti KotorArt, zbog grada i za grad, kao i na to što smo uspjeli upisati tvrđavu na listu

UNESCO-a, zajedno s još pet gradova iz Italije i Hrvatske.

Problemi koji opterećuju grad, poput prometnih gužvi i koncesije za Luku Kotor, ostaju za vrijeme koje je pred nama i na njima će se očitovati sposobnost uprave da se izbori kako sa svakodnevnim problemima, tako i s namjerama da se gadu oduzme ono što je izvorno i historijski njegovo. Pitanje koncesije Luki Kotor je pitanje na kojem ne smijemo popustiti ni pred kim, ni pred državom, ni pred investitorima, ni pred javnošću. Luka je dio Kotora, bila je, jest i bit će.

Ipak, o jednom planu bih govorio upravo danas, o planu da Kotor bude mjesto okupljanja gradova, mjesto spajanja ovog dijela Mediterana. Kotor ima obvezu prema sebi, prema svojoj historiji, prema građanima, prema državi kojoj pripada, da bude prijatelj i da okuplja gradove, da opet bude grad na Jadranu. Zbog toga mi dopustite da pozdravim naše goste iz pobratimskih i prijateljskih gradova: predsjednika Općine Staroga grada Beograda, gradonačelnika Subotice, zamjenika gradonačelnika Splita, predstavnicu grada Beograda... Posebna mi je čast da su danas ovdje s nama naši

prijatelji, gradonačelnik Ohrida Stojanovski i gradonačelnik još jednoga grada na Jadranu, Dubrovnika, Mato Franković“, istaknuo je Jokić.

Na sjednici su bili prisutni predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, ministar održivog razvoja i turizma u Vladi Crne Gore Pavle Radulović, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić, konzul RH u Kotoru

Hrvoje Vuković, gradonačelnik Dubrovnika Mato Franković, predstavnici Vojske Crne Gore, stranački prvaci Demokratske stranke Aleksa Bečić i URE Dritan Abazović, gradonačelnik Herceg Novog Stevan Katić i Budve Dragan Krapović, predstavnici pobratimskih i prijateljskih gradova, odbornici i mnogobrojni uzvanici iz javnoga političkog, privrednog i kulturnog života.

Franković na proslavi Dana općine Kotor

Gradonačelnik Dubrovnika Mato Franković bio je prisutan na svečanoj sjednici u povodu proslave Dana općine Kotor te je izrazio zadovoljstvo što je uspostavljena kvalitetnija suradnja između Dubrovnika i Kotora. On je rekao da su mnogobrojni i slični problemi koji muče ova dva grada, posebno po pitanju kružera, ali i po pitanju izletničkog turizma. „Sigurno je da smo zajedno jači u nastupu prema tim velikim međunarodnim kompanijama. Siguran sam da grad Dubrovnik i Kotor, u suradnji s drugim gradovima na Mediteranu, mogu pokrenuti inicijativu održivog turizma po mjeri građana“, rekao je Franković. On je istaknuo da se u budućnosti otvaraju europski fondovi na polju prekogranične suradnje, prije svega u turizmu, što je u fokusu interesa Dubrovnika, ali i Kotora. „Na

Mato Franković i Vladimir Jokić

nama, mlađoj generaciji, ostaje da se konačno uhvatimo u koštac s tim problemima“, istaknuo je Franković.

On je posebno zahvalio gradonačelniku Kotora Vladimiru Jokiću na ustupanju reprezentativnog prostora za novi ured Hrvatskom građanskom društvu.

„Gradonačelnik Jokić pokazao je kako se treba ponašati prema hrvatskoj manjini u Crnoj Gori, a grad Dubrovnik će pomoći financijski HGD-u da može još bolje raditi na očuvanju kulturne baštine Hrvata u Boki kotorskoj i Crnoj Gori“, zaključio je Franković.

Nagrada „21. novembar“ doktoru Ivanu Iliću i posthumno kapetanu Ladislavu Vukoviću

Vuković

Na svečanoj sjednici u povodu Dana općine Kotor najviše gradsko priznanje, nagrada „21. novembar“ uručena je primarijusu dr. Ivanu Iliću za iznimne rezultate koje je ostvario u liječničkoj misiji, a posebno za razvoj Opće bolnice Kotor kao njezinu direktoru, te posthumno kapetanu duge plovidbe Ladislavu Ladu Vukoviću za višegodišnji doprinos pomorskoj privredi i posebno pomorskoj tradiciji Kotora i Boke.

U ime obitelji Vuković nagradu je primio sin preminulog kapetana. On je zahvalio rekavši kako ova nagrada vraća vjeru da nisu bili uzaludni svi doprinosi koje je

njegov otac donosio našem pomorstvu.

„Vjerojato ste se svi vi, kao i ja više puta u životu, našli na raskrsnici s pitanjem gdje ćete i što ćete raditi. Mene je uvijek neka nevidljiva sila vukla da ostanem, živim, radim i doprinosim u mom Kotoru. Nastojao sam u svojem dosadašnjem životnom vijeku i praksi raditi najbolje što znam i umijem. Mislim da sam u tome uspio, a jedna od satisfakcija je sigurno ova najviša nagrada grada Kotora“, rekao je dr. Ivan Ilić.

On je istaknuo da zaposleni u Općoj bolnici u Kotoru rade kolektivni i vrlo odgovoran posao. „Radimo to na

svjetskom nivou primjenjujući najsuvremenije tehnike i postupke, posebno u kirurgiji. Možda to nije dovoljno medijski popraćeno, ali najbolja reklama za nas su zadovoljni pacijenti. Ono na što bih skrenuo pažnju skupu je da ovaj grad, ova turistička regija i Crna Gora zaslužuju da radimo u daleko boljim uvjetima, ali to je priča za neku drugu priliku. I nadam se da će se realizirati, možda ne u mome radnom vijeku, ali za mlađe koji dolaze bit će korisno.”

Doktor Ilić istaknuo je da kao društveno odgovorna osoba novčana sredstva koja je dobio ovom nagradom poklanja Udruženju paraplegičara Kotor koji će to iskoristiti na najbolji mogući način.

Dr. Ivan Ilić

Veliki jubilej Radio Kotora

„Radio Kotor je medij, informativni centar, mjesto prikupljanja i prijenosa informacija. Radio Kotor je svjedok i kroničar događaja u vremenu grada. Pripada gradu i njegovim građanima. Kao neumorni tragač za istinom, postao je simbol ustrajavanja i traja-

nja”, rekla je direktorica Lokalnoga javnog emitera Radio Kotora Vjera Banićević.

Pozdravljajući goste na koktelu upriličenom 20. studenoga u diskoteci Maximus u povodu proslave 21. studenoga, značajnog jubileja - tridesetog rođendana Radio Kotora, Banićević je rekla i da svečanosti poput ove predstavljaju istodobno i

mogućnost za profesionalnu prezentaciju medija na čijem je čelu.

„Prilika su i za susrete, poslovne razgovore, druženje, a sve s ciljem povezivanja i suradnje uz objedinjujući i jedinstveni koncept koji svakog od nas, kao podjednako važnog činioca društva, profesionalno obvezuje. Svi smo mi dužni da, u okvirima i djelokrugu svoga institucionalnog rada i angažmana, i u domeni svojih nadležnosti, uvijek budemo u službi grada i građana”, rekla je Banićević na svečanosti na kojoj su uz predsjednika Općine Kotor Vladimira Jokića, predsjednice SO Kotor Dragice Perović, potpredsjednice Općine Kotor Ljiljane Popović Moškov, tajnice za kulturu, sport i društvene djelatnosti Jelene Vukasović, mnogobrojnih uzvanika iz Kotora i susjednih gradova, bivših i sadaš-

njih radnika, članova Savjeta Radio Kotora, bili prisutni i predstavnici općina pobratima: Staroga grada Beograda, Splita i Subotice.

Jubilarnе nagrade u povodu 30 i 20 godina rada u Radio Kotoru dobili su šef tehnike Savo Popović i glavni i odgovorni urednik Predrag Nikolić, a u mirovinu je ispraćena šefica računovodstva Nada Počanić.

Banićević je rekla da Radio Kotor, kao servis svih građana, realizira programske sadržaje u duhu multikulturalnog bića grada Kotora, ali i ukupne baštine Crne Gore. „Profesionalne ambicije naše medijske kuće podjednako su usmjerene ka visokim novinarskim standardima i izgradnji društva dijaloga, kulture i tolerancije kakav dolikuje drevnom gradu Kotoru te, sigurni smo, uz dobru i održivu programsku strukturu, stabilno financijsko poslovanje i tehničku opremljenost, Radio Kotor

ima sadašnjost i budućnost.” Ona je zahvalila Općini Kotor koja je posebno izdvojenim novčanim sredstvima podržala organiziranje rođendanskog koktela. Također je Općini, kao osnivaču Radija, zahvalila na namjenski dodjeljenim novčanim sredstvima u 2017. godini za obnovu radijske opreme, studijske i redakcijske, u vrijednosti od 20.000 eura, čime se značajno unaprijedio i osuvremenio proces rada. Riječi zahvalnosti uputila je svim institucijama koje suradnjom s ovom medijskom kućom pridonose istinitom i objektivnom informiranju građana. „Zahvaljujemo svima vama koji nas podržavate tijekom 30 godina trajanja gradskog radija, a posebno našim vjernim slušateljima i čitateljima našeg sajta, građanima Općine Kotor, zbog kojih vrijedi postojati, boriti se, ustrajavati, trajati. O tome svjedoči i naš jubilej, 30 godina rada. Tudit ćemo se i ubuduće da ime

grada Kotora, koje s ponosom nosimo, časno i dostojno predstavljamo jer nam je to osnivačkim aktom Radio Kotora zadato i povjereno”, rekla je direktorica Banićević.

Ona je podsjetila da je u stvaranje imena Radio Kotora utkan rad mnogobrojnih novinara, urednika, tonskih realizatora, direktora, zaposlenika javne riječi, zaljubljenika u radio. „Radio Kotor ih sve čuva u svome tridesetogodišnjem trajanju, a posebno pamti ime prvog direktora i glavnog i odgovornog urednika Todoru Pekovića i prvi urednički postav, koji je inicijativom i zaslugom predsjednika Općine Kotor, Anđelka Kovačevića, te 1987. godine postavio temelj za početak priče koja se zove Radio Kotor, koja do danas neprekidno traje, koja se sluša, koja nas inspirira i motivira da, zbog onih koji su je pisali, gradili i stvarali, i danas hrabro i odgovorno ispisujemo nove stranice iste priče. Jer, ime Radio Kotora sve nas, zbog onih koji su ga godinama stvarali, obvezuje.” Na tragu navedenog, ona je prisutnima predstavila sljedebenike te radijske priče, zaposlene u Radio Kotoru, a to su: Savo Popović, Predrag Nikolić, Dragan Sklender, Sanja Čavor, Jelena Kljajević, Miroslav Govedarica, Ljilja Maslovar, Irena Mačić, Kristijan Đuranović, Božidar Nikolić, Suzana Počanić, Irena Stanovčić i Vjera Banićević, te suradnike ove medijske kuće, a to su: Dušan Davidović i Saša Karajović.

Banićević je zahvalila prisutnima na dolasku i pozdravila ih do novog susreta na proslavi nekih novih rođendana i jubileja radija koji živi s gradom i s ponosom nosi njegovo ime.

Svečano i tradicionalno proslavljen Dan općine Tivat

Dan općine Tivat, po tradiciji, obilježen je ceremonijom polaganja vijenaca na spomenik Palim borcima, defileom mažoretkinja i gradske muzike ulicama Tivta te smotrom Odreda Bokeljske mornarice na Pinima gdje su njezini pri-

padnici u drevnim odorama odigrali i svoje tradicionalno kolo u koje su na kraju, po običaju, ušli i čelnici grada i njihovi gosti.

Svečana sjednica SO Tivat održana je u zgradi Općine, a na sjednici su bili prisutni mnogobrojni uzvanici iz zemlje i inozemstva, među kojima i ministri u Vladi CG Pavle Radulović i Marija Vučinović, novoimenovani zapovjednik Mornarice VCG, kapetan fregate

Vesko Tomanović, predstavnici diplomatskog kora, vjerskih zajednica, pobratimskih općina i gradova te privrednici predvođeni čelnim ljudima Porto Montenegro Dejvidom Margasanom, Luštice Bay Darrenom Gibsonom i Aerodroma Crne Gore Danilom Orlandićem.

Nakon intoniranja himne u izvođenju orkestra Muzičke škole Tivat, uzvanici su imali priliku pogledati 15-minutni

propagandni film o postignućima lokalne vlasti od kraja 2015. do danas, a sve goste pozdravio je predsjednik SO Tivat Ivan Novosel. „Želim da i vi, iz godine u godinu, osjetite sve benefite života u Tivtu, jednog od najperspektivnijih crnogorskih općina. Živjeti u Tivtu privilegij je u svakom smislu. Samo u proteklom desetljeću uočene su promjene koje Tivat izdvajaju iz okruženja, pružajući mu priliku da stane rame uz rame s drugim europskim metropolama turizma“, istaknuo je Novosel.

Gradonačelnica Snežana Matijević nabrojila je infrastrukturne projekte i projekte u domeni uređenja grada i poboljšanja lokalne privredne, kulture i društvene scene, istaknuvši da je protekla turistička sezona bila iznimno uspješna, ali i da se Tivat dobro nosio s golemim izazovima kakvi su bili ljetošnji veliki i do sada nezapamćeni požari.

„Kapitalni proračun za 2018. predviđa izgradnju dva kružna toka i to na lokacijama pokraj stare Općine i na ulazu u grad, pokraj skretanja za Gradiošnicu. Osim ova dva kružna toka, radit ćemo na izradi parcijalnih projekata za budući bulevar. Ovo je ključno infrastrukturno ulaganje koje će donijeti poboljšanje u svakodnevnom funkcioniranju svih građana i gostiju Tivta. Očekuje nas početak II. faze puta MR 1 ka Luštici. Raspisan je tender i u tijeku je izbor izvođača radova za projekt cjevovoda od kružnog toka ka Solilima. Nadamo se početku radova na šetalištu Belani, dok za šetalište u Krašićima imamo i izabranog izvođača radova“, nabrojila je gradonačelnica predviđene radove lokalne uprave u nadolazećem razdoblju, dodavši da slijedi i rekonstrukcija dvorane DTV Partizan i izgradnja Dnevnog centra za djecu s posebnim potrebama pokraj Doma zdravlja.

Predsjednica Matijević i ministar turizma i održivog razvoja Pavle Radulović svečano su otvorili hotel „Franca“ na Župi, koji prema kategoriji ima četiri zvijezdice.

Radio Tivat proslavio 35 godina postojanja i rada

Radio Tivat proslavio je 35 godina od osnivanja. Tim povodom 19. studenoga u hotelu „Palma“ održana je svečanost na kojoj su bili prisutni mnogobrojni uzvanici iz javnog, političkog, privrednog i kulturnog života.

„Kao prije 35 godina, ovdje Radio Tivat na ultrakratkim valovima 88,5 MHz. Iznimno me veseli što je prva ekipa Radio Tivta i nakon 35 godina večeras zajedno s vama“, najavio je proslavu rođendana njegov prvi direktor i urednik Mašo Čekić, nakon čega je uslijedio veliki pljesak.

Mnogobrojne goste i uzvanike pozdravio je direktor Dragan Popadić, koji je istaknuo da se za svih 35 godina Radio Tivat trudio da bude objektivan, korektan i profesionalan medij. On je posebno istaknuo dobru suradnju s osnivačem Javnog servisa Općinom Tivat. „Održala nas je veza sa slušateljima i želja da opravdamo povjerenje. Trudili smo se da etika bude naša zvijezda vodilja. Zadatak novinarstva nije samo da informira, već da svijet učini boljim, a ljude plemenitijim. Ponosan sam na svoju profesionalnu redakciju jer oni nisu odani direktoru, već profesiji.

Imamo dosta planova kako da unaprijedimo naš program i sajt. Jedan od planova je i televizija Tivat, naravno to bi trebala biti odluka osnivača SO Tivat jer naš grad se toliko razvija da imamo puno događaja, manifestacija, utakmica...“, istaknuo je uz ostalo Dragan Popadić.

Gradonačelnica Tivta, dr. Snežana Matijević, u ime osnivača čestitala je direktoru i zaposlenima na velikom jubileju poručivši da uspješno nastavljaju tradiciju profesionalnog novinarstva koje više od tri desetljeća pre-

dano bilježi tivatsku stvarnost. „Mašo Čekić, Neven Staničić, Blaženka Vučurović postavili su temelje koje Dragan Popadić kao direktor Radija uspješno nadograđuje. Čestitam vam što uspijevate ići u korak s vremenom...“, rekla je Matijević.

Originalnu slavljeničku tortu zajedno su rezali svi bivši i sadašnji urednici, novinari, muzički urednici..., a proslava velikog jubileja nastavljena je uz ples i zabavnu muziku benda Toć.

*U ORGANIZACIJI HRVATSKE MATICE ISELJENIKA U ZAGREBU JE
24. STUDENOGA ODRŽAN 23. FORUM MANJINA*

Očuvanje tradicijske kulture

Tema ovogodišnjega Foruma bila je ‘Tradicijska kultura u hrvatskim manjinskim zajednicama – prošlost, sadašnjost, budućnost’

Mijo Marić, Kolinda Grabar-Kitarović, Zvonko Milas

Priradio:

Tripo Schubert

Izvor:

HMI - Zagreb, HNV - Tivat

Na dvadeset i trećem Forumu sudjelovali su predstavnici hrvatskih manjinskih zajednica iz zemalja Srednje i Jugoistočne Europe: predstavnici Hrvata iz Crne Gore, Srbije (Vojvodine), Slovačke, Slovenije, Italije (Molisea) i Rumunjske. Skupu su nazočili i predstavnici državnih tijela i institucija Republike Hrvatske: Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Instituta za migracije i narodnosti, kao i predstavnici diplomatskih predstavništava Republike Češke, Slovenije, Slovačke i Srbije u Republici Hrvatskoj.

Okupljenima u velikoj dvorani HMI-ja najprije se obratio rukovoditelj Matičina Odjela za hrvatske manjine Marin Knezović u svojstvu moderatora skupa i zatim ravnatelj Matice Mijo Marić, osvrnuvši se na sintagmu kako su manjine bogatstvo te da treba pronaći način kako unaprijediti položaj manjina i odnose između većine i manjine.

Skupu je nazočila i predsjednica Republike Hrvatske Kolumbina Grabar-Kitarović. „Treba štiti identitet i interese pripadnika hrvatskoga naroda izvan državnih granica jer je to obveza RH, ali i zalag napretka i opstojnosti hrvatskoga naroda“, rekla je Grabar-Kitarović. Posebno je naglasila važnost očuvanja tradicijske kulture Hrvata u pojedinim zemljama, napominjući da je ta baština iznimno vrijedna ne samo zbog svoje raznolikosti i identitetske važnosti, nego i stoga što tradicijski običaji kućnoga i društvenoga života, kako vjerski, tako i svjetovni, često

čuvaju vrlo stare jezične i materijalne sadržaje. Prisutnima su se obratili državni tajnik Središnjega ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas i, naknadno, državna tajnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova Zdravka Bušić.

Hrvatsku zajednicu iz Crne Gore predstavljali su: Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća, Svjetlana Zeković, predsjednica Zajednice Hrvata i prijatelja – Crna Gora, Tomislav Brguljan, predsjednik Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 iz Rijeke, a u ime predsjednika HKD „Sveti Jeronim“ Vladimira Marvučića izlagala je novinarka Dux radija Valentina Andrić.

U prvoj sesiji Foruma sudjelovali su: Antonio Sammartino iz Zaklade ‘Agostina Piccoli’, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, Petar Gere,

dopredsjednik Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj, Anita Đipanov Marjanović, Hrvatsko nacionalno vijeće Srbije i Mijo Stanko, Savez hrvatskih društava Slovenije.

Deković je u svom izlaganju posebno istaknuo: „Za Boku kotorsku je pokojni don Branko Sbutega rekao da je ona Planeta Boka jer je, po svemu sudeći, prepuna specifičnosti, od kojih je jedna, svakako, hrvatska tradicijska kultura. Nekadašnji bokokotorski distrikt izgrađivao je u svim naseljima koje je sublimirao u sebi svoju hrvatsku tradicijsku kulturu, a Kotor je, kao glavni grad, prednjačio u njezinu stvaranju i održavanju, za razliku od drugih krajeva, kojima je tradicijsku kulturu uglavnom stvarala i čuvala ruralna seoska sredina. Tradicijska kultura, kao izraz kontinuiteta trajanja na jednom istom prostoru zaista je temelj opstojnosti jednoga

Zvonimir Deković

naroda i predstavlja neodvojivi dio povijesti koji je determinirao svaki narod, pa tako i Hrvate...”

U drugoj sesiji Foruma uslijedila su izlaganja Jasminke Dulić, NIU „Hrvatska riječ“ (Srbija), Antonelle D’Antuono, predsjednice Udruge „Jedna Musica“ iz Molisea i predstavnice moliških Hrvata u Savjetu Vlade RH za Hrvate izvan Hrvatske, Radoslava Jankovića iz Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj, u ime Vladimira Marvučića iz HKD „Sveti Jeronim“ (Crna Gora) izlagala je novinarka Radio Duxa Valentina Andrić, zatim su slijedila izlaganja Svjetlane Zeković iz Zajednice Hrvata i prijatelja (Crna Gora), Tomislava Brguljana, Bratovština Bokeljske mornarice 809 (Rijeka), Mata Matarića, HKD ‘Vladimir Nazor’ (Sombor).

Svjetlana Zeković imala je zapažen power point prezentaciju na zadanu temu, gdje je predstavila rad i aktivnosti Zajednice Hrvata i prijatelja kroz priču i slike.

Novinarka Dux radija Valentina Andrić pročitala je tekst gospodina Vladimira Marvučića pod nazivom „Oh mia pa-

tria, si bella e perduta!“. „Dok je većina građana Bara, kako plemića, tako i pučana trajno i nepovratno odselila u slobodne krajeve, znatan dio žitelja okolnih sela, među kojima su, uz nazočnost i drugih etničkih

skupina, Hrvati tada još uvijek prevladavali, ostala je uz svoje maslinike i vinograde, voćnjake i đardine, mlino-ve i dvore, međe i ponte, koji su nerijetko u promijenjenim, njima nesklonim povijesnim okolnostima postali plijenom orijentalnih razbojnika, silnika i samodržaca. Unatoč progonima od kojih su neki po podnesenoj žrtvi za Krista dostojni pravog mučeništva, osobito 1571., 1588., 1633. te 1648. - 1649. godine, naši pređi su u tri duga stoljeća patnji i boli ipak uspjeli očuvati svoj vjerski, etnički, jezični, kulturni te zavičajni identitet, zbog čega im moramo biti zahvalni. Ipak, od onoga što su u barskom slučaju doslovce ‘ostaci ostataka’ očuvan je, makar i u krhotinama, dio nekoć prebogat hrvatske kulturne baštine u vidu raznolikosti lokalnih narodnih nošnji, govora i dijalekata, narodnoga graditeljstva, pokućstva, zanata, vje-

Tomislav Brguljan

ština, kulinarstva“, zabilježio je Marvučić.

Tomislav Brguljan imao je vrlo zapaženo izlaganje na temu tradicijske kulture Hrvata Boke kotorske, gdje je Bokeljsku mornaricu predstavio kao najstariji dio tradicijske kulture koju Hrvati Boke baštine i čuvaju do danas, i to ne samo u Boki, već i u pet gradova Republike Hrvatske gdje su organizirani u podružnice. Ovom prigodom gospodin Brguljan bio je odjeven u odoru Bokeljske mornarice, zajedno s predstavnikom podružnice Bokeljske mornarice Zagreb Borisom Grgurovićem i predstavnikom podružnice iz Pule Vanjom Paskovićem, što je izazvalo posebno zanimanje i oduševljenje svih nazočnih.

U sklopu 23. Foruma, u amfiteatru je svečano otvorena likovna izložba umjetnika iz Italije i Republike Hrvatske, gdje su slike admirala Bokeljske mornarice gospodina Antuna Sbutega izazvale posebnu pozornost.

Na završetku skupa predstavnici hrvatskih zajednica iz šest europskih zemalja donijeli su sljedeće

zaključke:

U skladu s temom 23. Foruma hrvatskih manjina razmatralo se stanje tradicijske kulture u hrvatskim manjinskim zajednicama, njezin sadašnji položaj i perspektive kao bitnog, ako ne i ključnog elementa identiteta hrvatskih manjinskih zajednica. Posebno se to odnosilo na njezin odnos s ruralnim ambijentom koji postupno iščezava i mogućnošću opstanka tradicijske kulture u urbanom okruženju. Zato posebnu pozornost traže miješane kojima je ona podvrgnuta u novim okolnostima i njezin suživot s često agresivnim elementima urbane kulture. Na

kraju, postoje li kulturni oblici koji bi zamijenili ili nadopunili ona identitetska obilježja koja sa sobom nose tradicionalna kultura!?

Stoga:

1. Smatramo bitnim njegovanje elemenata tradicijske kulture u obrazovnom procesu od samih početaka odgoja i obrazovanja djece i mladih. U tom slučaju oni će uspjeti opstati kao dio identiteta hrvatskih manjinskih zajednica i u bitno promijenjenim kulturnim i društvenim okolnostima.

2. Oni dijelovi tradicijske kulture koji se teško ili nemoćuće uklapaju u tokove suvremenog društva trebaju se sačuvati kao dio sjećanja budućih naraštaja u muzejima i arhivama. U tu svrhu treba poticati i razvijati zbirke koje sadrže građu vezanu uz hrvatsku tradicijsku kulturu. U tom nastojanju traži se potpora država i lokalnih zajednica u kojima žive hrvatske manjine, kao i institucija Republike Hrvatske.

3. Slabljenje i nestajanje društava i udruga koje gaje

tradicijsku kulturu hrvatskih manjinskih zajednica u ruralnim sredinama treba nastojati nadomjestiti organiziranjem i jačanjem takvih društava u gradskome miljeu.

4. Opreka između „modernog“ i „tradicionalnog“, posebno izražena u mlađim naraštaja, treba se nastojati premostiti poticanjem kulturnih oblika koji povezuju i prepleću elemente tradicijske i moderne kulture. U tu svrhu treba organizirati predstavljanje glazbenih sastava koji njeguju takav oblik glazbenog stvaralaštva.

5. Hrvatske manjinske kulture dio su kulture zemalja u kojima one žive. Unatoč tome oštro se protivimo nastojanjima da se njihov hrvatski karakter umani ili čak u potpunosti zaniječe. U tim nastojanjima očekujemo potporu država u kojima žive hrvatske manjine, Republike Hrvatske, kao i međunarodnih institucija. To se posebno odnosi na status Bokeljske mornarice u Crnoj Gori i žetvenih svečanosti „Dužijanci“ u Republici Srbiji.

Kultura i umjetnost su najpouzdaniji graditelji mostova među narodima i državama

Po nacionalnosti sam Crnogorac i državljanin sam Republike Hrvatske. U Zagrebu živim od 1971. godine. U vrijeme ratnih godina smatrao sam da moje bavljenje umjetnošću ne znači i izolaciju u vremenu dramatičnih i tragičnih događaja. Bilo je to vrijeme kad je estetiku trebala zamijeniti etika.

Razgovor vodio:
Danilo Ivezić

Dimitrije Popović je veliko ime hrvatskog, crnogorskog, europskog i svjetskog slikarstva. Izvrstan crtač. Jedan od najboljih. Dimitrije je i pisac zadivljujuće snage i erudicije. „Uz likovni rad literarno izražavanje predstavlja posebno važan dio moga stvaralaštva“, njegove su riječi.

Zaista je danas malo ljudi u svijetu u prostoru umjetničkog za koje je dovoljno reći samo ime bez ikakvih dodatnih objašnjenja i tumačenja.

Tome malom krugu pripada DIMITRIJE.

„Kada sam se 1964. godine vratio sa studija na Cetinje čuo sam da jedan mladi čovjek, dječak, izvrsno crta i slika. Znatizeljan, otišao sam u njegovu kuću Pod Granicom i vidio predmete, objekte, crteže i slike koje jednostavno i iskreno govore o jednom neobičnom, kreativnom radoznalcu, kojega zanimaju i muče problemi likovnog kazivanja. Ta kuća bila je puna kolaža, asamblaza, objekata i drugih predmeta koji su dodirnuli Dimitrijevim čudesnim senzibilitetom počeli živjeti jedan nov, sadržajan,

Dimitrije Popović

provokativan i filozofski neobičan život. Još se sjećam jedne zidne slike koja se nalazila na katu, u jednoj niši, na vrh skala, koja je prema kazivanju Dimitrijeve majke nastala vrlo rano, ona misli da je to bilo 1964. godine. Na toj slici Dimitrije je pokazao figure koje su sazdate od konstrukcija što nose u sebi kubistička iskustva i tu se već jasno i vrlo rano vidi da ovaj mladi čovjek nastoji sagledati i ostvariti određene likovne sadržaje koji su saz-

dani na provjerenim likovnim vrijednostima...“, ove riječi Milana Marovića Coka iz 1998. godine izgovorene u povodu Dimitrijeve izložbe „Nepoznato poznati“, održane u Galeriji „Most“ u Podgorici, neka budu uvod u priču s Dimitrijem u godini kojom obilježava značajnu obljetnicu svoga umjetničkog rada, u godini velikih priznanja i velikih izložbi, uz jednu bitnu konstataciju. Sve te nagrade i priznanja, veliki ugled i slava, nisu promijenili njegovu karakternu crtu jednostavnosti, otvorenosti i skromnosti, njegovu spremnost za suradnju i pomoć u svakom pogledu.

Ova 2017. godina započela je s tvojom retrospektivnom izložbom „MISTERIJ METAMORFOZA“ u Galeriji Klovićevi dvori s impresivnim opusom u rasponu od pedeset godina.

Retrospektiva u Galeriji Klovićevi dvori prikazala je kompleksan uvid u moj dosadašnji umjetnički rad. Na tri kata ovoga izložbenog prostora izloženo je bilo oko tristo pedeset odabranih radova iz svih mojih ciklusa. Najraniji rad je iz 1966. godine.

Osim tematskih cjelina formiranih u cikluse sakralnih i svjetovnih motiva na izložbi se mogla vidjeti i različitost tehnika, odnosno medija kojima se bavim. Klasičnih - crtež, slika, grafika, skulptura i modernih - kolaž, asemblaž, objekt, instalacija. Unatoč različitosti motiva i tehnika, izložba pokazuje kontinuitet onog što predstavlja središnji motiv mog zanimanja i predmet mog zanimanja, a to je ljudsko tijelo odnosno ljudsko biće u raznim vidovima njegove fizičke i duhovne egzistencije.

Ono što posebno pada u oči je činjenica da je na otvorenju izložbe bio prisutan izni-

mno veliki broj ‘običnih ljudi’, onih koji nisu došli zbog medija, već ponajprije zbog tebe.

Tonko Marović i Dimitrije Popović

Moje izlagačko iskustvo nikada do sada nije poznavalo takozvanu „križu publike“. Retrospektivu u Klovićevim dvorima posjetilo je, prema službenim podacima, više od deset tisuća posjetitelja.

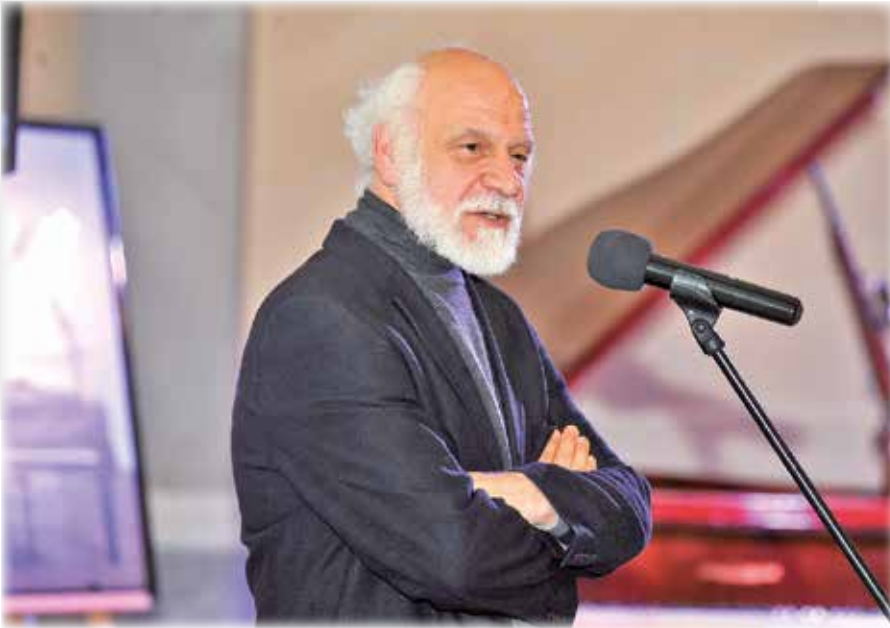
Sjećam se da je Josip Depolo svojedobno pisao u Vjesniku

da otvorenja mojih izložbi ulaze u anale suvremenih likovnih događaja, a o istoj stvari je u Slobodnoj Dalmaciji Ivica Župan pisao kao o sociološkom fenomenu. Ovo spominjem zbog toga jer bih bio licemjer ako bih rekao da mi do publike nije stalo. Uostalom, smisao izložbe i jest da se pokaže javnosti. Za svakog umjetnika je važno da postoji interes za njegovo djelo. To u krajnjoj liniji i jest smisao stvaralaštva. Djelo mora živjeti s publikom. To je i svrha muzeja. Bilo mi je posebno drago kad sam

vidio da su organizirane grupe posjetitelja iz Rijeke, Osijeka i Đakova dolazile u Zagreb da bi vidjeli moju retrospektivnu izložbu.

Na otvorenju je ministrica kulture Republike Hrvatske Nina Obuljen Koržinek, uz ostalo, rekla: „Večerašnja

izložba je važna da shvatimo Dimitrijevu stvarni značaj i veličinu za hrvatsku kulturu i umjetnost...“, posebno naglasivši da je „Dimitrije Popović kao istaknuti član NZCH uvijek s ponosom govorio o svojoj pripadnosti crnogorskom narodu, pa i u onim vremenima kada nije bilo lako svjedočiti prijateljstvu između dvaju naroda i država“.

Po nacionalnosti sam Crnogorac i državljanin sam Republike Hrvatske. U Zagrebu živim od 1971. godine. U vrijeme ratnih godina smatrao sam da moje bavljenje umjetnošću ne znači i izolaciju u vremenu dramatičnih i tragičnih događaja. Bilo je to vrijeme kad je estetiku trebala zamijeniti etika. Moji su javni istupi bili jasni u osudi agresije na Hrvatsku. Napad na Konavle i Dubrovnik je mračna stranica crnogorske suvremene povijesti. Treba također reći da je u Crnoj Gori u to ratno vrijeme bilo onih osviještenih snaga kao što je bio Liberalni savez Crne Gore i nezavisni pojedinci koji su se javno izjašnjavali i osuđivali napade JNA, crnogorskih rezervista i dobrovoljaca na dubrovačkom ratištu.

Crnogorski književni list koji je pokrenuo i uređivao Jevrem Brković okupljao je u to presudno vrijeme najbolje intelektualce i ugledne književnike, od Mirka Kovača i Mladena Lompara do mlađih autora Pavla Goranovića, Balšu Brkovića, Andreja Nikolaidisa i druge. Pokret za nezavisnu Crnu Goru, čiji sam bio član, također je imao veliki doprinos, kao i Matica crnogorska. Drago mi je da se danas odnosi dviju država događaju u dobroj suradnji, posebno na planu kulture gdje Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba ima veliku ulogu i svojim bogatim radom na najljepši način svjedoči o potrebi i kvaliteti te suradnje.

„Crna Gora je za mene bogato izvorište“, rekao si u intervjuu s Ljubetom Labovićem, naslovljenom CETINJE JE MOJA ITAKA.

Crna Gora, odnosno Cetinje uvijek postoje kao inspirativno izvorište za moj likovni, odnosno literarni rad. To je podneblje bogatoga kulturno-povijesnog naslijeđa. Moj rodni grad Cetinje u tom smislu predstavlja poseban temat. Naravno, s likovno-literarnog aspekta cetinjski ambijent ima posebno dragocjene karakteristike

koje potiču stvaralački senzibilitet. To je vidljivo iz nekoliko mojih starih tekstova o Cetinju koje je u nastavcima objavio Vjesnik sredinom osamdesetih godina, zatim tekstova u mojoj knjizi „Priče iz Arkadije“ objavljene u zagrebačkoga izdavača Ex librisa 2005. godine. Također, posebno mjesto u mom stvaralaštvu vezanom uz Cetinje i Crnu Goru imaju radovi inspirirani Njegoševim filozofsko-poetskim djelom, kao i grafička mapa Oktoih posvećena remek-djelu tiskarstva Crnojevića štamparije. Što sam stariji, Cetinje je intenzivnije prisutno u meni.

Osnivač si prvih crnogorskih udruženja u Republici Hrvatskoj s početka devedesetih godina, sudionik značajnih projekata s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske, uz stalno isticanje da je kultura jedini prostor koji spaja i gradi nove mostove suradnje.

Kultura i umjetnost su najpouzdaniji graditelji mostova među narodima i državama. Na taj se način kulture međusobno obogaćuju. U tom smislu odnosi dviju država Crne Gore i Hrvatske pravo potvrđuju kako je kultura, odnosno umjetnost ono što zbližava naše narode. Bukovac, Kike-rec, Meštović, Slade, Ujević... samo su neka od velikih imena koja su obogatila crnogorsku kulturu i umjetnost.

Dobitnik si ovogodišnje Nagrade Grada Zagreba, utemeljene još davne 1955. godine, koja se dodjeljuje za najviše zasluge i dostignuća u području kulture, umjetnosti, znanosti i sporta.

Nagrada Grada Zagreba čini mi veliku čast i zadovoljstvo. To ugledno priznanje dobio sam u godini u kojoj sam imao retrospektivnu izložbu koja je obilježila pedeset godina moga stva-

ralačkog rada. Nagradu, dakle, vidim i kao svojevrsnu krunu kojom je obilježena moja karijera u gradu u kojem živim i stvaram više od četrdeset godina.

O tebi i tvom radu snimljeno je petnaestak dokumentarnih filmova. Jedan je drukčiji od drugih. Svečana premijera dokumentarnoga filma PRELUDIJUM ZA SNAJPER održana je u Zagrebu u Muzeju Mimara 9. 5. ove godine.

Drago mi je da je nakon premijere u Podgorici film „Preludijum za snajper“ prikazan u Veneciji, Hollywoodu, Firenci i Zagrebu. Danilo Marunović je jako talentiran redatelj i uspio je koncepcijski na moderan i vizualno atraktivan način realizirati zanimljiv film koji se razlikuje od svih dokumentarnih filmova koji su o meni i mom radu do sada urađeni. Akcen-

tirao je neke bitne teme iz mog stvaralaštva, od onih arhajskih, zatim biblijskih do suvremenih tema modernog društva spektakla i mode.

U već spomenutom intervjuu rekao si: „Za piscima stolom u ‘svjetlosti lampe’ radim na rukopisu...“ Tvoje pisanje donijelo ti je niz priznanja i nagrada, kao i članstvo u značajnim institucijama u zemlji i inozemstvu.

Uz likovni rad literarno izražavanje predstavlja posebno važan dio moga stvaralaštva. To je zato što su teme kojima se bavim u slikarstvu ili skulpturi imanentne literarnom izričaju. Preciznije rečeno, neke od tema primarno su literarne kao što su tekstovi iz Biblije, zatim Dante, Njegoš, Kafka ili Frojd. Objavljeno je nekoliko mojih knjiga iz esejistike koji tretiraju teme iz likovne umjetnosti, kao

i knjiga iz beletristike, kratkih priča i dva romana. Pojednostavnjeno rečeno, u fenomenološkom smislu riječ implicira sliku kao što slika izaziva riječ.

Dio tvoga književnog opusa objavljen je u Crnoj Gori.

Osim u Hrvatskoj moje knjige se objavljuju i u Crnoj Gori. Crnogorski PEN centar objavio je do sada moje dvije knjige, a Zavod za udžbenike iz Podgorice objavio je ove godine knjigu eseja „Eros, krv i svetost“ koja je nagrađena na Međunarodnom sajmu knjiga u Podgorici održanom ove jeseni. Zemlja partner je bila Hrvatska. Kod istog izdavača u pripremi je moja nova knjiga u kojoj će biti objavljen izbor iz kratkih priča. Također priređujem neke tekstove za Crnogorsku akademiju znanosti i umjetnosti.

PROMOVIRANA KNJIGA "KOTORSKO ZAVJETNO SVETIŠTE GOSPE
OD ZDRAVLJA" DON ANTONA BELANA

Kotorski Horeb*

„U Boki je izuzetno jak kult Bogorodice pa stoga prof. dr. Saša Brajović ovu regiju naziva **Bogorodičnim vrtom**. U tom vrtu značajno i dominantno mjesto zauzima crkva Gospe od Zdravlja, koju u ovome skromnom uratku želim predstaviti široj čitalačkoj publici. U ovom će radu čitatelji naći više podataka nego što je meni bilo dostupno kada mi je bilo potrebno. Kuća je to zlatna na kotorskom Horebu.“

Autor knjige don Anton Belan

Napisao i razgovor vodio:
Miro Marušić

Dugo očekivana i najavljivana knjiga „Kotorsko zavjetno svetište Gospe od Zdravlja“ don Antona Belana o poznatom i kotorskom svetištu konačno je izašla iz tiska. U susret danu Gospe od Zdravlja, koja se slavi 21. studenoga, promovirana je u crkvi svete Klare u Kotoru.

„Naše večerašnje predstavljanje knjige započinjemo pred ovim prelijepim oltarom Bogu i Bogorodici posvećenom. Kotorska je komuna godine 1664. Bogorodicu proglasila za suzaštitnicu grada Kotora, određivši da se svake godine, na najsvečaniji način, ona časti 8. prosinca, i to u ovoj crkvi, kao bezgrješno začeta. Stoga nismo slučajno tu“, uveo je mnogobrojne posjetitelje i poštovatelje pisane riječi u priču o Gospi od Zdravlja don Anton Belan.

Predstavljajući knjigu, akademik, povjesničar umjetnosti Radoslav Tomić iz Splita, naglasio je da je crkva Gospa od Zdravlja u svijesti građana Kotora nekada, a i danas bila i ostala iznimno važna, kako to don Belan ističe, jedna je vrsta hodočasničke crkve koja je dio kolektivne svijesti cijelog Kotora i Bokokotorskoga zaljeva.

Don Anton Belan

„Ona nije nastala samo u XV. i XVI. stoljeću, već se dograđivala pa je tako dobila u XVIII. stoljeću zvonik i slikoviti trijem. Kada se prilazi Kotoru, prvo se vidi crkva Gospa od Zdravlja i tvrđava svetog Ivana, a grad kasnije tek kada se uđe unutar zidina. Ona je zanimljiva i zbog toga što se u njoj nalaze dvije grobnice, obitelji Bolica i Luković, koji su zadužile Kotor i njegovu povijesnu baštinu.

U crkvi je i mramorni oltar koji je prenesen iz zatvorene crkve svetog Nikole 1819. iz Kotora. Kako je napisao Be-

lan, crkvi se prilazilo slikovitim putem kojim treba prijeći 520 skalina, s četiri male kapele. Knjiga ne evocira samo povijest izgradnje crkve ili ono dragocjeno što je u njoj sačuvano, već govori o povijesti hodočašća, puta, o ulozi i značenju koju je ta crkva imala u Kotorskoj biskupiji i među vjernicima“, rekao je Tomić.

U zanimljivom prikazu knjige akademik Tomić upozorio je da sam kult Gospe od Zdravlja ima ishodište u Veneciji, koji se proširio i na Kotor.

„Kult Gospe od Zdravlja vezan je za bolest kuge koja je vladala u srednjem vijeku, koja je pokosila ogroman broj ljudi, devastirala ekonomski gospodarstva. Tada je Venecija zamolila za pomoć Bogorodice. Kada se kuga zaustavila, senat je odlučio da se Bogorodici Blaženoj Djevici Mariji koja je Veneciju izvukla od te strahote podigne crkva na kanalu Grande koja je nazvana *Santa Maria della Salute*, dakle Gospa od Zdravlja koja je spasila Veneciju. Kult se proširio na cijelu Dalmaciju. Jedna od najljepših crkava Gospe od Zdravlja je u Zadru, u kojoj je u XVIII. stoljeću oltar

S promocije

Akademik Radoslav Tomić

podigao Vicko Zmajević, koji je bio iz Perasta. Crkve Gospe od Zdravlja postoje u Splitu, Dubrovniku i ova u Kotoru o kojoj večeras govorimo“, zaključio je Tomić.

Autor knjige, generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan, posebno je zahvalio svima koji su ga trpjeli dok je pisao knjigu, posebno redaktoru Dubravku Stamatoviću, tajniku biskupije Ivanu Blaževiću, bibliotekaru Pomorskog muzeja Kotor Slavku Dabinoviću i nakladničkoj kući „Gospa od Škrpjela“ na čelu s don Srećkom Majićem.

**Akademik Tomić:
U Boki kotorskoj
me fascinira
odnos spomenika i
krajolika, koji se na
žalost promijenio...**

Zadatak povjesničara umjetnosti je da uvijek gleda iz početka u umjetnine koje je već vidio. Svaki put se vidi nešto novo ili se prepozna nešto novo, a posebno ako se dugo bavi tim temama, i svaki susret je zapravo iznenađujući. Crkva, umjetnina, slika, kip, promatraču se pokazuju u no-

vom svjetlu s obzirom na nove spoznaje ili, što bi rekao Rilke, vidimo ono što znamo na temelju akumuliranog iskustva. Naše se oko vježba da bismo zapravo mogli prepoznati ono što smo u prethodnom gledanju možda manje pažljivije vidjeli, rekao je u razgovoru za Hrvatski glasnik povjesničar umjetnosti akademik Radoslav Tomić nakon promocije knjige don Antona Belana „Kotorsko zavjetno svetište Gospe od Zdravlja“.

Što Vas fascinira kada dođete u Boku?

Mene osobno fascinira odnos spomenika i krajolika, dakle pejzaž, koji je bio dobro sačuvan, zaravni, vrtovi, gajevi, crkve, rtovi s crkvama, palače koje su bile izdvojene. Ja imam tu vremensku distancu. Danas se, na žalost, taj odnos promijenio. Netko tko je bio u Boki kotorskoj prije potresa 1979. godine te nekoliko godina poslije toga, danas nakon ove stihijske izgradnje, teško može Boku prepoznati.

Posebice se teško može prepoznati Dobrota koja je bila tako zanimljiva jer je imala pojedinačne palače, pa male sklopove kuća, crkve na rto-

Kotor pod snijegom foto Miro Marušić

vima istaknute kao točke u prostoru, danas toga više nema, dominiraju aglomeracije koje bismo mogli nazvati samo uvjetno urbane, građevine koje su potpuno zatvorile ili izbrisale taj krajolik koji je nekada postojao.

Neovisno o UNESCO-u, odnos naselja i krajolika je nešto što se promijenilo. Ali kada se uđe u crkvu svetog Eustahija, svetog Mateja, Prčanj ili ispred palača, još uvijek se može vidjeti taj intenzivni sloj umjetničkog naslijeđa koji je sačuvan u cijeloj Boki, posebno u Perastu i Kotoru.

Posebno me fasciniraju crkve i palače zato što su mnogobrojne. Palača je bilo jako puno. Sve su bile slične, ali opet različite. Pripadale su jednoj tipskoj skupini, to su kapetanske palače. U Kotoru i Perastu dio su urbane strukture, dok su u Prčanju ili u Dobroti one vezane uz vrt, uz pejzaž, slobodan prostor. One su zapravo ustaljena tipologija dvokatnice s povišenim belvederom i s intenzivno opremljenim interijerima, koje su se urušile u posljednjih dvadesetak godina.

Taj duh pomorskog naslijeđa s crkvama i palačama je nešto što je bilo posebno specifično za Boku kotorsku.

Akademik Radoslav Tomić rekao nam je da priprema knjigu u koju će biti intenzivno uključena Boka kotorska, u kojoj obrađuje slikarstvo i skulpturu 17. i 18. stoljeća u nekadašnjoj Dalmaciji u sklopu koje je bila Boka kotorska.

*Brdo Sinaj ili planina Sinaj je planina na Sinajskom poluotoku u Egiptu. Nosi još nazive Horeb i Jabal Musa (Mojsijeva planina). Planina se spominje u Bibliji, Tori i Kuranu kao mjesto gdje je prorok Mojsije primio ploče s deset zapovjedi. (Wikipedia)

Svake subote bos hodočastio Gospinom svetištu nad gradom

Godine 1363. od kuge su pomrle sve časne sestre kotorskoga benediktinskog samostana sv. Martina. U srpnju 1435. godine kuga je opustošila Kotor, svi građani su napustili grad, ostali su samo biskup i knez te se uz još neke službenike nije moglo više izbrojiti od sedamnaest osoba.

Svake godine u ovoj crkvi od 1960. godine održava se zavjetna svečanost 16. svibnja, kao uspomena na obranu Perasta 15. svibnja 1654. godine od velike turske sile. Tada se kotorski providur Francesco Battaglia (Battaglia) zavjetovao da će svake subote dok bude u Kotoru bos hodočastiti u Gospino svetištu nad gradom.

Admiral Bokeljske mornarice Antun Sbutega u uniformi izazvao veliku pozornost

U Kotoru je i ove godine bilo svečano za Gospu od Zdravlja 21. studenoga. Gospi je hodočastio veliki broj vjernika, služene su mise koje su predvodili don Anton Belan, don Robert Tonsati, don Ivo Čorić i don Pero Burečić.

Na prvoj jutarnjoj misi u pet sati osim vjernika bila je prisutna i ekipa RTV CG koja priprema posebnu dokumentarnu emisiju o Gospi od Zdravlja.

Na popodnevnu misu stigao je i admiral Bokeljske mornarice Anton Sbutega, što je prvi put u znanoj povijesti da je admiral u uniformi hodočastio Gospi od Zdravlja. Njegova prisutnost izazvala je veliku pozornost svih hodočasnika i turista.

„Ovo je i danas jedno od najomiljenijih Gospinih svetišta u Kotorskoj biskupiji, a na blagdan Gospe od Zdravlja u njega hodočasti više

stotina vjernika, što je izuzetan broj s obzirom da do njega dolaze ne oni koji žele, nego oni koji mogu”, rekao nam je don Anton Belan.

*RAZGOVOR S KOTORSKIM ARHIVISTIMA KOJI SU JOŠ JEDNOM
USPJEŠNO PREDSTAVLJALI SVOJU ZEMLJU I SVOJ GRAD NA
VELIKOM MEĐUNARODNOM SKUPU U TURSKOJ*

Istorijski arhiv Kotor u Istanbulu

**Pisanje naučnog rada iziskuje
ogromno znanje, trud i vrijeme, ali
ipak na kraju je zadovoljstvo da se
na kvalitetan način svijetu predstavi
naš grad, njegovo bogato kulturno
nasljeđe, ali i država Crna Gora**

Razgovor vodila:
Tijana Petrović

Kako smo to već navikli, arhivisti Istarskog arhiva u Kotoru uvijek nas zaintrigiraju svojim arhivskim gradivom i svojim aktivnostima u zemlji i inozemstvu. U gotovo svakom od dosadašnjih 150 izdanja spominjao se ovaj arhiv i njegovo vrijedno gradivo. Ovoga mjeseca dvoje arhivista, Snežana Pejović, inače načelnica odjeljenja Državnog arhiva - Istarskog arhiva Kotor, i Joško Katelan, dugogodišnji član kolektiva ove značajne institucije, sudjelovali su u radu jednoga velikoga arhivskoga skupa u Istanbulu. U nastavku vam donosimo razgovor upriličen tim povodom.

O kakvom se točno skupu radilo i kako je došlo do Vašeg sudjelovanja na njemu?

S. Pejović: Prije svega treba naglasiti da se znatan dio arhivskog blaga iz vremena Otomanskog Imperija čuva i u Arhivu u sklopu Generalne direkcije za zemljišnu evidenciju

Snežana Pejović ispred Otomanskog arhiva

i katastar Republike Turske. Tu se nalazi arhivska građa koja svjedoči o gospodarskim, društveno-kulturnim i demografskim vezama s 26 zemalja s tri kontinenta pa samim tim i s Crnom Gorom. U nastojanju da predstavi i učini dostupnim tako raznovrsno arhivsko na-

sljeđe i domaćim i međunarodnim znanstvenim krugovima, ova direkcija organizirala je Prvi međunarodni kongres o upravljanju otomanskom kulturnom arhivskom baštinom i o ulozi Arhiva zemljišnih knjiga. On se održao od 21. do 23. studenoga 2012. godine. Tom prvom kongresu nazočili su znanstvenici, predsjednici, rukovoditelji organizacija/institucija i generalni direktori iz 32 zemlje; prezentirano je 78 radova koje je čulo više od 2.000 slušatelja.

Vi ste sudjelovali i na tom kongresu?

S. Pejović: Da, bila mi je čast biti jedan od predavača na tako velikom arhivskom skupu. Predstavila sam svoj rad pod naslovom: „**Digitalizacija arhivskog fonda 'Upravno-politički spisi vanrednih providura za Kotor i Albaniju tokom Mletačke uprave' i njegovo objavljivanje na Internetu**“. Taj rad zatim je objavljen u luksuznome trotomnom Zborniku radova s ovog kongresa.

Joško Katelan ispred Otomanskog arhiva

Snezana Pejovic ispred kongresne sale

A onda i poziv za Drugi kongres?

S. Pejović: Na zatvaranju Prvog kongresa najavljeno je bilo da će se za dvije godine organizirati i drugi skup. To se konačno i dogodilo, ali nakon točno pet godina, točnije od 20. do 24. studenoga ove godine. Ne mogu reći da je poziv za sudjelovanje na Drugom kongresu kao gostujući predavač došao kao iznenađenje. U pozivnom pismu pisalo je da s oduševljenjem očekuju moju prisutnost na **Drugom međunarodnom arhivskom kongresu o otomanskom zemljopisu** koji su zajednički or-

ganizirali Generalna direkcija Državnog arhiva i Generalna direkcija za zemljišnu evidenciju i katastar. Glavna tema Kongresa bila je **„Naši arhivi u ponovnom pisanju povijesti“ (Our Archives in Rewriting History)**.

Recite nam ukratko nešto o radu koji ste prezentirali na Kongresu?

S. Pejović: Rad pod naslovom **„Zemljišne evidencije u Državnom arhivu Crne Gore – izazovi i problemi u očuvanju ovog arhivskoga gradiva i u njegovu korištenju“** zapravo je koautorsko djelo s

kolegom Joškom Katelanom. Naša osnovna ideja bila je da pričom o zemljišnim evidencijama koje se čuvaju u Istorij-skom arhivu Kotor pokažemo da je zemljišno gradivo oduvijek bilo značajno, kako za pojedince, tako i za državu, crkvene, javne i privatne institucije i da je njegovo očuvanje od iznimnog značaja do danas za ostvarivanje prava i sloboda građana kao temelja za izgradnju demokracije i demokratskog društva. Rad je na neki način podijeljen u dvije cjeline. U prvome dijelu rada akcent smo stavili na spise o premjerima zemljišta na širem području Boke kotorske koje je tijekom skoro četiri stoljeća obavljala Mletačka Republika. Tako su detaljnije prikazani „Katastik Grblja“ iz 1430. godine te katastri Risna i Herceg Novog iz 1704./1705. godine. Posebna pažnja posvećena je dvjestogodišnjoj prisutnosti Osmanlija na teritoriju Boke kotorske i odnosima na tom teritoriju s drugom velikom silom toga doba – Mletačkom Republikom. Istaknuto je i da se u arhivskome gradivu Istorij-skog arhiva nalazi veliki broj dokumenata nastalih u tom razdoblju, a pisanih osmanskim pismom, ali i ćirilicom s pečatima predstavnika turskih vlasti. U drugom dijelu rada akcent je stavljen na arhivsko gradivo austrijskog zemljišnika i katastra i na projekt njegove digitalizacije.

Svakako je značajno što ste oboje bili nazočni i prezentirali svoj rad?

S. Pejović: Da. Uobičajeno pravilo s koautorskim radovima je da organizator snosi troškove putovanja i smještaja jednog od autora, međutim u ovom slučaju organizatori su odlučili napraviti presedan i pozvat i drugog autora da bude gost Kongresa. S obzirom na takvo stajalište organizatora,

odlučili smo svoj rad prezentirati zajednički. Naša prezentacija trajala je dvadesetak minuta, a održana je pred velikim auditorijem stručnjaka iz područja arhivistike i povijesti. Prezentacija se mogla pratiti i na ekranu u kongresnom holu tako da ju je pratio značajan broj slušatelja. Nakon završetka našeg panela, u dijelu predviđenom za diskusiju, možemo sa zadovoljstvom reći da je samo naša prezentacija izazvala određenu zainteresiranost te su nam postavljena dva pitanja vezana uz odnos prema otomanskoj baštini u Crnoj Gori.

Imate li podatak o ukupnom broju predavača i slušatelja?

J. Katelan: Organizacija Kongresa bila je na zaista visokom nivou. Što se tiče znanstvenog dijela, za četiri dana trajanja skup je pratilo preko 3.600 slušatelja. Sudionika sa znanstveno-stručnim radovima bilo je ukupno **151**, uključujući nas dvoje iz Kotora i prof. dr. Šerba Rastodera s koautorom, dakle ovog puta četvero predavača iz Crne Gore. Znanstveni odbor sastavljen od istaknutih znanstvenika i profesora s raznih sveučilišta, instituta i arhiva, koji je odlučivao o kvaliteti i odabiru radova za Kongres, imao je 72 člana iz raznih krajeva svijeta. Inače, **predavači su bili iz 42 zemlje**. Predavanja su se održavala u ukupno četiri dvorane paralelno sva četiri dana, od 9.30 do 18.20 sati. Osim ovoga radnog dijela, organizator je predvidio i nekoliko socijalnih programa te krstarenje Bosporom. Također, jedan od kurioziteta ovog iznimno organiziranog događaja je i podatak da je organizator za svakog predavača zasadio po mladicu drveta u šumi u povijesnome mjestu **Çanakkale**, označene našim imenima.

Pretpostavljam da ste imali i neke značajne susrete s kolegama?

S. Pejović: Ono što želimo posebno istaknuti, osim pohvale od Znanstvenog odbora za našu prezentaciju, su susreti s predstavnicima najviših institucija koje su organizirale ovaj skup. Na traženje zamjenika generalnog direktora Direkcije za zemljišne knjige

i katastar Turske, **Gökhan KANALA**, imali smo sastanak zbog dogovora o suradnji na obradi arhivskoga gradiva iz Istorijiskog arhiva Kotor. Naravno, suradnja se tiče gradiva koji sadrži podatke o Otomanskom Imperiju, posebice iz vremena njegove dvovjekovne prisutnosti u Bokokotorskom zaljevu i u Grblju. Dogovorili smo se da inicijativa pođe od

Na panelu

njihove strane, s obzirom na to da Istorijski arhiv Kotor nema pravni subjektivitet da samostalno inicira i realizira projekte u Crnoj Gori. Gospodin Kanal je rekao da će on inicijativu za suradnju s Kotorskim arhivom pokrenuti s nivoa Vlade CG i ministarstava (posebice Ministarstva za održivi razvoj koji je i njegovoj instituciji nadređen). Na taj način je moguće osigurati sredstva od Turske agencije za suradnju i koordinaciju (TIKA). Našem sastanku nazočio je i poznati turski, ali i svjetski poznati **povjesničar Ilber Ortayli** koji je kratko, prije nekoliko godina, boravio s bivšim turskim veleposlanikom u Istorijskom arhivu Kotor i tada iskazao želju da se vrati kao istraživač. Zanimljivo je što nam se nakratko priključila i unuka zadnjega turskog sultana. Uz to,

imali smo i kratki sastanak s ravnateljem Generalne direkcije za arhive Republike Turske, prof. dr. **Uğur ÜNALOM**. Kako Državni arhiv CG od ranije ima sklopljen dogovor o suradnji, zamolili smo da s njihove strane dođe inicijativa o suradnji, posebice s Istorijskim arhivom Kotor. Također smo imali susrete s kolegama iz Otomanskog arhiva u Istanbulu, koji su ranije već bili u našem arhivu i vrlo su zainteresirani da surađujemo, zatim s kolegama iz Arhiva za zemljišne knjige i katastar Turske u Ankari, kao i s kolegama iz Albanije, Kosova, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Makedonije, Srbije, Rumunjske... Kako je to već uobičajeno za nas koji dolazimo iz Istorijskog arhiva Kotor, svi su pokazali zainteresiranost za suradnju upravo zbog toga što posje-

dujemo arhivske izvore koji se tiču i naše regije i drugih država koje su bile prisutne na području Boke kotorske.

Iz svega se da zaključiti da Turska puno važnosti pridaje arhivima i arhivskom gradivu?

J. Katelan: Da. Uz izvrsnu, gotovo besprijekornu organizaciju ovako velikog skupa, bili smo impresionirani činjenicom da osobno predsjednik Turske Erdogan daje toliki značaj arhivima i povjesničarima. U ovim politički kriznim trenucima za Republiku Tursku upravo preko arhiva, arhivskoga gradiva i povijesti on pokazuje i dokazuje svijetu šestovjekovni značaj i moć svoje države. Kongres se održao pod motom: „Arhivi su prozor u prošlost, a kapija za budućnost.“ Posebno smo bili dirnuti pažnjom koja je iskazana starijoj arhivistici, prof. dr. Mübahat Kütükoglu, koja je godinama radila na transkripciji i prijevodu starih otomanskih spisa u arhivu palače Topkapi.

Neka razmišljanja za kraj razgovora?

S. Pejović: Pisanje naučnog rada iziskuje ogromno znanje, trud i vrijeme, ali ipak na kraju je zadovoljstvo da se na kvalitetan način svijetu predstavi naš grad, njegova bogata kulturna baština, ali i država Crna Gora. Ono što je za sam kraj razgovora važno istaknuti je da je OPĆINA KOTOR preko Sekretarijata za kulturu, sport i društvene djelatnosti finansijski potpomogla naše sudjelovanje na Kongresu budući da smo, uz to što smo državni službenici i predstavnici Države Crne Gore, predstavljali i grad Kotor i njegovu bogatu kulturnu baštinu. Ovim putem želimo im zahvaliti na njihovoj potpori i razumijevanju.

Pogled na Istanbul sa 34 sprata Hiltona Bomonti

Dubrovačka zimska bajka predstavljena u Kotoru

Ovogodišnje izdanje Dubrovačkoga zimskog festivala naglasak stavlja na dubrovačku tradiciju i običaje

Piše:
Marina Dulović, prof.

Dan nakon dubrovačke promocije, u Galeriji Solidarnosti u Kotoru predstavljen je ovogodišnji program Dubrovačkoga zimskog festivala.

Na promociji je zamjenica gradonačelnika Jelka Tepšić, sa suradnicima, istaknula da je ovogodišnji cilj festivala učiniti Dubrovnik zanimljivom destinacijom i u zimskim mjesecima, a ovako osmišljenim festivalom i ponudom nudi se bogat i raznovrstan program za sve generacije. „Ovogodišnje izdanje Dubrovačkoga zimskog festivala naglasak stavlja na dubrovačku tradiciju i običaje. Prije svega na kalendaru i običaje kolendavanja gdje zapravo nastojimo mladim generacijama pokazati svu ljepotu te tradicije. Tu smo apsolutno prepoznali Kotor kao naš prijateljski grad, koji je UNESCO-vo sjedište, kao što je i Dubrovnik. Današnje predstavljanje Dubrovnika u Kotoru samo je jedan od projekata koje ćemo, vjerujem, raditi i u budućnosti“, istaknula je Tepšić. Privremena pročelnica Odjela za kulturu i baštinu Ana Hilje predstavila je program iz kulture, a privremeni pročelnik Upravnog odjela za turizam, gospodarstvo i more Marko Miljanić najavio je zanimljiv zabavni program i široku gastronomsku ponudu.

Programi u prosincu pretvorit će grad u božićnu bajku s 900 svjetlosnih lampiona, ukrasa i nezaboravnih doživljaja. Projekt kulturno-zabavnog karaktera zajednički organiziraju Grad Dubrovnik, Javne ustanove u kulturi i Turistička organizacija grada te javna poduzeća.

Ana Hilje

Marko Miljanić

Za vrijeme adventa i ispraćaja Stare godine na više lokacija u starome dijelu grada, a i na drugim mjestima, naći će se za svakoga ponešto. Svečano otvorenje četvrtoga Dubrovačkoga zimskog festivala održat će se 2. prosinca u 20.30 sati uz paljenje prve adventske svijeće – svijeće nade, uz kolendu „Ođe, ođe, na zdravlje vam“ i Gibonijevim koncertom ispred crkve sv. Vlaha. Okićeni grad i Stradun kao najljepša pozornica u gradu ugostit će mnoge hrvatske zvijezde zabavne muzike. To su: Jacques Houdek, Massimo, Pavel i Marko Tolja septet te Frajle. Spektakularan koncert za sam doček Nove godine priredit će u regiji poznata zvijezda Dino Merlin. Sutradan, po tradiciji u podne, nastupit će Dubrovački simfonijski orkestar s popularnim programom bečkih valcera, a uz kamenice i šampanjac gosti će zaplesati valcer. Na ostalim koncertima koje će izvesti DSO pod dirigentskom palicom gostujućih dirigenata kao što su: Ivan Josip Skender, Marc Tardue i Đelo Jusić, nastupit će sopranistkinja Nikolina Pinko, mezzosopranistkinja Marija Kuhar Šoša, tenori Đani Stipančević i Stjepan Gled Markos, vokal Maja Grgić, kao i klape Ragusa, Subrenum i Kaše.

Nezaobilazan je stari običaj kolendavanja, pjevanja narodnih napjeva – kolendi, dubrovačkim ulicama i trgovima. Ovo je običaj koji i mladi prihvaćaju sve više i na taj način prenose slavu prošlih vremena.

U Medovom parku na Pila ma djecu će uveseljavati Zlatni medo, festivalska maskota, kojem će se ove godine pridružiti i Medova seka, a u uvali Lapad radost bajke uveličat će i klizalište na ledu.

„Folklorni ansambl Lindo svake subote ujutro imat će svoj nastup ispred crkve sv. Vlaha, a posebne autobusne linije ‘Christmas pass’ povezivat će različite lokacije na kojima će se održavati proslava božićnih i novogodišnjih praznika“, istaknula je Franciska

Vlašić, PR Dubrovačkoga zimskog festivala.

Uz mobilnu aplikaciju Dubrovnik Winter Festival građanima i posjetiteljima bit će pružene informacije o programu i lokacijama, a dolaskom na mjesto događaja korisniku se otvara mogućnost korištenja kamere u aplikaciji.

Mnogobrojne ustanove također su se priključile Dubrovačkome zimskom festivalu, kao i Dubrovačko kazalište koje je ove godine nosilac proslave obilježavanja 250 godina od smrti Marina Držića.

Još jedna posebnost svakako je ekskluzivno pretpremijerno prikazivanje jedne epizode filma Ratovi zvijezda koji je sniman u Dubrovniku, a projekcija će biti 13. prosinca u Gradskom kinu.

Na promociji Dubrovačkoga zimskog festivala u Kotoru bila je prisutna tajnica za kulturu, sport i društvene djelatnosti Općine Kotor Jelena Vukasović i određeni broj novinara. Uz ljubazno, profesionalno i sadržajno predstavljanje Dubrovčana, nezaobilazne arancine, ušećerene bademe, višnjak i rozulin, poklone i propagandni materijal koji su gosti upriličili, ostaje nam da, ako već ne znamo slično napraviti i u našem gradu, onda posjetimo Dubrovački zimski festival koji će trajati do 8. siječnja 2018. godine.

Književna jutra sa Snježanom Akrap Sušac

Stihovi iz zbirke poezije “Žena posve obična” nadahnuti su motivima ljubavi, čežnje, harmonije, tuge, a svaka žena ih može prepoznati kao sastavni dio svoga života.

Napisale:

Brankica Vrbat i Snježana Akrap-Sušac

Nakon uspješne Mickaste spajalice Boke kotorske i Pule te vesele suradnje književnice Snježane Akrap-Sušac s učenicima hrvatske nastave u Tivtu i Kotoru, bilo je samo pitanje vremena kada će se dogoditi sljedeći susret.

Svi smo nestrpljivo iščekivali nove pjesme i priče, a ovoga puta najmlađi učenici nisu bili u ulozi ilustratora, već su imali priliku “pomaziti se” sa stihovima iz nove zbirke poezije za djecu “Mazilica”. Promocija navedene bokeljsko-pulske pjesmarice održala se u Tivtu, 25. studenoga u Galeriji ljetnikovca Buča.

Recitirajući stihove pjesama *Razgovaraju li ili lazgovalaju, Umorna škola, Igrice, Slova, Znatizeljna Sara* te *Dvadeset i drugo stanje* učenici su iskreno uživali u svakome izgovorenome stihu koji je za njih doživljajno blizak, zabavan i, nadasve, duhovit. Također, da ne bi sve ostalo samo na poziciji, odigrali su i Snježanin igrokaz *Tako je dobro biti pas* te na humorističan način pri-

Književnica Snježana Akrap-Sušac predstavlja svoju zbirku poezije za odrasle “Žena posve obična”

kazali sličicu iz života jednog sasvim običnog, ali neobično zanimljivog psa.

Gost Snježane Akrap Sušac bio je njezin dugogodišnji prijatelj i kolega Dragan Popadić koji je dodatno obogatio ovo književno jutro te nam svima otkrio kako je Aska igrala, što se čuje na livadi te mnoge druge zanimljive stvari. Uz veselu glazbu i stihove pjesme *E, moj svijete* završio je prvi dio promocije posvećen dječjoj književnosti.

Zvuci Beethovenove skladbe *Fur Elise* uveli su nas u drugi dio promocije koji je bio posvećen zbirci poezije za odrasle “Žena posve obična”, a stihove su čitale učenice hrvatske nastave zajedno sa Snježanom gošćom i prijateljicom dr. Davorkom Smoljanić čiju smo interpretaciju stihova s oduševljenjem svi pažljivo slušali.

Stihovi iz zbirke poezije “Žena posve obična” nadahnuti su motivima ljubavi, čežnje, harmonije, tuge, a svaka

Učenici hrvatske nastave čitaju stihove iz dječje pjesmarice "Mazilica"

Dva dana nakon promocije knjiga u Tivtu, uslijedila je ona u Risnu.

OŠ "Veljko Drobnijaković" bila je sasvim logičan izbor održavanja promocije knjige za djecu "Mazilica" uzevši u obzir da je ovu školu nekada pohađala i sama Snježana Akrap-Sušac. Vjerujem da je ovo bio jedan sasvim poseban doživljaj za književnicu. Veoma srdačni djelatnici škole dočekali su nas s radošću i iskrenim ponosom što mogu biti dio ovog lijepog događaja. Ravnatelj Dragutin Ščekić potrudilo se da se osjećamo dobrodoš-

žena ih može prepoznati kao sastavni dio svoga života. Zbog autentičnog i humorističnog načina kojim je književnica prikazala neke od motiva, pjesme su izrazito čitke i privlačne čitateljicama.

Neke od pjesama čije smo stihove imali prilike čuti su: *Jutro - jednočinka, Kako da te zovem, Samo slova, Krhotine, Plava samoća, I evo nove pjesme - opet.* Naslovi vam ne otkrivaju mnogo, stoga knjigu u ruke i pronađite sebe u razigranim i s ljubavlju pisanim stihovima.

Srdačan susret književnice s prijateljem i kolegom Draganom Popadićem

Književnica s gostima: (s lijeva na desno) učenica Lorna Milošević, prof. Roberta Weissman Nagy, Dragan Popadić i dr. Davorka Smoljanić

lima te izrazio zadovoljstvo s dosadašnjom suradnjom i najavio neke nove susrete dok se profesorica Roberta Weissman Nagy zahvalila na lijepom dočeku te prenijela pozdrave grada Pule koji se već dugo ponosi titulom grada prijatelja djece. Također, učenicima se obratila i mlada ilustratorica naslovnice knjige Lorna Milošević te s njima podijelila svoje oduševljenje Bokom.

Tako je još jednom završila uspješna suradnja Boke i Pule, a nama samo ostaje čekati nove stihove koji se rađaju u mislima Snježane Akrap-Sušac.

“Mazilica” i “Žena posve obična” u Tivtu i Risnu ili četiri dana u studenome za pamćenje

Zračna luka Čilipi. Svoje teške kofere ne vuče Selma, nego dr. Davorka Smoljanić, vrsna interpretatorica stihova i proze, prof. Roberta Weissman Nagy, poznata kiparica i slikarica, Lorna Milošević, učenica osmoga razreda OŠ Šijana - Pula, čiji je rad ukraasio naslovnicu “Mazilice” i prof. Snježana Akrap-Sušac, autorica knjiga za djecu i odrasle. Utrpavamo torbe u unajmljeni automobil i krećemo prema Boki.

Malo neobično, dragi čitatelji, ali počet ću od kraja.

Zadnji je dan četverodnevno boravka u mom domu u Risnu. Četiri žene, od kojih je jedna djevojčica, sudaraju se u prostorijama tražeći šminku, lak, češalj... Nižu se pitanja svjetske važnosti o tome kako izgledamo u ovom ili onom. Vrijeme brzo prolazi i moramo krenuti u moju OŠ “Veljko Drobnjaković” Risan. Nekad učenica, a sada su-

Svi prvašići iz OŠ “Veljko Drobnjaković” dobili “Mazilicu”

radnica i pjesnikinja, kako su me lijepo nazvali. Promocija je dječje pjesmarice “Mazilica”. Radost susreta već na ulaznim vratima, gdje nas očekuje ravnatelj Dragutin Šćekić i nastavnici sa svojim učenicima. Dva sata nikome osmijeh nije silazio s lica. Dva sata pjesme, recitiranja, plesanja. Obećan je nastavak suradnje, a zatim su nas ljubazni domaćini darivali i pozvali na druženje. Atmos-

fera srdačna i opuštena. Ravnatelj nas na odlasku prati do automobila. Tu je i moj nećak Petar, od kojeg se opraštam nježnim zagrljajem i izrečenom željom da se što prije ponovno vidimo.

Skok na drugi dan. Promocija u Tivtu.

Moj gost je Dragan Popadić, direktor Radio Tivta i pjesnik, prozaista, šahista... Sretno se osmjehujemo jedno drugome,

Vrsna interpretatorica stihova dr. Davorka Smoljanić na promociji u Risnu

Nastavnica hrvatske nastave Brankica Vrbat sa svojim učenicima

zagrljaj i zapitanost hoćemo li biti dobro prihvaćeni. Moj prijatelj iz srednje škole i ja ponovno zajedno, ali sada u galeriji Buća. Došlo je više od polovice "razreda" i, naravno, najdraža profesorica, a već godinama i prijateljica, Dragana Sekulović. Mislim da se ponosi uspjesima svakog od nas, a mi je volimo kao i prvog dana kada je ušla u razred i očarala nas.

Poslije književnog jutra u Tivtu, kava na Pinama i dogovor za neki budući susret, koji, kao i do sada, neće ovisiti ni o kakvim obljetnicama.

Odlazak.

Moje su gošće zadovoljne, bolje reći oduševljene ljepotom Zaljeva. Ja - i sretna i tužna. Sretna zbog lijepih doživljaja, susreta s dragim ljudima, pre-

Direktor Centra za kulturu Neven Staničić prima darove svojih gostiju

krasne bratove obitelji... Tužna zbog onih kojih više nema, a čiji odlazak nisam preboljela. Tješi pogled na dragi dom i miris naranči i mora. A more kaže da tako mora biti!

Ostajte nam dobro, dragi čitatelji i neka vam je čestit Božić i sretna nova 2018. godina!

Vaše Snježana i Brankica

Uspješna generacija sa svojom profesoricom Draganom Sekulović (prvi red, prva s desna)

IZLOŽBA 'SKULPTURE U BRONZI IZ LEGATA RISTA STIJOVIĆA' U KOTORSKOJ GALERIJU SOLIDARNOSTI

Izložba skulptura Rista Stijovića

Počast velikom umjetniku koji u historiji umjetnosti: crnogorske i jugoslavenske, stoji na pijedestalu kao najistaknutije kiparsko ime, umjetniku čije djelo ima svoje mjesto i u europskom kontekstu umjetničkih previranja XX. stoljeća

Piše:

Marija Mihaliček

U sklopu kulturnih programa kojima je obilježen dan Općine Kotor, u Galeriji solidarnosti priređena je izložba skulptura u bronci Rista Stijovića (Podgorica, 1894. - 1973.). Izložbu čiji su organizatori OJU Muzeji Kotor i JU Muzeja Galerije Podgorice, otvorio je gradonačelnik Vladimir Jokić ističući da je „čast i privilegij imati ovakvu izložbu u susret Danu općine”. Ovim predstavljanjem Rista Stijovića u Kotoru odana je počast velikom umjetniku koji u historiji umjetnosti: crnogorske i jugoslavenske, stoji na pijedestalu kao najistaknutije kiparsko ime, umjetniku čije djelo ima svoje mjesto i u europskom kontekstu umjetničkih previranja XX. stoljeća.

Njegova djela danas se ponosno izlažu u nacionalnim muzejima i galerijama Srbije i Crne Gore, a zbirke skulptura danas se čuvaju u dva legata koje je za života namijenio Beogradu i Podgorici.

Stijovićevo život neodvojiv je od njegove umjetnosti, od odlaska iz Podgorice, gdje je rođen, u Staroj varoši, 1894. godine. Prvo likovno obrazovanje stekao je u Umjetničkoj školi u Beogradu, pred početak Prvoga svjetskog rata. Na samom početku iskazivao je individualnost koju njegov profesor Đorđe Jovanović, ugledni tradicionalist, nije prepoznao kao obećavajuću. U Stijovićevoj biografiji stoji zabilježeno da njegov talent i posebnost nisu promakli slavno-

Gradonačelnik Vladimir Jokić otvara izložbu

me Ivanu Meštroviću prilikom obilaska škole, za vrijeme boravka u Beogradu gdje je radio na poznatom kipu „Pobjednika” - simbolu grada Beograda. Slijede godine rata u kome se i mladi rodoljub Stijović našao kao vojnik i dospio preko Krfa u Marsej. U tom gradu pružila mu se prilika da nastavi školovanje, a više da bude usputna stanica do Pariza, kome su težili umjetnici u namjeri da saznaju, osjete, približe se i prihvate sve ono što je ova umjetnička metropola nudila. Diploma Škole lijepih umjetnosti nije bila puno više od formalnosti jer istinske poticaje bliske njegovu senzibilitetu - osjećajnom i misaonom svijetu, mnogo više nego u konvencionalnom obrazovanju, mladi Risto Stijović nalazio je u prostranim dvoranama Luvra u susretu sa skulpturama Egipta, primitivnom afričkom umjetnosti i drevnim dalekoistočnim civilizacijama. Stijović je u Parizu doživio prve afirmacije kao mladi umjetnik, preko izložbi, likovnih kritika i pripadnosti miljeu avangardnih umjetnika. S takvom pariškom reputacijom dolazi u Beograd 1928. godine i uključuje se u njegov umjetnički život. Od tada teče jedna uspješna stvaralačka karijera, koja je umnogome obilježila umjetničku epohu između dva rata i vrijeme socijalističke Jugoslavije, sve do smrti 1973. godine. Stijović je bio nosilac najvećih jugoslavenskih priznanja: Ordena rada 1957. godine, Ordena zasluga

Pozdravna riječ Marije Mihaliček

za narod 1965. godine, Oktobarske nagrade 1960. godine, Sedmojulske nagrade 1962. godine, Nagrade AVNOJ-a 1970. godine, Trinaestojulske nagrade 1972. godine, Ordena Republike sa zlatnim vijencem 1974. godine.

Iako je živio i stvarao u Beogradu, Risto Stijović stalno je bio u „dosluhu” sa zavičajnim crnogorskim prostorom i kao čovjek i kao umjetnik. Radio je 1939. godine javne spomenike za Crnu Goru, „Lovčensku vilu” na Cetinju, bistu prvoga crnogorskog tiskara Božidara Vukovića u Podgorici. Opčinjenost historijskim likovima, a posebno onima iz Gorskog vijenca, zaokupljala ga je od mladosti pa se Stijović smatra najznačajnijim tumačem ovoga herojskog epa u skulpturi.

Ipak, Stijović je preko dvije tematske cjeline, koje su isto tako trajna inspiracija i nadahnuće, iskazao svoju lirsku prirodu kroz vlastiti estetski ideal: poetični ženski lik u portretima i intimizam i

probuđenu čulnost tijela u aktovima. Zaokupljao ga je svijet ptica i životinja pa je u njima izrazio toplinu i jednostavnu ljepotu koju su samo rijetki umjetnici uspijevali u ovome motivu iskazati.

Petnaest skulptura u bronci, izloženih u Galeriji solidarnosti, prate ove Stijovićeve omiljene motive i samo skromno reprezentiraju umjetnost Rista Stijovića jer njegovi najveći dometi su ipak ostvareni u drugim tehnikama i materijalima: u drvetu i kamenu, pri čemu je cijenio prirodnu strukturu materijala.

Njegovom senzibilitetu najbliže je bilo drvo, radio je u orahu, kruški, limunu, eukaliptusu... koje je obrađivao delikatnim postupkom s minimalnim odstranjivanjem, a često samo ucrtavanjem, gradio sintetizirane zatvorene skulptorske oblike, što daje prepoznatljivost i do danas neprevladanu originalnost.

Ovom izložbom, prvi put u Kotoru, predstavljen je dio Stijovićeve stvaralaštva iz Legata koji je poklonio Crnoj Gori 1970. godine, a koji je još uvijek nedostupan javnosti. Zato, osim spoznaje o djelu jedne iznimne umjetničke ličnosti, koju ovom izložbom nudimo posjetiteljima, želimo podržati također nastojanja da se promijeni odnos prema ovom legatu i drugim umjetničkim dona-

Bahantkinja

cijama. Galerija solidarnosti, čiji fundus čini također jedna umjetnička donacija iz 1980. godine, prije samo šest godina u prostoru kotorske palače Pima dobila je svoju adresu. Želimo da konačno i najvrjednija umjetnička donacija - Legat Rista Stijovića dobije adresu u staroj podgoričkoj varoši, a na ponos njegova rodnoga grada i čitave Crne Gore, da se ostvari želja velikog umjetnika koju je izrazio na otvorenju Legata/galerije u Titogradu 1970. godine da se „tamo kraj Ribnice nađe sve što sam uspio da sačuvam”.

U to ime citirat ćemo jednu prigodnu Stijovićevu misao o smislu umjetnosti: **„Ja stvaram za ljude jer kad bismo jednog umjetnika, recimo muzičara, pjesnika, slikara ili kipara, metnuli na pusti otok gdje je on sam i dali mu sve moguće da radi, i kad bi on znao da će otok čim on umre propasti i ništa od toga neće ostati, ne bi ni slikao ni oblikovao ni pjevao pjesme ni skladao jer on to nosi u sebi i zbog samog sebe nije mu potrebno to izraziti, nego mu je potrebno da on svoj osjećaj prenese na druge.”**

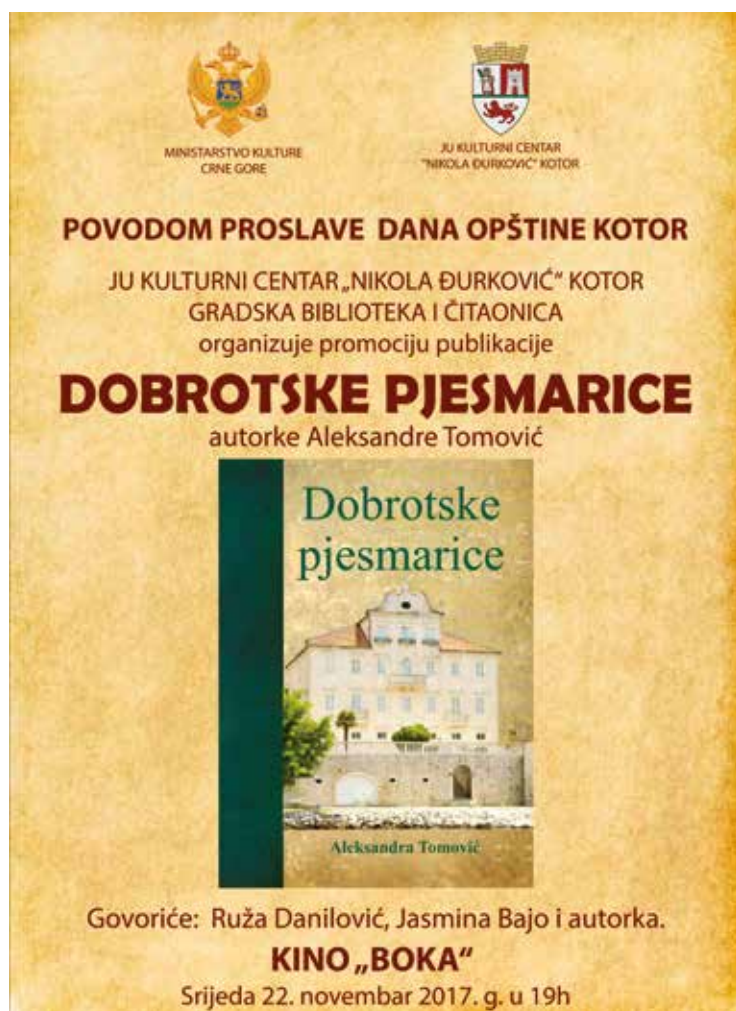

Risto Stijović, Mladost

**PROMOCIJA PUBLIKACIJE „DOBROTSKE PJESMARICE“
AUTORICE ALEKSANDRE TOMOVIĆ ODRŽANA U PREPUNOJ
DVORANI KINA „BOKA“**

Duh stare Dobrote

Dobrotske pjesmarice oslikavaju duh Dobrote i njezinih građana u razdoblju kada ona postaje i razvija se kao građanska sredina sa svojim osobitostima, kulturološki umnogome drukčijim od ostalih dijelova Boke kotorske

MINISTARSTVO KULTURE
CRNE GORE

JU KULTURNI CENTAR
"NIKOLA ĐURKOVIĆ" KOTOR

POVODOM PROSLAVE DANA OPŠTINE KOTOR

JU KULTURNI CENTAR „NIKOLA ĐURKOVIĆ“ KOTOR
GRADSKA BIBLIOTEKA I ČITAONICA
organizuje promociju publikacije

DOBROTSKE PJESMARICE
autorke Aleksandre Tomović

**Dobrotske
pjesmarice**
Aleksandra Tomović

Govoriće: Ruža Danilović, Jasmina Bajo i autorka.

KINO „BOKA“
Srijeda 22. novembar 2017. g. u 19h

Piše:

Jasmina Bajo

U povodu proslave 21. 11. – Dana Općine Kotor, održana je promocija publikacije „Dobrotske pjesmarice“ autorice Aleksandre Tomović u prepunoj dvorani kina „Boka“ u organizaciji JU Kulturnog centra „Nikola Đurković“, Kotor/ Gradske biblioteke i čitaonice. Izdavanje publikacije sufinanciralo je Ministarstvo kulture Crne Gore u sklopu programa za sufinanciranje projekata i programa od značaja za ostvarivanje javnoga interesa u području kulturno-umjetničkog stvaralaštva u 2017. godini. Na promociji su govorile Ruža Danilović, Jasmina Bajo i autorica, a veče su oplemenili članovi Folklornog ansambla „Nikola Đurković“ iz Kotora.

Uvodnu riječ imala je tajnica za kulturu, sport i društvene djelatnosti Općine Kotor, gđa Jelena Vukasović, koja je istaknula: „Domovina našeg naslijeđa danas nije naša volja, već naša civilizacijska obveza da iskorak u kulturi i umjetnosti saznamo, procijenimo i sjećanje na nje sačuvamo. Kultura je osnovna pretpostavka našeg trajanja, naslijeđe u kulturi i zalag za budućnost. Svakako da je u svemu tome ključna pozicija institucija, ali je važan doprinos svjesnih i sposobnih po-

jedinaca. Aleksandra svakako spada među njih.“

Jasmina Bajo, viša bibliotekarka i koordinatorica projekta, posebno je istaknula: „Misija biblioteka je da pridonose podizanju kvalitete života u lokalnoj zajednici, da bude živo srce grada. Da bi se ispunio ovaj cilj, u biblioteci moraju raditi kreativni, analitični, komunikativni ljudi, koji su se u stanju povezati s lokalnom zajednicom, prepoznati njezine potrebe i realizirati projekte koji će podići kvalitetu života u lokalnoj zajednici. Jedan od takvih projekata je i izdavanje ove publikacije, čiji cilj je skretanje pažnje na značaj dobrotskih pjesmarica koje, iako još uvijek u rukopisu, ne zaslužuju da budu zaboravljene. Ove pjesmarice razvijale su se paralelno s umjetničkom baroknom literaturom u Boki kotorskoj. Iako nemaju izraženu umjetničku vrijednost koju posjeduje visoka barokna literatura, one imaju iznimnu kulturno-historijsku vrijednost. Dobrotske pjesmarice oslikavaju duh Dobrote i njezinih građana u razdoblju kada ona postaje i razvija se kao građanska sredina sa svo-

jim osobitostima, kulturološki umnogome drukčijim od ostalih dijelova Boke kotorske.“

Ruža Danilović, doskorašnja upraviteljica Biblioteke Pomorskog fakulteta u Kotoru, publikaciju je doživjela kao proizvod želje autorice i izdavača, kolektiva JU Kulturni centar „Nikola Đurković“, da se istakne važnost novog, aktualnoga stručnog iščitavanja, analize i vrednovanja lokalno-

ga pisanog kulturnog naslijeđa pa kaže: „U ovome konkretnom slučaju – dobrotskih pjesmarica XVII., XVIII. i početka XX. stoljeća - smatram da je ovo važno tim prije što živimo u vremenu zahuktale, nezaustavljive globalizacije koja ozbiljno prijeti da prekrije zaboravom osobitosti kulture i tradicije naroda, posebno onih manjih, koji ne nalaze snagu da se tome odupru na pravi način. Novo čitanje Dobrotskih pjesmarica, koje nam je autorica ponudila svojom knjigom, potvrđuje po mom sudu blagotvornost i korisnost stručnog bavljenja kulturnim naslijeđem. Književno-teorijske analize naše autorice potiču čitatelja da u jednom drugom vremenu, onome baroknome u Boki, i uz potpuno drukčiju poeziju, poeziju lokalnih pomoraca-pjesnika, promišlja, otkriva i uspostavlja historijske, ekonomske i kulturne paralele. Na ovaj način, nama - suvremenim čitateljima – omogućuje se da, čitajući ove stranice, preispitamo jesmo li kao građani Boke svjesni koje su, kakve su i kolike su vrijednosti koje su nam ostavili

u naslijeđe barokni pjesnici Dobrote. Iscrpna i svestrana poetska analiza dobrotskih pjesmarica, koju nam je autorica izložila u svojoj knjizi, jasno, nedvosmisleno potvrđuje njezinu početnu tezu o dobrotskim pjesmaricama kao tipično građanskoj lirici epohe baroka, čija vrijednost uglavnom počiva u kulturološkoj ravni. Dobrota, kao tipična građanska sredina XVII. i XVIII. stoljeća, iznjedrila je pjesnike koji u svojim stihovima sjedinjuju tekovine narodnog stvaralaštva s ukusom, stilom i modom baroka. Želim pohvaliti autorčin metodološki pristup jer je tezu o dobrotskim pjesmaricama kao građanskoj lirici obrazložila u prikazu sinergije političkih, ekonomskih, socioloških i kulturnih prilika 17. i 18. stoljeća, što je bio, po mome sudu, preduvjet uspješne književno-teorijske analize. Na ovaj način Aleksandra Tomović savremenom čitatelju pruža cjelovitu sliku o jedinstvenosti i vrijednosti pisano-

ga kulturnog naslijeđa oličenog u stvaralaštvu dobrotskih pomoraca-pjesnika.”

Aleksandra Tomović rođena je 1987. godine u Kotoru. Diplomirala je Srpsku književnost i jezik s općom književnošću na Filozofskome fakultetu u Novome Sadu 2010. godine. Dvije godine kasnije obranila je magistarski rad na temu: *Poetika barokne književnosti u Boki kotorskoj. Dobrotske pjesmarice*, kod prof. dr. Mirjane D. Stefanović, na Filozofskome fakultetu u Novome Sadu. Radi u Gradskoj biblioteci i čitaonici u Kotoru od 2013. godine na projektima koji se odnose na obrazovanje mladih i njegovanje kulturne historije Crne Gore i Boke kotorske.

Autorica je na promociji govorila o načinu na koji je nastala knjiga i zašto se odlučila za proučavanje dobrotskih pjesmarica. Iz svog ugla osvrnula se na život pomoraca u 18. i 19. stoljeću, žena i majki pomoraca, kao i na kulturni i ekonomski uspon Dobrote

toga doba te je istaknula „da se i danas u Dobroti njeguje kult pomorstva, ljubavi prema moru, ali i ljubavi prema Dobroti. Vjerujem da su se mnogi pronašli u ovim stihovima barokne Dobrote i time dokazali da su teme i atmosfera dobrotskih pjesmarica i dalje aktualne“. Ona je istaknula da ju je prilikom studija vukla nostalgija prema svom gradu pa je tako odlučila da se u magistarskom radu bavi kulturnim naslijeđem svoga kraja. Teme koje su obrađene u ovoj knjizi su: tema plovidbe i pomoraca, zatim tema žene pomoraca odnosno majki pomoraca i sama tema Dobrote. „Nekada su dobrotski kapetani isplivljavali iz svog zaljeva iz Dobrote, danas ih pratimo s aerodroma. Isti je intenzitet osjećaja bio i kada su napuštali Dobrotu iz naše luke ili danas kada putuju s aerodroma. Isto tako, nekada su dobrotski kapetani slali pisma, pisali pjesme, a danas su tu neke druge tehnologije. Mislim da je i dalje patnja za Dobrotom kada nisu u Dobroti istog inteziteta kao i za vrijeme baroka“, istaknula je Tomović. Tome je dodala: „Dobrota je za ljude koji žive u Dobroti cijeli svijet i kao što mnogi kažu - Stavite prst u more i bit ćete povezani s cijelim svijetom - tako ja mislim da je Dobrota prije 18. stoljeća, kada se počela aktivno razvijati kao pomorska građanska sredina, bila povezana s cijelim svijetom. Ove pjesme su dokument da su dobrotski pomorci još tada pratili europske i svjetske trendove te da su u svome narodnom stvaralaštvu hvatali korak s tadašnjim modernim europskim tendencijama. Dok se u Kotoru govorilo talijanskim jezikom, u Dobroti se govorilo na čistome narodnom jeziku.“

NOVA RAZVOJNA PARADIGMA HRVATSKE

Inovativna i kreativna Hrvatska

Piše:
Božo Skoko/Matica

Sve više država nastoji se predstaviti svijetu inovativnošću i kreativnošću. Neke države, poput Švedske, inovativnost već pokazuju kao dio svoga modernog identiteta. A moćna Velika Britanija u promotivnoj kampanji *Great*, kojom je prije nekoliko godina podsjetila svijet na sve blagodati koje posjeduje i koje je darovala civilizaciji, posebno je istaknula upravo kreativnost i inovativnost, uz rame bogatoj kulturi, znanosti, poslovnosti, prirodnim ljepotama i poznatim velikanima. Naime, te dvije odrednice možda najbolje prikazuju duh pojedine države, odnosno intelektualnu i kreativnu snagu njezinih ljudi te konkurentsku sposobnost. Prirodne ljepote mogu se naslijediti, baš kao i spomenici kulture...

Velikanima koji su nas tijekom stoljeća zadužili možemo se hvaliti, ali to ne znači da će

Hrvati inovativnošću i kreativnošću kontinuirano plijene pozornost svijeta. Rado ih zapošljavaju i najizvrsnija globalna poduzeća i znanstvene institucije, a isti pojedinci u domovini najčešće ne mogu proći na natječaju za posao u nekoj javnoj službi

svijet poštovati naš naraštaj ako ne pokažemo djela kojima ćemo zaslužili pozornost i priznanje. Kreativnost i inovativnost suvremenih zajednica privlači darovite doseljenike, mudre ulagače, zahtjevnije turiste i kupce dubljega džepa. Riječju – profit i razvoj! Zato su u trendu države koje na kreativan način stvaraju novu vrijednost i prodaju ideje, a ne eksploatiraju i iznajmljuju samo ono što su dobili u naslijeđe. Dapače, već postoje

indeksi koji mjere kakvi su globalni doprinosi pojedinih zemalja čovječanstvu, odnosno u kojoj su mjeri svijet učinili boljim mjestom za život. A kad je inovativnost u pitanju, već je razrađeno toliko mjerljivih parametara da se netko teško može prodati pod ono što nije.

Žestoka konkurencija Tako je prilično žestoka konkurencija među najinovativnijim zemljama suvremenoga svijeta. Prema istraživanjima

Biljana Cerin

koja od 2007. provode Sveučilište Cornell, INSEAD i Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo, po svojoj inovativnosti prednjače: Švicarska, Velika Britanija, Švedska, Finska, Nizozemska, SAD, Singapur, Danska, Luksemburg te Hong Kong, odnosno Kina. Neka slična istraživanja i indeksi često navode i Japan, Njemačku, Kanadu... Kao što vidimo, nisu samo velike države pretplaćene na inovativnost. Vodeća Švicarska te Nizozemska i Danska površinom su manje od Hrvatske! Koja je tajna njihova uspjeha?

Kako bi se uspjelo na globalnoj ljestvici inovativnosti, treba stvoriti takvo ozračje u kojem će se prepoznavati, cijeliti i podupirati talenti, u kojem se može dobiti vrhunsko obrazovanje i prilika da razviju svoje ideje i zamisli. Takvo ozračje ne dopušta da zemlju napuste njihovi najbolji talenti. Dapače, snagom imidža i konkretnim obrazovnim i poslovnim uvjetima privlači kreativce i inovatore iz cijeloga svijeta. Zvuči jednostavno, ali

iza svakoga takvoga uspjeha stoje kompleksne nacionalne strategije, učinkovite institucije, atraktivna poslovna sredina, razvijena infrastruktura i dostupne tehnologije te poseban senzibilitet u razvoju talenata jer inovativnost ipak leži na pametnim i kreativnim ljudima.

Nismo zapaženi

Može li se onda Hrvatska, uz svoje globalne adute kao što su prirodne ljepote, čisto more i bogato kulturno-povijesno naslijeđe, pohvaliti inovativnošću i kreativnošću? Gledajući iz globalne perspektive, na žalost, uopće nismo zapaženi u tim kategorijama! Iako Hrvatska ne stoji loše na svjetskim indeksima kad su u pitanju kvaliteta življenja, sigurnost, prometna infrastruktura, bogatstvo turističke ponude, otvorenost i gostoljubivost ljudi, očuvanost i raznolikost prirode, kad su u pitanju uvjeti za poslovanje (posebice za pokretanje posla), stabilnost gospodarskoga sustava, razi-

na globalnog utjecaja političara i institucija, fleksibilnost i učinkovitost administracije... percipirani smo prilično loše.

Nitko ne prepoznaje Hrvatsku kao inovativnu i kreativnu državu. Ali, što je pomalo smiješno, prepoznaje Hrvate kao inovativne i kreativne ljude. Dapače, teško ćemo pronaći državu u kojoj netko od naših zemljaka nije ostavio kreativan i inovativan trag, bilo da je riječ o znanstvenicima, inovatorima, umjetnicima, poduzetnicima ili avanturistima. I tako je to stoljećima. Teško je pronaći tako malu državu u Europi koja je svojim velikanima toliko zadužila Europu i čovječanstvo na svim poljima ljudskog djelovanja. Doduše, premalo ih sami poznajemo i premalo radimo na njihovoj promociji.

Hrvati u svjetskome vrhu

Također, svakog dana vidimo kako nije riječ samo o povijesnim uspjesima. Hrvati inovativnošću i kreativnošću kontinuirano plijene pozornost svijeta i postižu gotovo nemoguće. Rado ih zapošljavaju i najizvrsnije globalne institucije i poduzeća. Hvale njihovu poduzetnost, inovativnost, fleksibilnost, odgovornost, ali i obrazovanost. Za naše ljude bore se vodeće znanstvene institucije i središta, odaju im priznanja i daju im prilike. Osvajaju globalne pozornice sve konkurentnije kulturne ponude, ali i naklonost poslovnih krugova. A isti ti pojedinci u domovini najčešće ne mogu proći na natječaju za posao u nekoj državnoj instituciji. E sad se pitamo – kakvim se to kriterijima vodimo u Hrvatskoj, a kojim se kriterijima vodi razvijeni svijet!? Na žalost, da bi se uspjelo u Hrvatskoj, potrebno je mnogo odricanja, energije i upornosti jer nam naš naslijeđeni

mentalitet ne dopušta cijeni-ti izvrsnost, poštovati nečiju iznadprosječnost i radovati se tuđem uspjehu. U svijetu koji teži izvrsnosti nije važna politička podobnost ni mjesto rođenja. O tome, uz ostalo, svjedoče i dva ovoljetna primjera.

Tomislav Mihaljević izabran je, uz niz kandidata s vrhunskim referencijama iz cijeloga svijeta, za glavnoga direktora jedne od najuglednijih klinika u SAD-u, one u Clevelandu. A tu će dužnost preuzeti sljedeće godine kad napusti jednu od najmodernijih bolnica u Abu Dhabiju, koju trenutačno vodi i upravlja s više od pet tisuća zaposlenika. Ne treba napominjati kako je temeljno medicinsko obrazovanje stekao na Sveučilištu u Zagrebu. Biljana Cerin, direktorica hrvatske tvrtke *Ostendo Consulting*, izabrana je za članicu upravnog odbora najveće svjetske organizacije za informacijsku sigurnost ISC², koja ima više od 125.000 članova te doslovce nameće stručne standarde znanja potrebnog za bavljenje informacijskom sigurnošću u svijetu.

Proizvođač automobila Mate Rimac

A kako inovativnost i originalnost ne mogu ostati nezapaženi, pa bili i daleko od svjetskih tehnoloških središta, vidjeli smo nedavno kad su hrvatski proizvođač automobila Mate Rimac i njegova tvrtka Rimac automobili iz Svete Nedelje dobili investiciju kineskog *Camel Groupa* od trideset milijuna eura, kojom će proširiti kapacitete proizvodnje brzih sportskih automobila u Hrvatskoj. Rimac već zapošljava stručnjake iz četrnaest zemalja svijeta, a sad će dodatno ojačati tim kako bi uspješno prkosio daleko nadmoćnijoj global-

Mate Rimac

noj konkurenciji automobila, koja u segmentu električnih vozila prilično zaostaje. Podsjetimo, Rimac je osvojio lju-bitelje svjetske automobilske industrije konstrukcijom najbržega električnog automobila na svijetu *Concept One*. Automobil koji je bez daha ostavio i daleko iskusnije proizvođače ima četiri elektromotora, čak 1.088 konjskih snaga te može juriti do 355 km/h, a brzinu od stotinu na sat može dosegnuti za samo 2,6 sekundi. Uz to, sa samo jednim punjenjem baterija može prevaliti put od Zagreba do Dubrovnika. Zahvaljujući tome mladome i upornome čovjeku, rođenom u Livnu u BiH, Hrvatska bi mogla dobiti prepoznatljivu vlastitu automobilsku industriju.

Kako se i u Hrvatskoj može ostvariti „hrvatski san“ uz puno kreativnosti i upornosti, uz Rimca svjedoči priča Damira Sabola, kojega poznajemo po uspješnoj poslovnoj priči u informatičkoj tvrtki Iskon, čije je udjele nakon tržišnog uspona prodao hrvatskom, odnosno njemačkom T-comu, a zatim se posvetio novim po-

slovnim iskoracima. Sabolova aplikacija za rješavanje matematičkih zadataka *PhotoMath* postala je svjetska uspješnica. U samo tjedan dana od lansiranja imala je oko šest milijuna preuzimanja, toliko da je u jednome trenutku po popularnosti nadmašila i sveprisutni *Facebook Messenger*. Aplikacija je lansirana kao pomoć djeci u obrazovanju jer omogućava da se fotografiranjem matematičkog zadatka ili jednadžbe uz pomoć pametnih mobitela odmah dođe do rješenja. Tako obrazovanje postaje zabavnije i jednostavnije.

Plaćanje parkiranja mobitelom

Odmah nakon lansiranja kontaktirala ga je američka nakladnička kuća specijalizirana za udžbenike, a on u svome izumu vidi velike mogućnosti i za unapređenje učenja uz pomoć modernih tehnologija u Hrvatskoj. Koliki su dosezi takvih izuma prilično dobro svjedoči i M-parking, odnosno plaćanje parkinga SMS-porukama s mobitela,

izum zagrebačkih telekomunikacijskih stručnjaka iz korporacije VIPnet još 2001., tek nekoliko mjeseci nakon što je zaživio GPRS, koji je temelj za tu uslugu. Model plaćanja parkiranja mobilnim telefonom razvio je Zagreb parking, a preuzeli su ga poslije mnogobrojni operateri te gradovi i tvrtke u svijetu.

Spomenimo i najveću IT tvrtku u državi Infobip iz Vodnjana koja je upravo u tome istarskom gradiću otvorila najveći IT kampus u državi naziva Pangea. Sjajan je to uspjeh tvrtke koja je krenula iz garaže, a danas ima više od 1.200 zaposlenih u 47 zemalja svijeta.

Vodeći umovi današnjice

Hrvatski inovatori na gotovo svim svjetskim natjecanjima pakuje nagrade. Evo samo ljetos hrvatski inovatori su, u iznimnoj konkurenciji, osvojili čak devet odličja na izložbi *Japan Design and Invention Expo*, održanoj u Tokiju. Posebno je lijepo vidjeti kad neke od njihovih zamisli zažive i u praksi, poput one Ivana Mrvoša, studenta Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i bro-

Ivan Mrvoš i njegova pametna klupa

dogradnje Sveučilišta u Splitu, koji je u svijet lansirao solarnu klupu. Ta inovacija, koju možemo vidjeti ispred Rektorata Sveučilišta u Zagrebu te diljem zemlje, a uskoro i svijeta, osim odmora omogućava istodobno punjenje četiriju mobitela ili tableta, ima hotspot za Internet, senzore za kvalitetu zraka, temperaturu i buku, a noću služi i kao javna rasvjeta. Solarna klupa može raditi

i deset dana bez svjetlosti, a otporna je i na udarce.

Talenata poput Rimca, Sabola ili Mrvoša, kažu upućeni, na hrvatskim fakultetima ima na desetke pa i stotine. Samo trebaju dobiti pravu priliku. Zato hrvatska država treba učiniti sve kako bi ih zadržala u domovini i iskoristila njihove talente. Svjesni smo da je svijet globaliziran i da mnogi odlaze da bi se vratili nakon usavršavanja ili iskustva, ali na žalost sve je više onih koji odlaze trajno s obiteljima i vrlo teško će se vratiti. To više ako ih u novim sredinama objeručke dočekaju i daju im životnu šansu. Zato aktualna vlada u rukama drži zadnju priliku da napravi barem neki pomak u zaustavljanju demografskoga sloma hrvatskoga naroda te u zadržavanju i privlačenju mladih talenata, što je pak preduvjet za jačanje inovativnosti i razvoja...

(nastavak i kraj priloga u sljedećem broju)

*DJELO GIOVANNIJA SOLLIME „VIAGGIO IN ITALIA“ PREMIJERNO
U CRNOJ GORI, PRED KOTORSKOM PUBLIKOM*

„Putovanje u Italiju“

Piše:
Marina Dulović, prof.

Katedrala sv. Tripuna u Kotoru bila je ispunjena do posljednjeg mjesta publikom koja je još jednom pokazala da posjeduje rafinirani sluh i naklonost prema umjetnosti kada su prave vrijednosti i kvalitetni programi u pitanju. Iako se izvodilo suvremeno i potpuno nepoznato djelo s 14 stavaka, našega su-

„Ulog je veliki... izvesti Viaggio integralno pored naznake kompozitora da se stavovi mogu izvoditi bilo kojim redom... oslušnuti sopstveni puls uprkos ritmovima, stilovima, vekovima...“, istaknuo je Aleksandar Latković, violončelist Gudačkoga kvarteta Beogradske filharmonije u povodu nastupa u Kotoru

S probe ispred katedrale

vremenika, talijanskog kompozitora i violončelista svjetskoga glasa Giovannija Sollime, ljubitelji glazbe nisu krili svoje oduševljenje. Sasvim netipično koncipirana kompozicija, pisana za gudački kvartet i violončelo, uz elektroniku, s naratorom-glumcem koji je na talijanskom jeziku interpretirao stihove Michelangela Buonarrotija, Giordana Bruna i Francesca Borrominija, izvedena je na vrlo profesionalan način. Uzbudjenja i emocija nije nedostajalo ni na podiju ni u publici, uz pripovijedanje i melodiku prepoznatljivoga talijanskog folklora, ličnosti, događaje, pravce tijekom stoljeća i historiju do modernog doba. Vrlo zahtjevno djelo, pravo putovanje kroz prošlost, uz snažan muzički i dramski karakter, učinilo je da publika ostane ne samo budna, već i opčinjena. Novi suvremeni zvuk, nova tehnika, djelo nastalo 2000. godine i premijerno izvedeno u Carnegie hallu - Lark Quartet i Giovanni Sollima, solist na violončelu. Upečatljivo nižući četrnaest kolažnih stavaka sasvim različitog karaktera, uz dominantnu solističku dionicu violončela i različitim komponentama ljudskoga glasa - od šapata,

pjevanja do rezigniranog monologa u nizu transformacija duševnog stanja (III., VII. i IX. stavak), izvedeno je uz izvrstan sklad i virtuoznost Gudačkog kvarteta Beogradske filharmonije, uigranog do detalja, kako se i očekuje od ovoga uglednog sastava.

„Putovanje u Italiju iznimno je zahtjevno djelo gdje je Sollima uz specifičan način komponiranja slikovito opisao razne talijanske priče, epohe i situacije. Na muzički način opisan je podvodni vulkan Isola Ferdinanda, zatim stari grad Cretto koji je potres uništio, Michelangelova pjesma o lepoj i okrutnoj ženi odnosno idealu nemoguće ljubavi koju je klesao u kamenu, lik Giordana Bruna koji dočarava svoje spaljivanje na lomači, kao i Kazanova na reju partiju“, istaknula je međunarodna zvijezda, solistkinja na violončelu Maja Bogdanović kojoj je uz mnogobrojne nagrade u zemlji i inozemstvu 2005. na natječaju 'Rostopovič u Parizu' dodijeljena specijalna nagrada, skupocjeno violončelo francuskoga graditelja Žana Baptista Vilama iz 1852. godine, inače vlasništvo francuskoga Instrumentalnog fonda.

Kvartet Beogradske filharmonije, koji čine Jelena Dra-

gnić, Vladan Lončar, Boris Brezovac i Aleksandar Latković, postoji već šest godina. Nastupali su u Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Kini, Francuskoj, Turskoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, te Crnoj Gori. U sklopu humanitarnih i društveno odgovornih projekata Beogradske filharmonije ovaj sastav s velikim uspjehom promovira muzičku umjetnost u Srbiji i regiji. Njihova osnovna misija je da na specifičan način prenose imidž i energiju svog orkestra za koji je proslavljeni dirigent i prijatelj ovog sastava, gostujući dirigent Zubin Mehta, istaknuo da je riječ o „iznimnom orkestru velikih mogućnosti“.

„Važnost komernog muziciranja ogleda se u održavanju lične sviračke forme, ono predstavlja ličnu higijenu za muzičare. U težnji da budemo kompletni, ne želimo da se ograničavamo samo na solističku, orkestarsku ili pedagošku karijeru. Važno je negovati različite, a podjednako zastupljene muzičke discipline. Bilo nam je potrebno dosta vremena i zajedničkog rada da bi ovaj sastav 'prodisao', ali naš osnovni motiv je ljubav prema nepresušnom repertoaru namenjen kvartetu“, ističe violonist kvarteta Vladan Lončar.

Glumac Vladimir Aleksić često je nastupao s Beogradskom filharmonijom i sudjelovao u mnogobrojnim projektima kazališnih koncerata koji su rađeni u svrhu edukacije najmlađih („Četiri godišnja doba“), ciklusu od pet koncerata na kojima su se čitala pisma poznatih skladatelja („Teatar u Filharmoniji“). Redovit je gost talijanskog kazališta 'Motus' s kojim je 2004. godine za projekt 'Rooms' dobio nagradu za najbolji kazališni projekt u Italiji (nagrada Ubu).

Na pitanje o dojmovima nakon koncerta, violončelist

Aleksandar Latković, predavač na ljetnom Festivalu gudača u Perastu i rado viđen gost na podijima Boke kotorske, rekao je:

„Daleko od letnjeg festivalskog prizvuka, Kvartet u društvu dvoje gostiju hoda preko mokrog pločnika Trga od oružja. Nastupamo u zimskom delu sezone u spektakularnom ambijentu katedrale svetog Tripuna. Viaggio će doživeti svoje prvo izvođenje u Crnoj Gori.

Ulog je veliki... izvesti Viaggio integralno i pored naznake kompozitora da se svi stavovi mogu izvoditi bilo kojim redom, izostavljati... Utisci? Jaki! Svaki odlomak remek-delo... dočarati jezu grada zbrisnog davnim zemljotresom svirajući samo drvetom, ne i strunama na gudalu (Cretto)... oslušnuti sopstveni puls, uprkos ritmovima, stilovima, i vekovima koji, isprepletani čine ovu ponekad iracionalno gustu partituru putujući od Furlane, slovenske igre odomaćene u Italiji do zamišljene slike Casanove u diskoteci... ostati miran, dok se briljantni Vladimir Aleksić transformiše u samog Giordana Bruna i grmljavinom stihova u prvom licu nas uvlači u plamen lomače (Campo de fiori)... posmatrati Maju Bogdanović koja ne izbacuje vrelu lavu odmah, nego nas drži pažnjom prikovane za gudalo i žice na svom violončelu, i ključa dugo pre erupcije, dok se pred nama pojavljuje slika tog aktivnog vulkana ispod površine mora (Lisola Ferdinanda).“

Dva dana nakon crnogorske premijere djelo je također prvi put izvedeno u Srbiji 30. studenoga u sklopu ciklusa komorne glazbe „Pandemonijum“ s djelima koja su inspirirala tekstualnim predlošcima, u svojoj matičnoj kući, dvorani Beogradske filharmonije.

Maja Bogdanović

Giovanni Sollima rođen je 1962. godine u Palermu. Obrazovanje je stekao kod poznatog Antonija Janigra. Nesvakidašnji je skladatelj kojeg privlače razni žanrovi i nevjerovatan virtuoz na violončelu. Komunicira glazbom koja je puna mediteranskih ritmova uz tipično talijansku melodiku, a njegov muzički svijet obuhvaća sve epohe – od baroka do „metala“ i komponiranja „tijekom koncerta“. Komponirajući za violončelo, daje golemi doprinos stvaranju novog repertoara istražujući na svome instrumentu. „On je supervirtuoz na violončelu koji ne poznaje strah, a to je

neobično u svijetu klasične muzike - svi mi prestravljeni smo time da ne odsviramo pogrešnu notu“, izjavio je slavni violončelist Yo-Yo Ma. Sollima predaje violončelo na Akademiji Santa Cecilia u Rimu i svira na violončelu kremonskoga graditelja Francesca Ruggerija (1679.).

Za organizaciju ovog koncerta odgovorni su zaposlenici Kulturnog centra „Nikola Đurković“ i to je bio jedan u nizu muzičkih programa koje ova ustanova u posljednje vrijeme intenzivno promovira, kao i posljednji događaj u sklopu programa proslave Dana Općine Kotor.

Zagrebački Advent opet proglašen najboljim u Europi

Zagreb je posljednjih godina u vrijeme došašća ili adventa postao grad u kojemu je zima življa i toplija, a zabava vas čeka na mnogim trgovima i ulicama. Treću godinu zaredom nagrada za najbolji božićni sajam u Europi pripala je Adventu u Zagrebu. Ove godine svoj glas za najbolji božićni sajam dalo je više od 200 tisuća ljudi iz čak 131 zemlje svijeta.

Glavni grad Hrvatske, bez imalo pretjerivanja, svojim božićnim ugođajem može se uspoređivati s ostalim srednjoeuropskim metropolama, koje imaju vrlo dugu tradiciju organiziranja adventskih događanja. Za to je potvrda stigla još krajem 2015., kada je Zagreb prvi put proglašen gradom s najboljim božićnim sajmom u Europi, nakon čega je program

postao još zanimljiviji i sadržajni, pa je istu titulu osvojio i 2016. godine.

Božićnih sajmova ima po središtu grada, ali i izvan centra, organiziraju se koncerti i kulturna događanja, prigodna rasvjeta stvara idiličan ugođaj, a od 2014. godine Zagreb ima i veliko klizalište na Trgu kralja Tomislava.

Ove godine koncept je ponešto promijenjen te je broj lokacija sa sajmovima smanjen, pa se tako ove godine ne održavaju Advent u Šestinama, Dvorišta, Ledana bajka na Zagrebačkom velesajmu, Novi advent u Novom Zagrebu i nekoliko drugih sajmova, dok je Fuliranje iz Tomičeve i Kurelčeve preseljeno na Strossmayerov trg

Ima i nekoliko novih događanja, pa se tako u Advent uključuju Arheološki muzej, u čijem se dvorištu održava program pod nazivom 'Secret Christmas Garden', moći će se posjetiti i Vila Prekrižje, prigodni program organiziran je i u Zoološkom vrtu, a posebno će uređen ove godine biti i Maričev prolaz u središtu grada.

Izvor: www.putovnica.net

Prošlo je 26 godina od najžešćeg napada na Dubrovnik

Polaganjem vijenaca pokraj Spomen-obilježja na groblju Boninovo i na drugim mjestima pogibije, uz molitve i paljenje svijeća, Dubrovčani su 6. prosinca odali počast svim poginulim hrvatskim braniteljima Dubrovnika i juga Hrvatske u Domovinskom ratu te dostojanstveno obilježili Dan dubrovačkih branitelja.

To je spomen na 6. prosinca 1991. kada je Dubrovnik doživio najteža razaranja u svojoj povijesti. Toga dana srpsko-crnogorski agresor započeo je napade ujutro u 5,45 sati, a topnički napadi trajali su do kasnog popodneva pri čemu je 19 branitelja i civila izgubilo život, a 60 ljudi je teže i lakše ranjeno. Dubrovnik i njegovi spomenici kulture i graditeljstva toga su dana doživjeli najteža razaranja u povijesti ovoga drevnoga hrvatskoga grada. To je ujedno bio i vrhunac stradanja Dubrovčana u Domovinskom ratu, koje je započelo 1. listopada 1991. godine i trajalo sve do kolovoza 1995. godine. Taj 6. prosinca 1991. godine ostat će na dubrovačkom području zapamćen i kao primjer hrabrosti i otpora malobrojnih hrvatskih branitelja višestruko brojnijem i naoružanijem agresoru.

Grupa crnogorskih intelektualaca: Žarko Rakčević, Rifat Rastoder, Džemal Perović, Sead Sadiković, Balša Brković, Branislav Radulović, Veseljko Koprić, Aleksandar Saša Zeković, Ljiljana Raičević i Boris Raonić, uputila je otvoreno pismo u povodu obilježavanja Dana dubrovačkih branitelja. „Prije 26 godina zagrmjele su po dubrovačkim zidinama crnogorske puške iz ‘noći bratske krvomutnje’. Cijenu iluzije da se jednoj braći može pomoći pucanjem na drugu braću – još uvijek plaćamo svi, osim onih koji su te puške stavili ljudima u ruke. Naše oglašavanje predstavlja ne samo podsjećanje i njegovanje kolektivnog pamćenja na mučno vrijeme patnji i zločina, već je i u funkciji reafirmiranja suočavanja s prošlošću. Taj proces doživljavamo ključnim za istinu, zadovoljenje žrtava i oporavak cijelog društva”, navedeno je u otvorenome pismu. „U Crnoj Gori slobodno društvo se neće uspostaviti niti će istinski zaživjeti demokracija i posebno toleranci-

ja dok se ne osnaži unutrašnji dijalog o prošlosti, a aktualne i buduće generacije ne budu službeno učene o crnogorskim pohodima prema susjedima i prema vlastitoj različitosti.” Oni su naveli da je potrebno prepoznati odgovornost i suočiti se s prošlošću kako bi se istinski izgradili mir, poštovanje i zajedništvo, a počinjeni užasi nikad ne zaboravili.

Izvor: www.hina.hr
www.portalanalitika.me

Bokeljska mornarica spaja ljude, vjerske, etničke i kulturne zajednice Boke i Crne Gore

Godišnja Skupština Bokeljske mornarice Kotor održana je u subotu 25. studenoga u crkvi Svetog Duha – koncertnoj dvorani Muzičke škole „Vida Matjan“ u Kotoru.

Skupština na kojoj je bilo prisutno 60 delegata, mnogobrojni gosti i uzvanici iz javnog, političkog,

privrednog i kulturnog života, počela je intoniranjem himne Crne Gore u izvođenju mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“ Hrvatskoga građanskog društva.

„Poslije crkve najstarija postojeća institucija grada, Boke i države, Mornarica je postala riznica duhovnih, kulturnih i društvenih vrijednosti koje svaka nova generacija čuva i predaje sljedećoj i obogaćuje je. To čini da Mornarica bude živi i vitalni organizam koji se uspijeva razviti u uvijek novim povijesnim okolnostima, prebroditi krize, dramatične događaje kojih je bilo puno tijekom XII vijekova

naše historije“, rekao je između ostalog admiral Anton Sbutega.

Povijesna skica pokazuje da su se u stoljećima u Bokeljsku mornaricu ugradile na razne načine mnogobrojne države, kulture i narodi, da ona pripada prije svega Boki i Bokeljima te da je ona kulturna i povijesna baština Crne Gore. Bokeljska mornarica nije ekskluzivna, već inkluzivna organizacija koja spaja ljude, vjerske etničke i kulturne zajednice Boke i Crne Gore i most je prema drugim državama i narodima. U tom smislu kandidatura Mornarice za upis na reprezentativnu listu svjetske kulturne baštine UNESCO-a valorizirat će njezinu svjetsku dimenziju, naglasio je Sbutega.

Predsjednik UO Aleksandar Dender u izvještaju o radu za razdoblje od lipnja 2016. – studenoga 2017. godine istaknuo je kao posebno značajno podmlađivanje aktivnog sastava Mornarice te da su mnogobrojne aktivnosti usmjerene na opremljenije aktivnog sastava, izmjenu pravnog statusa Mornarice, kao i na izradu dosjea za upis Mornarice na Listu svjetske kulturne nematerijalne baštine, na njezinu uključivanju u suvremene tokove i procese koji se posljednjih godina događaju u Kotoru, Boki kotorskoj i u Crnoj Gori, posebno u području pomorstva, školstva i turizma.

„Aktivnost na pomlađivanju Bokeljske mornarice usko je vezana s problemom edukacije građana,

posebno mladih, koji malo znaju o golemoj materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini Kotora i Boke kotorske. Svjedoci smo da niti jedan nastavni i obrazovni program u školama svih uzrasta ne sadrži informacije o kulturnom naslijeđu i Bokeljskoj mornarici i da veliki broj mladih izlazi iz škola bez ikakvog znanja o tom naslijeđu koje bi trebao biti sastavni dio njihova identiteta“, rekao je Dender.

U tijeku je promjena pravnog statusa Bokeljske mornarice koja je registrirana kao NVO, koja je inače proglašena od države Crne Gore za kulturno dobro od nacionalnog značaja. Inicijativa je naišla na razumijevanje Ministarstva kulture i sad se traži pravna osnova za drukčiju preregistraciju, bilo je govora o tome na Skupštini.

Na Skupštini Bokeljske mornarice Kotor kao posebna točka dnevnoga reda bila je informacija da se podružnica u Beogradu odlučila odvojiti od matične organizacije.

Dodijeljena su unapređenja i priznanja

Posthumno, kapetan Bokeljske mornarice – Podružnice Tivat Ljubinko Biskupović unapređen je u

počasnog majora, kao i poručnik Zdravko Grgurović u počasnog kapetana Bokeljske mornarice - Kotor.

Za izniman doprinos ukupnom razvoju Bokeljske mornarice i očuvanju njezinih vjekovnih tradicija u počasnog viceadmirala proglašen je Jovan J. Martinović.

Počasnim majorom proglašen je Darko Vuković, kapetan bojnog broda Mornarice Crne Gore, za počasnog poručnika Bokeljske mornarice proglašen je Boris Pean za izniman doprinos razvoju Mornarice.

Plaketa Bokeljske mornarice dodijeljena je školskome brodu „Jadra“ koju je primio njegov zapovjednik Goran Pajović.

Boka News

Granični prijelaz Kobila – Vitaljina zatvoren do 1. srpnja 2018. godine

Granični prijelaz Kobila – Vitaljina između Crne Gore i Hrvatske zatvoren je zbog rekonstrukcije i tako će ostati do 1. srpnja sljedeće godine, priopćeno je iz Uprave policije Crne Gore.

Granični prijelaz bit će zatvoren za sav promet: promet robe i putnika u oba smjera, a do ponovnog

otvaranja promet će biti preusmjeren na granični prijelaz Debeli brijeg – Karasovići.

Naime, Republika Hrvatska je „Akcijским planom unapređenja stanja na graničnim prelazima i ispunjenja obveza iz 24. poglavlja u vezi s postupanjem u Europskoj uniji“ preuzela obvezu izgradnje novoga graničnog prijelaza kojim će biti zadovoljeni šengenski standardi u pogledu izgradnje i opremljenosti graničnoga prijelaza Vitaljina.

Boka News

Mletački lav dobio zasluženu rehabilitaciju iz pera Radojke Abramović

Knjiga „Lav svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora” autorice Radojke Abramović promovirana je u Palači Grgurina. O knjizi su govorili direktor Pomorskog muzeja Crne Gore Andro Radulović, don Anton Belan, mr. Jovan Martinović i autorica.

„Ova knjiga još jednom potvrđuje činjenicu da je Kotor nepresušna riznica umjetničkog blaga i izvorište za proučavanje kulture naroda koje su je stvarali. Autorica nas vodi spretnim i učenim jezikom teoretičara umjetnosti kroz prostor i vrijeme Kotora prateći tu znamenitu i snažnu figuru. Otkriva nam lava svetog Marka, stamenoga kamenog u arhivskim dokumentima, knjigama s minijaturama, na pergamentu, na kovanom novcu, medaljunima, na zastavama brodova, ali i na oslikanim platnima vrsnih majstora, na kojima simbol Republike lebdi na sukobljenim brodovima na moru. Djelo pred nama donosi fabulu, neizbježnu i dragocjenu informacijama historijskog, socijalnog, etničkog, vjerskog i uopće kulturološkog karaktera”, rekao je u uvodu direktor Pomorskog muzeja Andro Radulović.

Jedan od najvećih poznavatelja historije grada Kotora, mr. Jovica Martinović, predstavljajući knjigu rekao je da se na početku knjige odmah otkriva nevjerojatna studioznost autorice.

„Uvodno poglavlje predstavlja iscrpnu studiju o simbolici lava u umjetnosti uz historiju ljudskog roda od najranijih vremena. Analiza je zaokružena iscrpnim prikazom primjeraka umjetničkih predmeta u našim krajevima, pregledom nastanka kulta svetog Marka i njegovim povezivanjem s Venecijom, sve je to potkrijepljeno opsežnom pažljivo odabranom literaturom koja pokazuje širinu horizonta interesa, kao i poznavanje materije naše autorice.

Naša je sveta dužnost da očuvamo svaki preostali trag kultura svih onih koji su živjeli na ovim prostorima i ostavili nam svoje prepoznatljivosti kao trajno sjećanje mediteranskog čovjeka. U ime znanosti če-

stitam autorici na jednoj izvrsno napisanoj knjizi”, rekao je mr. Jovica Martinović.

Tema ove knjige obuhvaća razdoblje od 1420. do 1797. godine. Kotor je tada bio u sklopu moćne tisućugodišnje Mletačke Republike, rekao je don Anton Belan koji je mnogobrojni auditorij ukratko podsjetio na povijest pada Mletačke Republike, značaj Kotora u tom razdoblju do dolaska Napoleona.

„Čitajući knjigu koju večeras promoviramo na najbolji način saznajemo značenje termina tetramorf i pojavi krilatog lava i njegova značaja u povijesti umjetnosti, a prema tome i u povijesti našega grada. Autorica nije izostavila ni teološku refleksiju na temelju lava i krilatog lava. Stoga knjigu preporučujemo građanima našega grada i stanovnicima cijele Boke. Bez poznavanja činjenica sadržanih u ovoj knjizi nećemo upoznati dostatno jedan od bitnih slojeva naših identiteta. Ovaj rad Radojke Abramović predstavlja svojevrsnu reviziju pogrešnog odnosa jedne ideologije prema ovim spomenicima, što u biti nisu bili simboli osvajača i neprijatelja, nego zatim simboli naše države... pa prema tome napad i rušenje istih značio je svojevrsni ikonoplazam koji se tijekom povijesti ponavljao. Bokeljistika je ovim djelom dobila značajan prilog, a mletački lav donekle zasluženu rehabilitaciju iz pera naše cijenjene autorice”, rekao je don Anton Belan.

Autorica knjige „Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora” Radojka Abramović je kazala da je promocija upriličena povodom proslave Dana opštine Kotor 21. novembar i kao projekat u sklopu zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2017. Ministarstva kulture Crne Gore.

Ona je istakla da je još kao dijete kada je sa majkom išla na markant posmatrala nedefinisano biće, krilatog Mletačkog lava iznad ribarnice.

„Kako nam sudbina uvijek da olovku u ruke da ispisujemo stranice svog života, a kako ništa i nije slučajno, meni u profesiji je data olovka da kao već

zreli profesionalac pišem o Mletačkom lavu što mi je predstavljalo veliko, veliko zadovoljstvo...” – kazala je Abramović.

Ona se zahvali svima koji su pomogli da knjiga ugleda svjetlo dana.

Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora

U muzičkom dijelu programa nastavile su profesorke klavira Lidija Molčanova i profesorica violine Nevila Klakor.

Boka News

Sveti Nikola nestrpljivo dočekan u prepunoj katedrali

Kotorsku katedralu svetog Tripuna 6. prosinca pohodio je sveti Nikola, zaštitnik djece, pomoraca, ribara, djevojaka, siromaha, studenata, farmaceuta, pekara, zatvorenika, trgovaca, putnika, koji je uz pomoć malih anđela podijelio više od tristo poklon-paketića djeci koja su nestrpljivo iščekivala njegov dolazak i darove.

Katedrala ispunjena djecom, radošću, smijehom, pjesmom i molitvom za sve žive i mrtve pomorce bila

je ispunjena do posljednjeg mjesta, a svetu misu predvodio je don Ivan Čorić.

Prema tradiciji mornari Bokeljske mornarice čuvali su oltar svetoga Nikole u katedrali i sliku iz osamnaestog stoljeća poznatoga mletačkog slikara Pietra Antonija Novellija, koja je nekad krasila crkvu svetoga Nikole u Kotoru, a koja se nalazila na mjestu gdje je danas cafe bar „Cezare“. Zvono s te crkve otkucava i danas sate s Gradskog tornja i ono je iz 1602. godine.

U prigodnom programu nastupili su vjeroučenici, Dječji zbor kotorske katedrale i mandolinski orkestar HGD-a „Tripo Tomas“.

Boka News

Kulturna predstava „Prikazanje života svetog Lovrinca mučenika“ odigrana u katedrali svetog Tripuna

Hvarsko pučko kazalište izvelo je 23. studenoga predstavu „Prikazanje života svetog Lovrinca mučenika“, u režiji Marina Carića u kotorskoj katedrali svetog Tripuna.

„Prikazanje života svetog Lovrinca mučenika“ nepoznatoga hvarskog autora je kulturna predstava koju su Hvarani prvi put izveli još u srpnju 1970., u režiji danas pokojnog Marina Carića, a koju su do sada odigrali 257 puta.

Glumce i mnogobrojne vjrenike pozdravio je kotorski biskup mons. Ilija Janjić, koji je rekao da predstava nosi kršćansku poruku o smrti mučenika iz rimskog doba koji ne žele zaniijekati svoju vjeru, papi Sistu i Lovrincu.

Ovo je jedna od najizvođenijih i najcjenjenijih predstava hrvatskih kazališnih amatera, za čiju je sjajnu igru i kulturološki pothvat Hvarsko pučko

kazalište, jedna od najboljih hrvatskih amaterskih družina, steklo veliki ugled kako na festivalima, tako i u priznanjima kazališnih znalaca i teatrologa. Kao što je poznato, zapis ove predstave datira iz 15. stoljeća, ali smatra se da tradicija izvođenja ovog prikazanja postoji i ranije.

Tekst govori o smrti kršćanskih mučenika iz rimskog doba koji ne žele zaniijekati svoju vjeru: papi Sistu i Lovrincu, pri čemu ih Rimljani (okrutni car Dacije i njegovi pomoćnici Valerijan i Merkurije) okrutno muče, a Bog podržava u njihovoj mucu i na kraju odvodi u rajsku slavu.

„U predstavi igraju samo muški koji igraju i ženske likove. Predstava se nakada igrala ispred katedrale hvarske, sada se igra pred oltarima. Sveti Lovrinac je bio blagajnik pape Sista i često kada predstavljam tu predstavu kažem samo pratite radnju i sve će vam biti jasno jer je teško pratiti stari jezik koji inače glumci imaju u svojim genima. To je predstava s kršćanskom porukom. Sveti Lovrinac je kada mu je došao car Dacije tražiti novac, bogatstvo koje mu je ostavio papa, prilikom pogubljenja rekao 'bogatstvo su ljudi koji vjeruju u Boga'...“, naglasio je nakon predstave Jakša Fiamengo.

Od premijere 1970. godine predstava je često gostovala u inozemstvu, na gotovo svim kontinentima.

Boka News

Promovirana druga knjiga - Dva minuta Kotora

Knjige „Dva minuta Kotora” u izdanju Lokalnoga javnog emitera Radio Kotora promovirana je 24. studenoga u crkvi Svetog Duha u povodu obilježavanja trideset godina postojanja i rada ovog medija.

Kolumnisti Radio Kotora tijekom prethodne tri godine svakog ponedjeljka obraćali su se slušateljima i čitateljima portala Radio Kotora predstavljajući ideje, zapažanja, doživljaje, stajališta i prijedloge te svojim društvenim angažmanom i vizionarskom građanskom misijom dali doprinos jačanju građanske inicijative i aktivizma, šireći duh zajedništva u rješavanju gradske problematike. Projekt je pokrenula tadašnja urednica Jelena Vukasović 2014. godine.

„U godini kada proslavljamo 30 godina Radio Kotora predstavljamo vam drugu knjigu ‘Dva minuta Kotora’, čije će priče u vremenu koje nam predstoji svjedočiti o vremenu u kojem smo živjeli“, rekla je direktorica javnog servisa Radio Kotora Vjera Banićević na predavanju knjige.

Druga knjiga „Dva minuta Kotora” obuhvaća treći i četvrti ciklus kolumni.

Treći ciklus započeo je 7. rujna 2015. godine, a kolumnisti koji su se predstavili bili su: Dušan Vuleković (redatelj, profesor na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju), Maja Mrđenović (kazališna kritičarka), Snežana Pejović (arhivistkinja), Petar Abramović (pravnik, dugogodišnji sportski radnik), Vladimir Perović (redatelj dokumentarnih filmova i predavač na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju) i Svetlana Dragović (akademska slikarica).

Četvrti ciklus kolumni započeo je 15. kolovoza 2016. godine i realiziran je do 12. lipnja 2017. godine. Sudionici ovog ciklusa bili su: Stevan Kordić (umjetnički fotograf i predavač na Fakultetu za pomorstvo), Marina Dulović (profesorica klavira), Đurđica Perović (dekanica Fakulteta za turizam i hotelijerstvo), Anita Mažibradić (profesorica francuskoga jezika i arhivistkinja u mirovini), Mirko Viče-

vić (najtrofejniji crnogorski sportaš), Vesna Mačić (znanstvena suradnica Instituta za biologiju mora) i Igor Brkanović (ekonomist).

Podsjetimo, u prvom ciklusu radijskih kolumni svoja izlaganja imali su: Aleksandar Dender (arhitekt), Vlasta Mandić (arhitektica), Jovan Martinović (arheolog), Paula Petrićević (filozofkinja) i Dragan Đurčić (dugogodišnji sportski i javni radnik, član Srpskoga pjevačkog društva ‘Jedinstvo’).

U drugom ciklusu autori radijskih kolumni bili su: Ratimir Martino-

vić (pijanist), Jasminka Grgurević (konzervatorica, restauratorica), Antun Sbutega (crnogorski diplomat i sveučilišni profesor u Rimu), Dragana Lalošević (etnologinja), Stevo Nikić (sveučilišni profesor) i Petar Pejaković (redatelj, predavač na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju, direktor Festivala pozorišta za djecu).

U muzičkom dijelu programa nastupile su Isidora Nikolić i Sonja Tešović.

Boka News

Gostovanje klape Incanto na Korčuli

Kulturni centar *Nikola Đurković* Kotor u suradnji s Centrom za kulturu Korčula organizirao je gostovanje ženske klape *Incanto* na Korčuli 19. 11. 2017. godine na proslavi 10. godišnjice susreta klapa pod nazivom **Martinovo lito**. Pred prepunom dvoranom Doma kulture u Korčuli, klapa *Incanto* imala je vrlo zapažen nastup tijekom koga su uz ostale pjesme izvele i pjesmu iz Boke *Hoda, hoda preko polja* nastalu po zapisu Ludvika Kube iz 1907. godine u Risnu, u obradi Vinka Didovića. Ovim gostovanjem u potpunosti smo ispunili cilj projekta **Promocija crnogorske klapske muzike u Hrvatskoj**, koji je sufinanciralo Ministarstvo kulture Crne Gore na natječaju iz područja kulturno-umjetničkog stvaralaštva za 2017. godinu. Naime, promovirali smo i predstavili klapsku muzičku tradiciju Boke kotorske građanima Korčule i klapskoj muzičkoj sceni Hrvatske s obzirom na to da susret klapa **Martinovo lito** okuplja neke od najboljih muških i ženskih klapa u Hrvatskoj.

Ženska klapa *Incanto* osnovana je 2010. godine u Kotoru, na inicijativu njezinih članica. Proteklih godina nastupale su na mnogim festivalima, FDK Omiš, Festival klapa u Trebižatu, kao i na Međunarodnome festivalu klapa u Perastu, gdje su osvojile nekoliko nagrada:

- 2011. godine na X. jubilarnom festivalu, na svome prvome debitantskom nastupu, klapa *Incanto* osvojila je III. mjesto u kategoriji ženske klape i I. nagradu publike u istoj kategoriji;
- 2013. godine na XII. festivalu klapa *Incanto* je bila apsolutni pobjednik Festivala, osvojivši I. mjesto u kategoriji ženskih klapa, I. nagradu publike u istoj kategoriji i nagradu Peraški kampanio za naslov najbolje crnogorske klape XII. festivala;
- 2015. godine klapa radi na zimskim stručnim seminarima s prof. Šetkom, a na XIV. festivalu osvaja II. mjesto u ženskoj konkurenciji vrhunskih dalmatinskih klapa, od kojih je klapa *Neverin* iz Kaštel Lukšića, petrostruki osvajač titula u Omišu, osvojila I. mjesto. *Incanto*, međutim, osvaja nagradu Kazada, za I. mjesto po ocjeni pu-

blike, kao i nagradu Peraški školji kao najbolja klapa Festivala iz Crne Gore;

- 2016. godine *Incanto* je prvo nastupila na koncertima koji su organizirani u čast pjesnika Jakše Fiamenga, 7. i 8. ožujka. Također je sudjelovala i na koncertu crnogorskih klapa 24. lipnja u povodu promocije festivalskoga CD-a.

Crnogorska delegacija, koju su činile članice klape *Incanto* i Jasmina Bajo, koordinatorica projekta iz Kulturnog centra *Nikola Đurković* Kotor, naišla je na izniman prijem ravnateljice Centra za kulturu Korčula, gđe Lane Filippi Brkić i gradonačelnika Korčule, gosp. Andrije Fabrisa, koji su izrazili spremnost i želju za daljnjom suradnjom između naša dva grada.

Jasmina Bajo

Izložba starih brodskih dnevnika

„Brodski dnevnici su i u suvremenom pomorstvu najobjektivniji način za sagledavanje segmenata života i rada na brodu. Dnevnik je i dalje najvažnija pisana isprava koja se vodi kronološki, a sama činjenica da brodski dnevnici tijekom historije nisu doživljavali znatnije promjene u formalno-pravnom smislu najbolje govori o valjanosti još davno uspostavljenog načina vođenja dnevnika, a samim time potvrđuje vrijednost primjeraka kakvi se čuvaju u zbirci Pomorskog muzeja u Kotoru”, rekao je kapetan duge plovidbe Neđeljko Radulović na izložbi „Brodске knjige - dokumenta pomorske baštine“ u Pomorskom muzeju.

Čast da otvori izložbu od nekoliko desetina vrijednih dokumenata i više brodskih i tzv. poručničkih dnevnika s jedrenjaka, parobrođa i motornih brodova na kojima su plovili bokeljski pomorci od početka 19. do prve polovine 20. stoljeća pripala je kapetanu Raduloviću - Kotoraninu, jednom od zapovjednika brodova iz flote posljednjega aktivnoga velikoga bokeljskog brodarka - kompanije „Dabinović“ iz Monaka.

Dokumentarno blago koje je „izronilo“ iz muzejske biblioteke svjedočanstvo je teških, ali i lijepih momenata koje su ovdašnji pomorci doživljavali zarađujući „kruh s devet kora“, donoseći svom zavičaju materijalno i kulturno bogatstvo koje je i danas najprepoznatljiviji dio kulturne baštine Boke. Kotorski muzej posjeduje 78 brodskih knjiga, od čega 24 brodska, 13 poručničkih, 5 dnevnika stroja, jedan dnevnik broskog tereta, 33 brodska dnevnika brodova male obalne plovidbe i dva privatna dnevnika starih bokeških kapetana - sve to od početka 19. do '70. godina 20. stoljeća.

„Dnevnici koje prezentiramo predstavljaju najznačajnije dokumente iz života naših pomoraca i ujedno su svjedočanstva naše bogate pomorske baštine. Oni nam neposredno dočaravaju, uglavnom uz tragične i rijetko radosne trenutke, život na

brodu. Mnogi romani napisani o pomorskom životu imaju subjektivan pristup tog prikaza u odnosu na brodske dnevnike”, rekao je bibliotekar Pomorskoga muzeja Slavko Dabinović i jedan od autora izložbe. On je govorio o historijatu brodskih dnevnika u svijetu i pomorskih propisa koji ih reguliraju, a koji se može pratiti od 14. stoljeća, nekadašnjim brodskim pisarima-škrivanima, njihovim dužnostima, obrazovanju i odgovornosti te doprinosu Bokelja tijekom historije, načinu na koji se i u međunarodnim okvirima reguliralo ovo područje. Brodski dnevnici, nekoliko stotina bokeljskih jedrenjaka u vrijeme kada je ovdašnje pomorstvo bilo u zenitu u 18. i 19. stoljeću, vođeni su po propisima iz Edikta austrijske carice Marije Terezije iz 1774., a koji su bili na snazi sve do 1918. Edikt je propisivao i dužnost kapetana broda da popunjeni brodski dnevnik vrati lučkom uredu-lučkoj kapetaniji koja mu ga je izdala, a koja ga je onda slala Carskoj i kraljevskoj realnoj i nautičkoj akademiji u Trstu, radi korištenja u stručnoj nastavi novih pomoraca. Od ožujka 1874. poručnici austrijske trgovačke mornarice bili su obvezni voditi posebne poručničke dnevnike tijekom oficirske službe koje su kasnije morali priložiti komisiji pri polaganju kapetanskog ispita. Najstariji sačuvani brodski dnevnik u zbirci Pomorskoga muzeja u Kotoru je dnevnik brigantina „Castore“ pod zapovjedništvom kapetana Julija Kolovića Matikole iz Perasta iz 1803. godine.

Siniša Luković

Promovirane knjige "Putnički krstaši u Dubrovniku"

Povodom 20. obljetnice Lučke uprave Dubrovnik, u hotelu Adria, održano je predstavljanje knjige "Krstaši u Dubrovniku 1 i 2" autora Nevena Jerkovića. O knjizi su okupljenima govorili Božica Đurđević urednica radijske emisije Pomorska večer, dr. sc. Željko Kurtela sa Sveučilišta u Dubrovniku, predsjednik Upravnog vijeća Lučke uprave Dubrovnik Kristijan Pavić, te sam autor.

"Kad nešto sanjate onda vam se trenutak u kojem to ostvarite čini nestvaran", komentirao je autor Neven Jerković, koji je u ovu monografiju unio svu ljubav koju ima prema brodovima i brodogradnji. Monografija se bavi kruzing turizmom u Dubrovniku i brodovima koji su tijekom godina pristali u Dubrovnik. Autor se također osvrnuo na sve veće nezadovoljstvo koje se javlja kad je u pitanju ova grana turizma istaknuvši da moramo s više obzira govoriti o ovoj industriji jer nam onda ipak donosi veliku direktnu i indirektnu zaradu.

"Knjige 'Putnički krstaši u Dubrovniku' autora Nevena Jerkovića su plod dugogodišnjeg istraživačkog rada i sakupljačke upornosti i osjećaja pozvanosti gospara Nevena da od zaborava i nestanka sačuva dokumente i svjedočanstva o 173 godine dugoj povijesti putničkoga brodarstva u Dubrovniku. Neven Jerković je od ranih 60-tih godina prošlog stoljeća počeo sakupljati dokumente koji su o tome svjedočili i fotografirati svaki od linerata preuređenih u krstaše ili brodova koji su sagrađeni za luksuzna krstare-

nja, a koji su pristajali u Dubrovniku", rekla je uvodu predstavljanja knjige Božica Đurđević.

"Prema svojoj posebnoj koncepciji i kompoziciji, brojnim zanimljivim detaljima, kvalitetnim fotografijama, opisima zaboravljenih događanja i konkretnim događajima iz bliže i dalje povijesti brodova za kružna putovanja u dubrovačkom akvatoriju a i šire, te velikom broju opisanih brodova ovo djelo ima veliku dokumentarnu vrijednost. U njemu se na zanimljiv i uvjerljiv način obrađuje važan segment u životu Dubrovnikaca koji je kroz svoju bogatu povijest živio od mora i za more. Posebna vrijednost i originalnost djela očituje se u načinu dugogodišnjeg prikupljanja podataka i fotografija koje dobrim dijelom potiču iz osobne autorove zbirke. Obradena tematika je vrlo aktualna zbog današnjeg udjela cruisera u svakodnevici Dubrovnikaca. Djelo je namijenjeno širokom krugu čitatelja, zanimljivo je i lako se čita. Način izlaganja je jednostavan, koncizan i zanimljivo obrazložen. Korištenje praktične pomorske terminologije i nazivlja, slikoviti opisi i lagan način pisanja autora čitatelju zorno dočaravaju brodsku atmosferu, te se može oživiti zvuk brodskih sirena, motora i sav luksuz brodova. Ovo djelo će popuniti veliku prazninu u literaturi ovog tipa, ne samo u Dubrovniku i Hrvatskoj nego i znatno šire. Djelo je uz sve izrečeno kvalitetna, obilna i vrijedna dokumentarna knjiga, koja predstavlja značajan doprinos našoj pomorskoj baštini", naveo je u recenziji knjige dr. sc. Željko Kurtela.

"Lučka uprava Dubrovnik kontinuirano napreduje u razvijanju lučke infrastrukture, modernizaciji proširivanju lučkih kapaciteta, te kroz izdavanje koncesija za obavljanje gospodarskih djelatnosti napreduje usluge na lučkom području luke Dubrov-

nik - Gruž kako bi ojačala konkurentsku poziciju okruženju i status učinkovite, sigurne i održive pomorske luke prema europskim standardima, Lučka uprava Dubrovnik prati svjetske trendove sukladno mogućnostima i društveno-etičkim čelima, svjesna svoje neizostavne i odgovorne uloge u gospodarskom i društvenom životu Grada Dubrovnika.

Nadam se da će mnogi od Vas u knjizi 'Putnički krstaši u Dubrovniku 1 i 2' cijenjenog autora Nevena Jerkovića steći nove spoznaje i na njihovim poticajima nastaviti svoj daljnji rad s još većim zanosom, na čemu Vam unaprijed zahvaljujem", poručio je okupljenima predsjednik Upravnog vijeća Lučke uprave Dubrovnik Kristijan Pavić.

"Moj je dugogodišnji istraživački rad, uz pomoć prijatelja, posvećen svim neznanim entuzijastima koji su ne žaleći truda i vremena pred 170 godina započeli razvoj zahtjevnih poslova prihvata putničkih brodova na kružnim putovanjima, po čemu danas naš Grad svojim tehnološkim znanjem i iskustvom služi za primjer cijelome pomorskom i turističkom svijetu. Istovremeno, neka posluži i kao potpora svima onima koji u našem Gradu s toliko ljubavi i

truda, unatoč brojnim i sve glasnijim otporima, i dalje beskompromisno, kvalitetno i uspješno razvijaju poslove prihvata i otpreme putničkih brodova na kružnim putovanjima", napisao je u predgovoru knjige autor Neven Jerković.

Izvori: www.zupcica.hr
www.dubrovniknet.hr

Poly Gjurgjević i band „Lungomare“ digli publiku na noge

Koncert za pamćenje održao je 18. studenoga u kotorskome Kulturnom centru „Nikola Đurković“ glazbenik Poly Gjurgjević i band „Lungomare“ s gostima.

Koncert „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“, koji se sedmi put održava u Kotoru, podržali su Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, Veleposlanstvo Republike Hrvatske, Općina Kotor, kotorski Kulturni centar, kao i Hrvatsko građansko društvo.

Goste je zabavljala ženska klapa „Beleza“ iz Tivta te glazbenik Slobodan Kovačević, a poseban pečat večeri dala je Ksenija Varvodić Periš, uz pratnju maestra Jurice Karuze, koja je i prethodne godine nastupila na ovom koncertu. Svojim divnim glasom i poznatim skladbama oduševila je sve nazočne. Poly Gjurgjević i band „Lungomare“ kao i uvijek su napravili dobru atmosferu i digli publiku na noge. I ove večeri bila je neizostavna pjesma „Bokeljska noć“, koja je izmamila golemi pljesak. Posebna „poslastica“ sinočnjeg koncerta bila je pjesma „Zar je voljeti grijeh“ u izvedbi Polyja i Ksenije Varvodić Periš.

Radio Dux

Kotor – Od Božića do Božića

Sada već tradicionalno, petu godinu zaredom, NVU „Karampana“ u suradnji s TO Kotor, a pod pokroviteljstvom Općine Kotor, organizira niz manifestacija u sklopu projekta „Od Božića do Božića“, u razdoblju od 23. 12. 2017. - 8. 1. 2018.

„Početak manifestacije obilježit će se velikim novogodišnjim koncertom Gradske muzike Kotor u subotu 23. prosinca u JU Kulturni centar 'Nikola Đurković' s početkom u 20 sati.

Dana 24. 12. od 10 sati Kotorani i gosti bit će posluženi ukusnim priganicama ispred glavnih gradskih vrata.

Dana 27. 12. je zabava za one najslađe i najmlađe pa će u 10 sati ispred glavnih gradskih vrata biti održan Dječji novogodišnji bazar gdje će učenici vrtića i škola Kotora predstavljati svoje radove koje su pripremali sa svojim odgojiteljima i nastavnicima. Istog dana u crkvi svetog Antuna u 19 sati bit će održan koncert koji se ne smije propustiti - duo Bulatović i Nikčević pod nazivom 'Balkan, Mediteran, Orijent' obilježit će na specifičan i jedinstven način ovaj datum.

Tradicionalan novogodišnji koncert učenika muzičke škole 'Vida Matjan' održat će se u crkvi svetog Duha s početkom u 19 sati dana 29. 12.

Istog datuma od 21 sat na Pjaci od muzeja zabavljat će nas poznati i priznati Amy's House Tribute Band.

Dana 30. 12. u jutarnjim satima, točnije u 9.30 na glavnome gradskom trgu, organizira se velika humanitarna tombola, a kao što su naši sudionici i naviknuli, i ove godine pripremaju se zanimljive i vrijedne nagrade za one kojima brojevi budu išli od ruke.

Novogodišnja priča nastavlja se u istom raspoloženju pa će tako točno u podne posjetitelji na Trgu od

oružja moći uživati u koncertu klasične muzike 'Na lijepom plavom Jadranu'.

Glavni događaj i velika radost za najmlađu publiku svakako je doček dječje Nove godine, koji će biti organiziran 30. 12. s početkom u 16 sati na Trgu od oružja. Djed Mraz i njegov vilenjak pripremaju razna iznenađenja i veliku zabavu koja se nikako ne smije propustiti. U sklopu dočeka za najmlađe predstaviti će nam se zbor učenika muzičke škole 'Vida Matjan' i ono što će posebno uveseliti našu najmiliju publiku je interaktivna predstava pod nazivom 'Volimo se - ovo je godina ljubavi'. Naravno, kao i svake godine, nezaobilazan je dio gdje će naš dragi Djed Mraz podijeliti paketiće svoj djeci koja budu toga dana s nama, na glavnome gradskom trgu.

Za mališane koji zbog narušenog zdravlja ne mogu doći na doček bit će organizirana dodjela paketića u 13 sati na dječjem odjeljenju Opće bolnice Kotor, kao nastavak akcije 'Bajka za nazdravlje' koja je otpočela 2015. godine u sklopu projekta.

Dana 30. prosinca završavamo s fantastičnim koncertom Massima Savića na Trgu od oružja s početkom u 22 sata u organizaciji JU Kulturni centar 'Nikola Đurković'.

Novu 2018. godinu pozdravit ćemo s najljepšim tonovima klape „Šufit“ s početkom u 20 sati na Pjaci od muzeja, 2. siječnja.

Dana 4. siječnja pozivamo sve naše sugrađane na Božićni koncert Srpskoga pjevačkog društva 'Jedinstvo' koji će se održati u crkvi sv. Nikole s početkom u 18 sati.

Novogodišnja priča ove godine ima posebnu humanitarnu notu koja pokreće sve naše Kotorane te ovom prilikom pozivamo građane da događaj 5. 1. posjete u što većem broju. Ovo humanitarno veče posvećeno je Tončiju Praciju, kotorskom oriđinalu, a sav prihod od prodaje kobasica i kuhanog vina bit će namijenjen izgradnji nadgrobnog spomenika, simbolu svih kotorskih manifestacija i čovjeku koji je naš grad na mnoge načine obilježio i zadužio. Manifestaciju će pratiti talentirani i karizmatični momci iz Inspiracije benda, koje zaista vrijedi čuti. Dana 5. 1. na Pjaci od muzeja čekamo vas točno u 20 sati.

Ujutro 6. 1. ponovno smo domaćini s priganicama od 10 sati ispred glavnih gradskih vrata pa vas ovom prilikom pozivamo da ih guštiramo zajedno.

Šestu organizaciju projekta 'Od Božića do Božića' završavamo 8. 1. uz gastronomske specijalitete kotorskih domaćica na Papaladi ala Maka. Trg od oružja u 18 sati neka bude vaš izbor na ovaj datum, a za dobar ugođaj pobrinut će se sjajna The Grupa", poručili su organizatori.

Od Božića go *Ђорѓића*

23.12.2017.

- **Novogodišnji koncert
Gradske muzike Kotor**

JU Kulturni Centar "Nikola Đurković" 20:00h

24.12.2017.

- **Priganice**

Glavna gradska vrata 10:00h

27.12.2017.

- **Novogodišnji dječji bazar**
Glavna gradska vrata 10:00h

- **Koncert dua Bulatović i Nikčević**

Balkan, Mediteran, Orijent
Crkva Sv. Antuna 19:00h

29.12.2017.

- **Novogodišnji koncert učenika
muzičke škole "Vida Matjan"**
Crkva Sv. Duha 19:00h

- **Amy's House Tribute Band**

Pjaca od muzeja 21:00h

30.12.2017.

- **Humanitarna tombola** - Trg od oružja 09:30h
- **Koncert klasične muzike**
"Na lijepom plavom Jadranu"
Trg od oružja 12:00h

30.12.2017.

Doček dječje Nove godine

Posjeta Djeda Mraza i Vilenjaka porodilištu
i dječjem odjeljenju Opšte bolnice Kotor
Bolnica Kotor 13:00h

Centralna manifestacija "Čekajući Djeda Mraza"
Trg od oružja 16:00h
* koncert dječjeg hora
muzičke škole "Vida Matjan"
* interaktivna dječja predstava
"Volimo se - ovo je godina ljubavi"
* poželja paketića

30.12.2017.

- **Novogodišnji koncert
Massima Savića**

u organizaciji JU Kulturni Centar
"Nikola Đurković"
Trg od oružja 22:00h

02.01.2018.

- **Koncert klape Šuft**

Pjaca od muzeja 20:00h

04.01.2018.

- **Božićni koncert Srpskog
pjevačkog društva "Jedinstvo"**
Crkva Sv. Nikole 18:00h

05.01.2018.

- **Humanitarno veče posvećeno
kotorskom oridinalu Tončiju Praciju**
uz **koncert benda Inspiracija**
Pjaca od muzeja 20:00h

06.01.2018.

- **Priganice**
Glavna gradska vrata 10:00h

08.01.2018.

- **Papalada ala maka" uz koncert
benda The Grupa**
Trg od oružja 18:00h

Organizator

Suorganizator

Pokrovitelj

Glavni sponzori

LUŠTICA BAY
MONTE NEGRO

Direkcija za
svetloću i
inženjering

Pjesnička djela suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore promovirana u Podgorici

Zbirka poezije „Versi kamena i mora - poezija suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore“ promovirana je 27. studenoga u Kosoj dvorani Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ u Podgorici. Knjigu koja obuhvaća pjesnička djela 11 autora izdao je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore.

U knjizi su zastupljene pjesme Vande Babić, Marina Čaveliša, Maje Grgurović, Ružice Lazarević, Gracije Gaša Marovića, Desanke Matijević, Vesne Oborine, Dijane Sindik, Mira Sindika, Vedrana Šantića i Adrijana Vuksanovića.

„Iako je poetika ovih pjesnika različita; iako je često bliža nekim pjesnicima iz drugih sredina, ipak ono što im je karakteristično i zajedničko je ljubav prema Boki, ljubav prema hrvatskoj tradiciji i kulturi, prema tlu i prema sredini u kojoj su se formirali. Nije čudo što skoro svi pjesnici toponime Boke pretvaraju u pjesničke metafore tako da imamo i Boku i Gospu od Škrpjela, školje, ali i likove iz slavne prošlosti Boke, do svetaca, mitova, legendi, Hipnosa, Teute, sv. Tripuna i njegova zvona. Ono što je za mene bilo posebno zanimljivo su specifičnosti jezika koje imamo u našoj Boki“, rekao je jedan od urednika zbirke Zuvdija Hodžić te naglasio da vjeruje da su Hrvati iz Boke duboko spoznali svoju kulturu.

O knjizi je govorila i recenzentica mr. sc. Ksenija Rakočević koja je u svome nadahnutom govoru istaknula kako pjesnici i pjesnikinje iz ove zbirke uglavnom dolaze s prostora Boke, a „Boka je ono najbolje što mi imamo u Crnoj Gori“. „Skoro 70 posto kulture, koja je nastala na prostoru Crne Gore, zapravo je stigla iz Boke. A dominantno, ti ljudi koji su stvarali kulture, pogotovo u razdoblju renesanse i baroka, su upravo Hrvati. Tako da Hrvati u Cr-

noj Gori zaista imaju bogatu tradiciju i zaista imaju razloga da budu ponosni na ono što su dali i pridonijeli i kulturi Crne Gore i kulturi Hrvatske“, objašnjava mr. sc. Rakočević.

„Zahvaljujući upravo Hrvatima koji odlaze iz Boke, već od doba renesanse, oni odlaze u najbitnije kulturne centre tog doba i polako donose u Crnu Goru utjecaj stranih kultura i samim time otvaraju našu kulturu ka ostalima. To se događa i danas zahvaljujući ovim pjesnicima i pjesnikinjama koji su zastupljeni u ovoj knjizi“, istaknula je Rakočević vrijednost djelovanja Hrvata na ovim prostorima.

U ime Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore sve nazočne pozdravila je Ana Vuksanović, koja je radila lekturu i korekturu ove knjige. Ona je izrazila zahvalnost svima koji su sudjelovali u pripremi i realizaciji zbirke, a posebno gospodinu Marinu Čavelišu i gospođi Dijani Milošević. „Verse kamena i mora ukrašavaju verse i rime 11 autora, a ugledali su svjetlo dana u mjesecu studenome – jedanaestome mjesecu po redu. Vjerujete li u slučajnosti, kako se pita jedna od autorica zbirke u jednoj od svojih pjesama? Ni mi. Naime, i prethodna tri književna programa koja smo realizirali u suradnji s CEKUM-om i Narodnom bibliotekom ‘Radosav Ljumović’, a to su predstavljanje jednog od najboljih hrvatskih lirika u emigraciji, rodom Kotoranina Viktora Vide, koji je vječna inspiracija svim pjesnicima Boke; zatim promocija Rata za hrvatsku književnu enciklopediju, te promocija prve pjesničke zbirke jednog od autora iz ove zbirke Marina Čaveliša, održale su se također u jedanaestome mjesecu“, povezala je Vuksanović. Ona je sve nazočne podsjetila na vrijedne realizirane projekte kao što su predstavljanje pjesništva Vjenceslava Čižeka i književna večer akademika Mladena Lompara u Dubrovniku.

„Pjesnici i pjesnikinje koji su zastupljeni u ovoj zbirci razlikuju se po starosnoj dobi, po spolu, po obrazovanju, po struci, po životnom i pjesničkom iskustvu i zrelosti; po mjestu stanovanja. Ali im je svima zajednička ljubav prema poeziji i prema Boki

i njezinoj povijesti, kulturi, tradiciji, običajima pa i legendama. I oni među njima koji nisu iz Boke ipak Boku osjećaju snažno kao svoj duhovni prostor jer čovjek nikada nije duhovno jedinstven, nego se duhovno za života progresivno nadgrađuje, a morski ambijent Boke je sigurno dao doprinos nadgradnji njihova pjesničkoga senzibiliteta. Zbirku karakterizira i sinestezija, suzvučje mora, valova, školjki, kamena, mjesečine, rijeke, magnolije, trešnje, bola, patnje, tuge, vapaja, čežnje, izgubljenih vrijednosti, sjete, strasti, ljubavi, melankolije, ispovijesti, vjere, ufanja, dešpeka, humora, ironije i sarkazma“, istaknula je u vrlo zapaženom izlaganju Ana Vuk-sanović.

Pjesnici, koji su bili nazočni, pročitali su publici neke od svojih pjesama, a moderatorica Vesna Soškić predstavila je pjesme svih preostalih koji nisu mogli biti prisutni.

Između ostalih, promociji su nazočili veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić, konzul Republike Hrvatske u Kotoru Hrvoje Vuko-

vić, kao i predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković.

Radio Dux

Vlada utvrdila Prijedlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola

Vlada Crne Gore je na nedavno održanoj sjednici utvrdila Prijedlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola. Ovim zakonom uređuje se pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u našoj državi.

Vremenska prevladanost Zakona o upotrebi nacionalnih simbola, koji datira iz 2000. godine, donošenje novog Ustava Crne Gore te njegove manjkavosti u dijelu izbora nacionalnih simbola, uvjetovalo je izradu novog zakona.

U državi Crnoj Gori nosilac suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Uz to, Ustav Crne Gore definirao je i posebna - manjinska prava. S obzirom na ovakvo ustavno ustrojstvo, ovim zakonom pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, odnosno narodima kao kolektivitetima, omogućen je izbor i upotreba svojih nacionalnih simbola. Crna Gora je multietnička država te se u tom kontekstu državnim simbolima predstavlja i izražava pripadnost Crnoj Gori, a nacionalnim simbolima se izražava nacionalni identitet.

Ustavna osnova za donošenje zakona sadržana je u odredbi članka 79. stavka 1. točke 2. Ustava Crne Gore, kojim se utvrđuje da se pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajed-

nica jemče prava i slobode koje mogu koristiti pojedinačno i u zajednici s drugima: na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika.

Ovim zakonom se definira izbor, upotreba i isticanje nacionalnih simbola, kako javno tako i privatno, a i jasno se definiraju situacije kada je upotreba nacionalnih simbola zabranjena.

U sastavu Radne grupe za izradu nacrtu ovog zakona bili su predstavnici Ministarstva, predstavnici svih nacionalnih savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, dva predstavnika Skupštinskoga odbora za ljudska prava i slobode, kao i predstavnik Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva kulture i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

Predstavljena monografija 'Hrvatski vjerski objekti u Boki kotorskoj' u Dubrovniku

U Hrvatskoj matici iseljenika Dubrovnik predstavljena je fotomonografija 'Hrvatski vjerski objekti u Boki kotorskoj', autora Frana Ercegovića.

Ovo jedinstveno djelo svjedoči o iznimnom broju katoličkih crkava, samostana, kapelica, križeva, župnih stanova, kapetanskih palača, spomenika i arheoloških lokaliteta koji su višestoljetna baština hrvatskog naroda u Boki kotorskoj.

Na predstavljanju fotomonografije govorio je bivši generalni konzul RH u Crnoj Gori Božo Vodopija. "Kotorska biskupija nalazi se na uzmorskom području od Sutorine do rječice Željeznice u gradu Baru, omeđena vrhovima brda iznad Herceg Novog, Risna, Perasta, Kotora, Grblja, Budve, Petrovca i Sutomora. Računa se da ima oko 10 tisuća katoličkih vjernika, najviše Hrvata. A prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. u cijeloj Crnoj Gori tek njih 6.021 izjasnili su se kao Hrvati. Značajan dio toga broja čine ljudi hrvatskog etničkog podrijetla. Asimilacija, strah, stoljetni progoni ili pseudokonformizam učinili su da se najveći broj katolika ne očituje Hrvatima, iako podrijetlom to jesu", istaknuo je Vodopija.

Frane Ercegović, koji živi u Jošici, u hercegnovskom dekanatu, svoju je udrugu, koja je izdavač ove vrijedne fotomonografije, registrirao pod nazivom 'Zaljev hrvatskih svetaca'.

"S poznatim fotografom i snimateljem Milanom Dobrilovićem iz Herceg Novog Ercegović je stvarao ovo djelo obilazeći mnoge lokalitete ne čekajući ni od koga posebno odobrenje. Propješačili su Boku. Do nekih su se zapuštenih i napuštenih crkvice morali probijati i kroz draču, ali rezultat je pred vama. Na 170 stranica i oko pet stotina fotografija

sačuvano je sjećanje na iznimno kulturno povijesno nasljeđe Hrvata toga kraja", kazao je Vodopija.

Tijekom predstavljanja autor je zahvalio na mogućnosti da svoje djelo predstavi u Dubrovniku, a jednako tako zahvalio je i autor fotografija Milan Dobrilović.

Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika u svom je govoru izrazio zadovoljstvo sto je sudionikom ovog uistinu značajnog događanja. Posebno je pohvalio suradnju dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika s hrvatskom nacionalnom zajednicom u Crnoj Gori, osobito s autohtonom hrvatskom manjinom u Boki kotorskoj.

Predstavljanje je održano u organizaciji podružnice Hrvatske matice iseljenika u Dubrovniku, a njena voditeljica Maja Mozara bila je moderatorica ove vrlo uspješne večeri.

Matis.hr

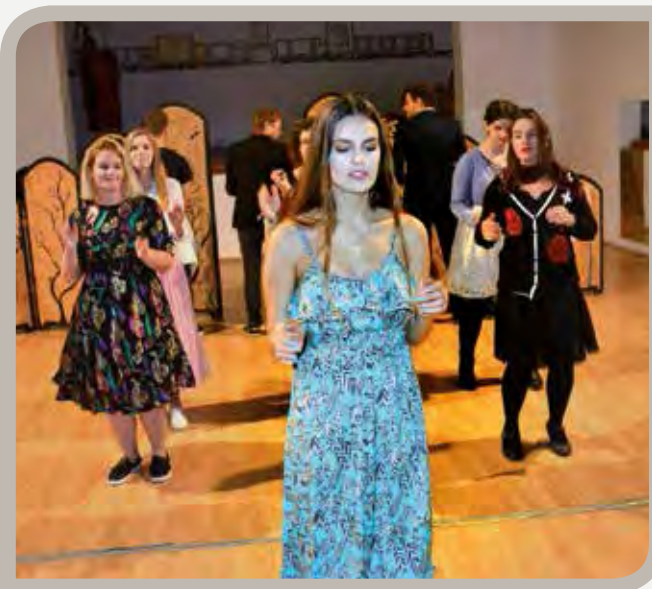

Igrokaz "Prva kravata" - obojen modernim tonovima

U subotu, 2. prosinca, u Domu kulture u Donjoj Lastvi predstavljen je glazbeno-lirski igrokaz pod nazivom "Prva kravata". Izveli su ga studenti i srednjoškolarci koji djeluju pri Zajednici Hrvata i prijatelja Crne Gore. Igrokaz je dio projekta "Upoznajmo hrvatsku kulturu", a pod pokroviteljstvom je Veleposlanstva Republike Hrvatske u Crnoj Gori.

Voditeljica ove grupe mladih ljudi je Suzana Petričević koja je istaknula kako je cilj projekta predstavljanje Hrvatske Hrvatima koji žive u Crnoj Gori, ali i svima ostalima koji nisu Hrvati. Projekt je obuhvaćao četiri radna ciklusa, a svaki ciklus obrađivao je jednu temu. Teme su bile sljedeće: *Hrvatski pjesnici*, *Full of magic Croatia*, *Tajne starih zidina* te *Molim, kravata je obavezna*. Igrokaz "Prva

kravata" dio je posljednje teme, a učenici su nas na zanimljiv i jedinstven način proveli kroz povijest kravate, posebno istaknuvši koje je značenje kravata imala u glavnim gradovima diljem Europe kao što su: Zagreb, Pariz, Prag, Moskva, Berlin i td.

Uz recitacije i pjesmu, učenici su prikazali kravatu kao simbol elegancije i svečanosti te stavili naglasak na to da je ona prije svega epohalni hrvatski izum čija tradicija vuče korijene s početka 17. stoljeća.

Također, od sudionika u igrokazu najmanje je onih koji su Hrvati što nam daje jasnu poruku da se tradicija i kultura, čija god bila, poštuje i čuva, a svi oni koji znaju naučiti ponešto iz drugih kultura sebe oblikuju kao osebujnu i znanjem bogatu osobu.

Brankica Vrbat

21. 11. 2017.
Mandolinski orkestar na
Dan Općine Kotor

Na svečanoj sjednici Općine Kotor crnogorsku himnu pjevao je dječji zbor muzičke škole „Vida Matjan“ uz pratnju dječjega mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“.

25. 11. 2017.
Mandolinski orkestar na
Skupštini Bokeljske mornarice

Intoniranjem crnogorske himne započela je s radom Skupština Bokeljske mornarice. Himnu je svirao mandolinski orkestar „Tripo Tomas“.

23. 11. 2017.
Izišao iz tiska novi broj
Hrvatskoga glasnika

Tiskan je 150. broj časopisa Hrvatskoga glasnika. Naslovnica oslikava ekološku i estetsku katastrofu phoenix palmi u svim mjestima Boke kotorske. Na 87 stranica prezentirano je 20 zanimljivih tema iz svih područja života, kulture, kulturnog naslijeđa, sporta i rada HGD CG.

27. 11. 2017.
Kalendar za 2018. godinu

HGD CG je u suglasnost s HNV prihvatio kreiranje kalendara za 2018. godinu. Za razliku od ranijih godina predložili smo da kalendar bude u znaku svih hrvatskih subjekata u Crnoj Gori. Nakon kontaktiranja odgovornih u hrvatskim udrugama, ideja je prihvaćena i u novogodišnjem kalendaru su prisutne na određen način sve udruge, njih deset, kao i stranke, raspoređene po mjesecima s naznakom svih relevantnih podataka o njima.

5. 12. 2017. Čestitke u povodu Dana dubrovačkih branitelja

U povodu Dana dubrovačkih branitelja 6. prosinca Upravni odbor HGD CG uputio je čestitku za blagdan svetog Nikole svim građanima Dubrovnika, a posebno braniteljima, izrazivši pritom zahvalnost za sve što su učinili te obiteljima stradalnika Domovinskoga rata.

6. 12. 2017. Proslava svetog Nikole u katedrali sv. Tripuna

U kotorskoj katedrali svetog Tripuna proslavljen je blagdan svetog Nikole, zaštitnika djece, pomoraca, ribara, djevojaka, siromaha, studenata, farmaceuta, pekara, zatvorenika, trgovaca, putnika. Katedrala je bila ispunjena do posljednjeg mjesta. U programu je sudjelovao i mandolinski orkestar HGD CG.

8. 12. 2017. Sastanak u Ministarstvu manjina

Na sastanku s predstavnicima NVO-a, koji je organizirao Direktorat za unapređenje i

zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u ime HGD CG bio je prisutan Marin Čaveliš, član Povjereništva za Podgoricu. Sastanak je organiziran u cilju upoznavanja rada Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u IV. kvartalu 2017. godine, poboljšanja suradnje između civilnog sektora i Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

12. 12. 2017. Nova knjiga iz programa izdavačke djelatnosti

Izišla je iz tiska specijalna publikacija pod nazivom „Bibliografija članaka objavljenih u časopisu Hrvatski glasnik od 2003. do 2017. godine“. Ova publikacija puno će pomoći bibliotekama, arhivama i znanstvenim radnicima da lakše dođu do spoznaje o temama koje su objavljene u časopisu. Sve teme sortirane su u 25 područja, a dan je i registar 180 autora članaka. Urednik publikacije je Tripo Schubert.

Državni tajnik Milas primio predstavnike Hrvata iz Crne Gore

U četvrtak, 16. studenog 2017. godine, gospodin Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske održao je sastanak s gospođom Marijom Vučinović ministricom bez portfelja u Vladi Crne Gore, ujedno i predsjednicom Hrvatske građanske inicijative i gospodinom Zvonkom Dekovićem, predsjednikom Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore.

Ministrica Vučinović, ukoliko je predstavila djelovanje Hrvatske građanske inicijative koja svojim odgovornim političkim djelovanjem, preko svojih predstavnika u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti doprinosi stvaranju kvalitetnijih uvjeta za život hrvatske zajednice, kao i osvještavanju i njegovanju hrvatske kulture, tradicije i nacionalne pripadnosti.

Ministrica Vučinović i gospodin Deković ujedno su izvijestili državnog tajnika o brojnim aktualnostima

u hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori, istaknuvši kao jednu od značajnijih aktivnosti, znanstveno-stručni skup „Demografske promjene i kulturna baština Hrvata Boke kotorske“ koji se održao u listopadu na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu te u Boki kotorskoj, Tivtu i Kotoru. Proučavajući demografske promjene bo-

keljskih Hrvata kroz povijest, izlagači ovog skupa istaknuli su neupitan utjecaj hrvatske kulturne baštinu u Boki kotorskoj. Državni tajnik Milas pozdravio je ovu inicijativu naglasivši kako ovakvi skupovi osnažuju hrvatsku manjinsku zajednicu i djeluju na očuvanje kulturne baštine.

Državni tajnik se zahvalio ministrici Vučinović i gospodinu Dekoviću na svemu što čine za Hrvate u Crnoj Gori, kao i na njihovom pozivu te naglasio kako će svakako nastojati posjetiti hrvatsku zajednicu u Boki kotorskoj, a da će Središnji državni za Hrvate izvan Republike Hrvatske i dalje davati snažnu potporu svim aktivnostima koje vode očuvanju i razvijanju hrvatskoga identiteta naših sunarodnjaka koji žive u Crnoj Gori.

Izvor: www.hrvatiizvanrh.hr

Predstavnici Hrvata iz CG na 23. Forumu manjina

Tradicijska kultura u hrvatskim manjinskim zajednicama – prošlost, sadašnjost, budućnost tema je ovogodišnjega Matičina stručnoga skupa koji svake godine tematizira određeni segment života hrvatskih manjinskih zajednica. 23. Forum hrvatskih manjina održan je 24. studenoga u prostorijama Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu. Nazočili su mu Hrvati iz Crne Gore, Italije, Rumunjske, Srbije, Slovenije i Slovačke. Otvorenju

Foruma nazočila je, između ostalih, i predsjednica Republike Hrvatske Kolumna Grabar-Kitarović.

Predstavnici Hrvata iz Crne Gore bili su predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković, predsjednica Zajednice Hrvata i prijatelja – Crna Gora Svjetlana Zeković, predsjednik podružnice Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809 Rijeka Tomislav Brguljan, a u ime predsjednika HKD „Sveti Jeronim“ Vladimira Marvučića izlagala je novinarka Dux radija Valentina Andrić.

Ovogodišnji Forum imao je cilj pokrenuti raspravu o problemima tradicijske kulture kao osnove identiteta hrvatskih manjinskih zajednica u uvjetima ubrzane urbanizacije i smanjene uloge sela, kolijevke tradicijske kulture.

Predstavnice Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore na okruglome stolu posvećenom prevenciji diskriminacije nacionalnih manjina u Crnoj Gori

Predstavnice Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore – dopredsjednica Vijeća Ljerka Sindik i tajnica Vijeća Ana Vuksanović sudjelovale su na okruglome stolu, odnosno radionici za predstavnike nacionalnih vijeća manjina u Crnoj Gori, koji se početkom studenoga održao u Budvi u organizaciji Programskog ureda Vijeća Europe u Crnoj Gori i Europske unije te uz potporu Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore. Okrugli stol dio je zajedničkog programa Europske unije i Vijeća Europe pod nazivom *Podrška nacionalnim institucijama u prevenciji diskriminacije u Crnoj Gori - PREDIM*.

Okrugli stol otvorio je predstavnik resornoga Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore Fikret Ljuljanović, nakon čega su panelisti okrugloga stola, a ujedno i konzultanti/ce Vijeća Europe za pitanja nacionalnih i etničkih manjina prof.

dr. sc. Siniša Tatalović, mr. sc. Eva Vukašinić i prof. dr. sc. Erzsébet Szalayné Sándor predstavnicima manjinskih nacionalnih vijeća, Vijeća Europe, Delegacije EU-a u Crnoj Gori i resornoga Ministarstva u sklopu svojih izlaganja približili sustavna rješenja, tj. institucionalni i zakonodavni okvir Republike Hrvatske, Republike Srbije, odnosno Republike Mađarske na području ostvarivanja i zaštite prava nacionalnih manjina i nacionalnih zajednica. Paneli su obilovali primjerima iz prakse, što su svi sudionici pozdravili kao doista dragocjenu informaciju.

Nakon svakog pojedinačnog panela uslijedile su vrlo korisne i informativne diskusije na temu zaštite i mogućnosti ostvarivanja prava manjinskih nacionalnih zajednica, kao i prevencije i suzbijanja asimilacije i diskriminacije na osnovi pripadnosti određene narodu, odnosno naciji.

Eksperte Vijeća Europe zanimalo je što predstavnici nacionalnih vijeća u Crnoj Gori vide kao glavnu problematiku referentne nacionalne manjine te na koji način oni vide mogućnosti rješavanja, odnosno poboljšavanja statusa pripadnika svojega naroda.

Prof. dr. sc. Erzsébet Szalayné Sándor obavila je tijekom radionice i individualne razgovore s predstavnicima svih nacionalnih vijeća manjina u kontekstu afirmacije prava i zaštite nacionalnih manjina.

Dodajmo da su na okruglome stolu, uz predstavnike organizatora (Ana Krušić i Lajoš Lakatoš), resornoga Ministarstva (Fikret Ljuljanović, Tatjana Radulović i Bijondina Mehmedi) i panelista sudjelovala i po dva predstavnika svih manjinskih nacionalnih vijeća u Crnoj Gori.

Barki i pipi, na nešto delikatniji način

Piše:
Neven Staničić

Propio zato što se ljudima čini da znaju sve o **barki**, pa i pipi, red je progorit i o nekim drugim stvarima, koje se slute u odnosu na ove dvije rabote. Rabote, deboto, jer imat barku, a ne trčat oko nje, nije moguće. Trčat, pedesat se, njanjat, zavisi od sentimentata i kako ko doživljava međusobni odnos. S' **pipom**, takođe. Tim prije što se u konkretnom slučaju, ne slučajno, ode radi o ženskim stvarima. (Molim lijepo, ipak žene što trse barke, pa i puše pipe, nisu iz ove priče. Drugom prilikom.)

Dunkve, **barka**. Komplikovana priča. Ima ih raznih vrsta, fala bogu da biraš. I kad su iste, razlikuju se, ako ni po čemu drugome, ono pituri. I stalno „dizajniraju“ (?) nove. Mi ovdje zamišljamo, „staru“ drvenu. Klasiku. O čemu bi drugo muški soj, nego o onome o čemu samo može sanjat. Čovjek i **barka**. Duperamo, ovi stariji, još i nešto izraza, koji su proizašli iz tog odnosa: „barkariol“, „kao da se u barku rodio“, „ko je u barku, u barku je“, „prijatelj od barke“, pa ono u vezi „sisanja vesla“, „sekavanja“, „crepanja“, „nasukavanja“, „šijanja“. A i „vožnje krmom“. Sve riječi za svakodnevnju upotrebu, domaće takoreč, i sa barkom i bez nje. Na sve strane ostavlja tragove

prokletnica. Na barku se pravo reć, na prvu svi i razniježimo, mada bez obzira na definitivno guštanje, ko je makar bio „u vezi“ zna o kakvome se opuću radi. Koja su to sve štrecaja, obilaženja, intime i privatne rabote. Bez obzira, a pogotovo s' obzirom na vrijeme. Nevrijeme, bolje reć. Plitkoga oli dubokoga gaza, drži li se na kratko, pri mulu, ili na dugačko, na sidro. U mandrač, čvrsto uz čvor, oli onako, ovlaš nježno, prebačeno preko bitve pa neka je đao nosi. Pribokana bokom, oli krmom. Može ona bogami i s'provom. Privlači li se oli odbija. Pušta li (vodu) rasušena, vergola, oli stabilna za oslonit se i batit...

O održavanju da ne zborimo. Svaki put, iz početka. Vadi, stugaj, šmigljaj, pituraj, po potrebi; kalafat... pa ruka - dvije, koper, crta, broj. Na kraj te i nadživi. („!?!“)

Podsjeća li vas ovo na nešto, fala bogu. Ove obaveze, ove regule, ove užance. I u dobru i u zlu. (!) Pa ti imaj dvije barke, majčin sine. Treba stvarno bit beštija. (Ribari po profesiji se izuzimaju.)

Tako, živi se sa jednom, uglavnom, za razliku od **pipe**, za koje je greota ne imat ih više. Pazite. Ne samo radi toga što i **pipa** ima raznih, pa bi čovjek da mijenja, nego upravo stoga što i pipu, deboto oko svakoga „konzumiranja“ treba apsolutno „opslužit“. Ako već nije nova novcijata, valja je; ostrugat, prokukat, očistit,

nježno napunit i... mo'š. Ako nije sve potaman, ona se zna gasit, „štapat“ za jezik, kapricirat, flekat, išporkat sve oko sebe i to sve stalno i opet ne bi li čovjek zadovoljio „uslove“ za potpun doživljaj. Na nos izlazi. Istu rabotu i kriterijume treba ponovit pri svakome paljenju. Ali, kako pipa, nije barka, ne da se neće čudit, nego će ti svak iz iskustva preporučit, da obezbijediš makar dvije tri, kako bi po potrebi jedna vazde bila spremna. Oli da se ostaviš pušenja. Na pipu.

Treba stvarno bit beštija i patit se s' jednom.

I oko pipe ispleli su se izrazi, koji ne moraju imat konkretnu vezu s' dotičnom. Najpoznatiji je, kako nam je „puna pipa“, ovoga oli onoga, s' tim, što u većini slučajeva, pod pipom podrazumijevamo, ni manje ni više nego glavu. Tako da je sasvim normalno izjavit, kako je nekome puna pipa barke, što se obrnuto ne bi moglo reć. U punjenju je jadic. „Napunio mu je pipu“. I inače, stalno nam ih pune.

Špekulacija, oli ne, ali muški rod od pipe, nebi bio cigar, nego pipun. (???) Pa vi vidite vezu. Od barke je definitivno brod. (Moramo se malo i našalit.)

Međutim, nije to jedina razlika između barke i pipe. Uostalom, kad ste zanj put poželjeli tuđu pipu. Može bit istu takvu, oli sličnu (?)... A barku (!!!). Delikatni su to odnosi. Svašta čovjeku može panut na pamet.

PRIJE 73 GODINE U TIVATSKOM ZALJEVU POTONUO JE PAROBROD „CETINJE” ODNIJEVŠI SA SOBOM VIŠE OD 200 ŽIVOTA

Jedna od najvećih tragedija u trgovačkoj mornarici na istočnom Jadranu

Na mjestu gdje je bio pramac „Cetinja” podigao se golemi gejzir vode, a očevici su kasnije govorili da je brod nošen inercijom mašina, nakon eksplozije koja mu je raznijela pramac, komandni most, dimnjak, jarbol i veći dio nadgrađa, skrenuo 90 stupnjeva u odnosu na dotadašnji smjer i potonuo za manje od tri minute

Parobrod Cetinje u Kotoru

Piše:
Siniša Luković

Dana 10. prosinca 1944., dakle prije 73 godine, dogodila se jedna od najvećih tragedija u trgovačkoj mornarici na istočnom Jadranu – potonuće parobroda „Cetinje” koji je stradao naletjevši na minu u Tivatskom zaljevu.

Udruženje boraca NOR-a i antifašista Tivat u saradnji s Mornaricom Crne Gore, rodbi-

nom stradalih, kao i rodbinom partizana iz Italije, u nedjelju 10. prosinca održali su komemorativni skup posvećen ovom događaju.

„Uteć` će mi vapor!“ – sa strepnjom je pomislila u rano jutro toga sudbonosnog 10. prosinca 1944. Kotoranka Gospava Lučić (43). Čuvši reški pisak brodske sirene, Gospava je potrčala prema Luži, gdje se s rive upravo otiskivao mali parobrod „Cetinje“.

Već prilično nakrcan šarolikom gomilom - narodom, partizanima, zarobljenim Nijemcima i Talijanima iz partizanske divizije „Garibaldi“, „Cetinje“ je lagano zavezao krmom i odvojio se od obale. Žena koja je trčala prema rivi, noseći u rukama zavežljaj s nešto hrane i odjeće, upala je u oči zapovjedniku broda, kapetanu Božu Papareli. Znajući da osim njegova broda u tek oslobođenoj Boki nema drugog prijevoznog sredstva koje mještane može prebaciti u neki drugi dio zaljeva, kapetan Božo naredio je obustavu manevra isplivlje-

nja. Mašinski telegraf u strojarnici „Cetinja“ zazvonio je i zaustavio se na natpisu „stoj“, a zatim i na oznaci „lagano naprijed“. Brodić se zatresao, zaustavio u pjenu koja se širila ispod njegove krme, i opet prvom usmjerio prema rivi na koju je u međuvremenu pristigla zadihana Gospava... S boka „Cetinja“, poslije komandantove naredbe, do obale je ispružen ponat (drvena daska) preko koje se Gospava Lučić ukrcala na brod i, ne znajući što je čeka, krenula na sastanak sa svojom sudbinom...

U mornaričkoj bolnici u Meljinama ležao je Gospavin sin Ilija. Partizanski borac Prve bokeljske narodnooslobodilačke udarne brigade ranjen je neznatno ranije, tijekom završnih operacija za oslobođenje Boke kotorske od njemačkih okupatora. Brižna majka hitala je da u Meljinama obiđe sina, zbog čega je Gospavi pao golemi kamen sa srca kada se, našavši se na palubi „Cetinja“ uvjerila da ipak nije propustila brod i time priliku da se sretne

sa svojim djetetom za koga je strepila. Umorna i zadihana, našla je sebi malo mjesta na palubi malog parobroda koji se po oblačnom jutru usmjerio od Kotora prema Prčanju i dalje, sve do Herceg Novoga na ulazu u zaljev Boke.

Partizanske vlasti, u prvim danima nakon okončanja ratnog kaosa, činile su sve da što prije koliko-toliko normaliziraju život na obalama zaljeva. Uspostavljanje redovitoga broskog prometa bio je prioritet pa je kapetan Paparela, odmah pošto je oslobođen Kotor 21. studenoga, postavljen za zapovjednika maloga putničkog parobroda „Cetinje“ koji je kraj rata dočekaio zapušten i oštećen, na mrtvom vezu u Dobroti. Osim zapovjednika Paparele iz Dubrovnika, posadu „Cetinja“ činili su i upravitelj stroja Luka Kostić iz Krto-la, prvi oficir palube Ivo Tomić iz Dobrote, prvi oficir stroja Tonko Karaman iz Dubrovnika, noštromo Josip Katelan iz Prčanja, kormilar Gracija Rizoniko i Tripo Radoničić iz Prčanja, odakle je bio i kuhar Petar Marković. Vođa stroja bio je Krsto Marković iz Stoliva, a mornari na brodu su bili Mato Marković iz Stoliva i Mihailo Janović iz Dobrote. Oni su osposobili brod za plovidbu i već 5. prosinca 1944. „Cetinje“ je postao prvi trgovački brod koji je nakon oslobođenja uplovio u luku Kotor. Za Bokelje, poslovno vezane uz more i brodove, to je bio pravi praznik i vjesnik dolaska dugo žuđenih mirnijih i boljih vremena pa je maleni stari parobrod tom prilikom na rivi na Luži dočekala i kotorska Gradska muzika.

Već 9. prosinca „Cetinje“ je krenuo na obnovljenu i tada jedinu putničku liniju zaljevom na relaciji Kotor – Prčanj – Stoliv – Perast – Risan – Kamenari – Tivat – Đenovići – Herceg Novi. Ovaj maleni stari parobrod od samo 100 bruto-

Cetinje kao austrougarski Pionier na Skadarskom jezeru 1917.

registarskih tona prije Drugoga svjetskog rata pripadao je kompaniji „Zetska plovidba” a.d. s Cetinja. Čelični brod dug 30,8 i širok 5,3 metra izgrađen je davne 1903. godine u Lajtamu u Velikoj Britaniji, a mogao je primiti 250 putnika dok su ga brzinom od 10 čvorova pogonila dva klipna parna stroja ukupne snage 280 konja. Pod imenom „Nettuno”, u vlasništvu Barskog društva, brod je početkom 20. stoljeća plovio na Skadarskom jezeru. U Prvome balkanskom ratu služio je za tegljenje barži s ratnim materijalom crnogorske vojske, a upravo na ovom brodu je crnogorski prestolonasljednik Danilo Petrović 22. travnja 1913. potpisao sporazum s Esad-pašom o predaji Skadra Crnoj Gori.

U Prvome svjetskom ratu brod je početkom 1916. artiljerijskom vatrom nadomak Skadru potopila austro-ugarska vojska i tom prilikom poginulo je 16 ljudi. Austro-Ugari su nedugo nakon toga izvukli „Nettuno” s dna jezera, nadjenuli mu novo ime „Pionier” i koristili ga za svoje vojne potrebe. Kraj Prvog svjetskog rata brod je dočekaao u luci Bar gdje je djelomično oštećen ostao sljedećih nekoliko godina do 1925., kada ga je Barsko društvo prodalo Brodarskom poduzeću a.d. „Boka” iz Kotora (kasnijoj „Zetskoj plovidbi” a.d. Cetinje). Brod je dobio ime „Cetinje” i do početka Drugoga svjetskog rata korišten je na redovitim putničkim linijama u zaljevu Boke kotorske.

Oslobođenje Boke u Drugome svjetskom ratu, u poznju jesen 1944. godine, „Cetinje” je dočekaao napušten i oštećen, na vezu u Dobroti.

Nakon opravka, svoje prvo i jedino putovanje na upravo obnovljenoj civilnoj brodskoj liniji Kotor - Herceg Novi parobrod „Cetinje” obavio je 9. prosinca, a rano ujutro sljede-

ćeg dana opet je vozio Bokom, pritisnut teškim, olovnim oblacima iz kojih je sipala sitna kiša, a more podizalo jako jugo. Kada je oko 8.30 isplovio iz Tivta prema Đenovićima, na „Cetinju” se nalazilo više od 250 ljudi, žena i djece - civili, partizani, Talijani iz poznate divizije „Garibaldi” i zarobljeni Nijemci. Dok je rominjala lagana kiša, parobrod je mirno plovio po uzburkanom zaljevu, valjajući se na valovima nošenim jakim jugom, da bi u 8.50 sati kada je bio nasred Tivatskog zaljeva odjeknula golema eksplozija. Na mjestu gdje je bio pramac „Cetinja” podigao se veliki gejzir vode, a očevici su kasnije govorili da je brod, nošen inercijom mašina, nakon eksplozije koja mu je raznijela pramac, komandni most, dimnjak, jarbol i veći dio nadgrađa, skrenuo 90 stupnjeva u odnosu na dotadašnji smjer i potonuo za manje od tri minute.

Strahovita detonacija koja je razorila „Cetinje” odmah je ubila i većinu njegovih putnika pa su mornari iz nekoliko vojnih i privatnih brodića i čamaca, koji su se iz Tivta i s hercegnovske rivijere odmah uputili na mjesto tragedije, uspjeli spasiti samo nekoliko ranjenika među kojima i teško ozlijeđenog kapetana Paparelu. Uz njega, preživjela su još samo tri člana posade i sedam putnika. Službeni popis nakon potonuća parobroda, prema podacima partizanskih vlasti, je 87 poginulih, ali historičari koji su kasnije istraživali tu tužnu epizodu govore o oko 240 žrtava. Tijela koja su pokupljena iz mora kasnije su pokopana u kolektivnu grobnicu na mjesnom groblju u Donjoj Lastvi pokraj Tivta.

Iako je 2. i 3. prosinca 1944. godine improviziranim minolovkama koje su vukli motorni jedrenjaci „Ljubomir” i „Durmitor”, Štab „Mornaričke sta-

nice Boka” obavio čišćenje od sidrenih protubrodskih mina četiri prolaza na ruti Tivat - Đenovići, u komandi partizanskih snaga u Boki nisu znali da su Nijemci petnaestak dana ranije, neposredno pred svoje povlačenje, u vode zaljeva bacili ukupno na dno mora 82 ležeće magnetske mine. Upravo takva, iznimno razorna mina s magnetnim upaljačem koji se aktivira kada iznad mine prođe brod metalne konstrukcije, uništila je parobrod „Cetinje” i s njim u smrt odvela više od 200 ljudi. Među stradalima bila je i Gospava Lučić koja je tog jutra prije 70 godina bila presretna što nije propustila brod koji ju je odveo u smrt umjesto u posjet svome ranjenom sinu u meljinskoj bolnici.

Gospavin unuk je Mladen Lučić, donedavni direktor Lučke uprave Crne Gore, koja se brine o upravljanju svim crnogorskim morskim lukama, pa i bokeškim, koje je u prosincu 1944. povezivao parobrod „Cetinje”. Za njega i njegovu porodicu tragedija koja je zadesila parobrod je duboko osobna pa Mladen i njegov brat Boško redovito svakog 10. prosinca obilaze kolektivnu grobnicu žrtava s „Cetinja” u Donjoj Lastvi kraj Tivta i zajedno s mnogim drugim pojedincima i institucijama trude se da ovaj nesretni događaj nađe adekvatno mjesto u našoj historiografiji.

„Na brodu ‘Cetinje’ stadala je majka mog oca, ali je kompletan sastav ljudi na tom brodu bio zaista heterogen – bili su tu mještani iz Boke, partizani iz svih krajeva bivše Jugoslavije, talijanski partizani, nje mački zarobljenici, tako da je ovo stvarno multinacionalna tragedija od značaja za nekoliko država. Stoga mi je još i draže i srce mi je puno kada vidim da se svake godine obilježavanju ovog događaja pridružuje sve veći broj ljudi i

Vađenje olupine parobroda *Cetinje*

institucija kako bi se odala počast sjenama poginulih s 'Cetinja', kaže Mladen Lučić. Ove godine vijence i cvijeće na grobnicu u Donjoj Lastvi, ali i u more Tivatskog zaljeva na poziciji potapanja „Cetinja“, položili su rodbina i prijatelji žrtava i preživjelih, članovi UBNOR-a, Mornarice VCG.

„Jako je važno da se ovdje okupljaju i stariji i mlađi ljudi jer mi stari trebamo predati tu 'štafetnu palicu' mlađim generacijama da bi se i ubuduće znalo što su ti ljudi koji su stradali na 'Cetinju' radili i kako su poginuli. Biti član posade tog broda i ploviti još nesigurnim vodama Boke iz kojih su vrebale mnogobrojne opasnosti, poput mina, nije

tada bilo nikakvo posebno junaštvo, već da tako kažem svakodnevno herojstvo ljudi koji su radili svoj posao, a da nisu tražili neku nadoknadu jer je tako bio i ljudski i Božiji zakon. Ti ljudi iz posade, bez obzira na to odakle dolazili, išli su za nekim idealima koji su ih povezivali unatoč razlikama“, smatra sin kapetana Boža Paparele, dr. Ivo Paparela, sveučilišni profesor iz Dubrovnika i Pariza, koji je iz Francuske i ovaj put stigao na obilježavanje godišnjice tragedije parobroda „Cetinje“ u Boku kotorsku.

Kada se oporavio od rana zadobivenih u potonuću „Cetinja“, njegov otac kapetan Božo Paparela vratio se na more i

godinama služio kao pilot koji je provodio trgovačke brodove kroz minska polja zaostala iz rata na rutama prema Albaniji. Dubrovački kapetan ostavio je i neizbrisiv trag u utemeljenju kompanije „Prekookeanska plovidba“ Bar gdje je kapetan Paparela odgojio i tajnama tog zanata naučio više generacija mladih pomoraca iz Crne Gore.

Najveće pomorske tragedije na Crnogorskom primorju živo se sjeća i tivatski publicist Vasko Kostić, koji je tada kao 15-godišnjak s mnogim Tivčanima ispratio brod „Cetinje“ 10. prosinca 1944. s tivatske gradske rive Pine na, ispostavilo se, njegovo posljednje putovanje.

„Ti ljudi na brodu kao da su nešto slutili – svi su mahali rukama pozdravljajući se s nama koji smo ostali na obali, kao da putuju preko oceana u daleku Ameriku, a ne tu na drugu stranu zaljeva do koje, na žalost, nikada nisu stigli“, sa sjetom se prisjeća Kostić trenutka prije sedam desetljeća.

Kostić, čiji je daljnji stric Luka bio upravitelj stroja na „Cetinju“, krajem šezdesetih gledao je i akciju splitskog „Brodospasa“ kada su dijelovi olupine stradalog parobroda podignuti s dna mora. Prilikom vađenja, krhka olupina se prepolovila tako da je jedan dio ponovno pao u more, gdje se i danas nalazi. Tom prilikom čelične sajle koje su se otkočile ozlijedile su nekoliko ljudi na plovnoj dizalici „Brodospasa“.

„Dijelovi olupine 'Cetinja' dizalicom su podizani s dna mora i stavljani u jednu veliku baržu. Brod je bio prelomljen u dva dijela od kojih je jedan bio pun ostataka poginulih putnika, dok u drugom nije bilo gotovo ničega jer su ostaci koji su se tu nalazili poispadali na dno mora tijekom podi-

zanja tog dijela olupine. Iako su zabranjivali da se išta dira, ja sam se popeo na baržu da pogledam ostatke 'Cetinja' – tu je zaista malo tko mogao preživjeti, stupanj razaranja bio je nevjerojatan, a prizor užasan - smrvljeni dijelovi broda bili su pomiješani s ljudskim kostima, cokulama, torbama i drugim predmetima. Tu si bile izmiješane kosti naših ljudi, Talijana, čak i zarobljenih Nijemaca, pa je 'Cetinje' zaista postao međunarodna grobnica", ispričao nam je Kostić.

Na 41 metar dubine na dnu mora, na sredini Tivatskog zaljeva, danas počiva jedan veći dio krme „Cetinja”, brodski dimnjak i dosta manjih metalnih krhotina.

„S obzirom na veliku dubinu i mutnu vodu Tivatskog zaljeva, kao i situaciju snimljenu na licu mjesta, za ovaj brod se više ništa ne može učiniti. Aktivnosti nadležnih institucija koje bi mogle biti vezane za 'Cetinje' trebalo bi prije svega usmjeriti na obilježavanje godišnjice ove tragedije i simbolično obilježavanje spomena

Cetinje

mnogobrojnim žrtvama”, zapisao je o olupini parobroda 'Cetinje' poznati hercegnovski

ronilac i istraživač podmorja Dragan Gačević u svojoj knjizi „Podmorje Crne Gore”.

Kako je preživio kapetan Paparella

„Odjeknula je strahovita eksplozija, koja je bila tako jaka da sam skupa sa zapovjedničkim mostom bio dignut u zrak i bačen u more. Kada sam izašao na površinu, po kojoj su plivali drveni predmeti, prašina od uglja, mrlje nafte i ulja, uhvatio sam se grčevito za neki predmet, mislim da su to bila vrata kormilarnice. Oko sebe sam vidio nekoliko utopljenika koji su dozivali u pomoć. Nisam

bio u stanju da bilo kome pomognem jer mi je bila slomljena desna noga. U trenutku potpune malaksalosti osjetio sam da me je jedna ruka uhvatila za kabanicu i izvukla u čamac koji je, mislim, bio iz Bijele. Kada sam polovinom tijela ušao u čamac, potpuno sam se onesvijestio i ne znam što se sa mnom dalje događalo dok se nisam osvijestio u vojnoj bolnici u Meljinama”, zapisao je kapetan Božo Paparella prije četrdesetak godina u tekstu „Moja sjećanja na katastrofu parobroda

Ivo Paparella

Cetinje”, koji je objavljen u Godišnjaku Pomorskog muzeja u Kotoru.

Zanatska ulica

Mortierova gravura Kotora iz 1680. Na poleđini panoramskog plana

Kotor - Zanatska ulica pod tvrđavom San Giovanni

Piše

Aleksandar Saša Dender

Koliko puta ste ušli na vrata od Gurdića i polako nogu pred nogu, prošli ulicom do pjace Škaljarske, pa poslije sv. Josipa skrenuli na lijevo pa na desno

i došli do sv. Marije Koledate, a onda izašli na vrata od Škurde prema Tabačini a da niste bili svjesni da gazite najstariju povijest grada Kotora, Zanatsku ulicu ili Artidanu, koju od 1945., od kada i počinje povijest Kotora, zovemo i ulica 29. novembra.

Zanatska ulica u Kotoru koja se proteže u pravcu sjever-jug, ispod brda San Giovanni, jedna je od najstarijih, ako ne i najstarija ulica u gradu, sasvim sigurno još iz doba vladavine Rima na ovim prostorima kao jedina kopnena, obalska, veza između Budve i

Dubrovnika, što potvrđuju i nalazi kamene plastike iz tog perioda nađeni prilikom arheoloških iskopavanja u ulici.

Sasvim je bilo logično da su se u toj glavnoj gradskoj arteriji koja je povezivala južna vrata sa sjevernim formirale brojne zanatske radnje. Ova svojevrsna Via Publica bila je glavna ulica za poslovanje i trgovinu koju je grad obavljao sa zaleđem, dok je vezu sa morem Kotor ostvarivao preko zapadnih vrata, nazvanih Vrata od mora ili Porta Marina. Radionice u ulici koje su bile u isto vrijeme i radnje u kojima se prodavala roba, imale su prepoznatljiva vrata- izlog, takozvana „vrata na koljeno“, neku vrstu povezanih vrata i prozora, koja se i danas mogu vidjeti u prizemljima kotorskih kuća. Preko izloga zanatlije su reklamirale svoju robu i ostvarivale komunikaciju s ulicom, a često su na nadvratnicima ili dovratnicima od kamena klesali simbole svojih zanata. Bili su zastupljeni brojni zanati, izrađivalo se sve što je u to doba bilo neophodno za život, hrana, odjeća, creve, bječve, koža... poznate su bile zlatarske, klesarske, slikarske, kovačke i mnoge druge radionice, pa i apoteke, apotekar se u notarskim spisima spominje već 1326. godine.

U ulici su ostali sačuvani i danas vidni ostaci najranijih graditeljskih stilova jer je ovaj dio grada uz brdo San Giovanni u seizmičkom smislu bio i najstabilniji, tako da se i grad razvijao, odnosno širio od brda prema moru. Sačuvano je i nekoliko stambenih zgrada iz perioda romanike i gotike, koje nam svjedoče o načinu gradnje i organizaciji života u ranom periodu kotorske komune. O značaju ove ulice govori i činjenica da su se uz nju nalazilo čak 15 crkava i tri samostana, od kojih je do danas sačuvano 6, među njima i će-

Vrata od Gurdića

tiri kotorske romaničke crkve, sv. Tripun, sv. Marija Koleđata, sv. Pavle i sv. Ana. Pored crkava, duž ulice sačuvano je i nekoliko značajnih palata, moćna struktura nekadašnjeg zatvora, kompleks mletačke bolnice koji je danas pretvoren u Kulturni centar, kao i kasarna uz bastion Gurdić.

Kako već idete nogu pred nogu, osvrnite se malo i obratite pažnju i na neke detalje. Kad uđete u grad sa južne strane prolazite kroz Vrata od Gurdića, sastavljena od tri pojasa vrata iz raznih perioda, najmlađi građen u XVIII st. sa pokretnim mostom čiji mehanizam sa balotama se još vidi, zatim srednji, romanički, sa najstarijim kotorskim vratima iz XIII st. Tu pogledajte na okviru vrata mali križ sa desne strane koji je davno uklesao neki Kotoranin i vrata bastiona Gurdić izgrađenog 1470. godine. Intersantan je otvor prema Gurdiću sa kamenim konzolama koje su vjerovatno držale platformu preko koje se barkama dostavljala roba u grad.

Iza posljednjih, trećih vrata na bastionu Gurdić ispod svoda, sa lijeve strane vidi se zazidan prozor u obliku lunete i vrata kao i dio gotičkog zida, najvjerovatnije ostaci crkve sv. Marije od mosta o kojoj smo ranije govorili. Sa desne strane poslije svoda nalazi se velika žuta kuća, zgrada mletačke kasarne sagrađene za artiljerijsku posadu 1765. godine za vrijeme providura Pietra Mikielija. U zgradu se ulazilo preko paradne skalinade koje je istovremeno služila, kao jedna od desetak skala duž ulice, za ulaz na bedeme, isto kao i skala preko puta kojom se možete popeti na bastion Gurdić, doduše ponekad uz svađu, jer tamošnja stanarka misli da je bastion njen. Malo naprijed, proći ćete ispod volta iz perioda romanike sa zgradom iznad njega. Eto vam primjer kako su pametni Kotorani dolazili do neophodnog stambenog prostora prostim zasvođenjem ulice.

Poslije volta dolazimo do pjacete Sv. Franja i istoimene crkve sa samostanom i

klaustrom. Popnite se do klaustura gdje je sad restoran i pogledajte dvorište sa kamenim lukovima i stubovima prenesenim sa stare crkve sv. Franja na Šuranju zadužbine Jelene Anžijske iz 1268. godine, a koja je uništena 1657. godine kako ne bi postala uporište Turcima koji su opsjedli grad. Kada uđete podignite pogled i na zidu preko puta ulaza vidjećete reljef sa prikazom jagnjeta i godinom osvećenja crkve 1695. Na pročelju crkve nalazi se reljef sa prikazom razapetog Krista takođe prenesen iz stare crkve, a interesantan je i zvonik koji nema bazu već se oslanja na zidove crkve i samostana. U prizemlju samostana prema ulici vide se ostaci srednjovjekovnih prodavnica sa vratima na koljeno, a na jednom lučnom nadvratniku možete vidjeti uklesanu bječvu kao reklamu prodavnice, koja je proizvodila i prodavala bječve.

Izneđu pjacete sv. Franja i pjace Škaljarske, nalazi se nekoliko važnih zgrada i palata. Sa lijeve strane je zgrada mletačke bolnice sagrađene 1769. godine na mjestu stare bolnice, sadašnji Centar za kulturu. Prilikom gradnje bolnice, uništene su dvije stare kotorske

Škaljarska pjaca

crkve, sv. Ivan di Portella iz XIII st. i sv. Marko iz XIV st., a prilikom kasnijih arheoloških iskopavanja nađeni su mnogobrojni ostaci kamene plastike iz rimskog perioda. Nešto naprijed u ulici, sa desne strane, nalazi se zgrada sa zasvedenim prolazom i petom skalinadom za bedeme gdje je živio naš Stevo Puro. Obratite pažnju, na zidu svoda sa desne strane vidi se intresantan primjer preplitanja graditeljskih stilova, odnosno zazišana romanička vrata sa srpastim lukom iz XIII st, koja su zatim stotinak godina poslije, prema novoj modi u gradnji, naknadno prerađena u gotičkom stilu sa prelomljenim lukom. Malo dalje, takođe sa desne strane nalazi se još jedna palata Bizanti, sadašnji hostel i kad podignete glavu vidjećete ispod balkona na II spratu jako lijepo isklesan grb plemićke familije Bizanti. U nastavku ulice je i palata Vrakjen, koju čine zgrade br. 285, 290, 291 i 292 pored koje je i šesta skalinada koje vodi na tvrđavu San Giovanni.

Evo nas i na pjaci Škaljarskoj ili Pjaci od salate koja je ime je dobila po Škaljari-cama koje su tu prodavale verduru. U ovom obliku pjaca je nastala pedesetih godina prošlog stoljeća kada je srušena zgrada koja je postojala na mjestu sadašnje tarace kafe bara Perper.

Na mjestu sadašnje tarace kofe Skala Santa, nalazila se crkva sv. Jeronima izgrađena

izuzetna zbog sačuvanog eksterijera i naročito enterijera. Milorad Pavić napisao je dvije lijepe kotorske priče o ovoj palati.

Sa pjace Škaljarske počinje jedna od dvije glavne skalnade, sedma po redu od Gurdića, koja vodi u Kaštio, do tvrđave San Giovanni, naša sveta skala, Skala Santa, koja je dobila naziv po procesijama koje su nekad svake subote išle do crkve Gospe od zdravlja u čast odbrane Perasta od Turaka. Skala je bila poznata i po Nani della moda koja je živjela u zgradi poviše Perpera, zatim i po pjaceti Trentatre ispred kuće Brajaka koja je dobila ime po talijanskoj obitelji koja je tu stanovala, a naravno i po tome što je tu i moja stara kuća, posljednja kuća prije ulaska na bedeme. U svakom slučaju, ovo je veoma stara skala, na početku skale na zgradi br. 301, vidni su ostaci romaničkih prozora i vrata iz XIII st. Obratite pažnju, malo naprijed, na kantunu do sv. Tripuna nalazi se veoma stara zgrada br. 311, rijedak primjer sačuvane romaničke insule, stambene zgrade perioda XII-XIII st.

Tipična kotorska srednjovjekovna kuća bila je uska zbog nedostatka građevinskog prostora, uglavnom

Zanatska ulica Kotor – foto Arhiv Pomorskog muzeja CG Kotor

dvospratna, organizovana po vertikali, tako da je u prizemlju bila radionica ili prodavnica, na I spratu dnevni boravak, na II spratu spavaće sobe, dok se u obično potkrovlju nalazili kuhinja i klozet.

Dalje sa lijeve strane, nalazi se katedrala sv. Tripuna, romanička crkva osvećena 1166. godine o kojoj sve zna-

mo. Prema ulici su okrenute apside sa prelijepom triforom na centralnoj apsidi, fra Vita Kotoranin, graditelj Dečana, kopirao je ovu triforu na crkvi u Dečanima.

Dva koraka naprijed je crkva sv. Pavla sagrađena u izvornom obliku 1263. godine, a proširena tokom XVI st. o kojoj smo već govorili. Ispod one

strme skale kojim se ulazi u crkvu nalazi se arkosolij, zasveden prostor sa ostacima fresaka, sa grobovima ktitora crkve, Pavla Barija i njegove žene Dobre, a u samoj crkvi je ćelija u kojoj je boravila ispovnica blažena Ozana kotorska. Izgleda da je zid prema ulici ostatak kuće ktitora Pavla Barija, jer iz arhivskih dokumenata saznajemo da mu je kuća bila odmah pored crkve. Ne obraćajte pažnju na onu skalameriju od lifta ispred crkve i tako nikad ne radi.

Na pjaci sv. Josipa ili za kotorsku mulariju na pjaci od Hajduka sa lijeve strane nalazi se zgrada bivšeg kotorskog nahodišta koje se u Kotoru pominje već 1516. godine, dok je u ovom obliku obnovljena 1769. godine kako se vidi na kamenoj ploči ispod mletačkog lava. Žene koje nisu bile u stanju da podižu djecu ostavljale bi ih noću u korpu koju bi častne sestre spuštale sa prozora i dalje se brinule o njima. Dakle Kotor je imao svoju Bijelu 400 godina ranije. Sa desne strane nalazi se crkva sv. Josipa sagrađena 1631. godine o kojoj smo već govorili, a dalje u ulici na zgradama mogu se vidjeti ostaci graditeljskih stilova iz starijih epoha, kao što je zgrada br. 412, jedna od rijetkih sačuvanih romaničkih insula, ili zgrada br. 411 sa ostacima gotike. U zgradi br. 402, nalazio se ženski samostan sv. Križa koji su početkom XIX st. Francuzi preselili u crkvu Gospe od Anđela na Pjaci od kina. Važno je napomenuti da su se u ulici za vrijeme Austrugarske nalazile i dvije javne kuće i to za vojnike u zgradi br. 413 i za civile u zgradi br. 409. Tradicija kaže da je u srednjem vijeku u Kotoru postojala javna kuća u blizini česme Karampana, koja je nazvana prema Ca' Rampana poznatoj javnoj kući koja je

ili Maloj poljani poviše grada. Iznad ulaza, oslonjen jednom stranom na palatu, vidjećete barokni luk od opeka sa volutama na kojem je postavljen medaljon sa likom krilatog lava svetog Marka, godinom izgradnje 1760., i latinskim natpisom: Regia munitae rumpis via (glavni put za tvrđavu u brdu).

I evo nas na kraju Zanatske ulice, idemo prema Tabačini, kroz Sjeverna vrata ili Vrata od Škurde. Vrata su sagrađena 1540. godine, u spomen na neuspjeli napad turskog admirala Hajrudina Barbarosse kada su Mlečani i Kotorani bodreni od strane Blažene Ozane, zajednički odbranili grad od Turaka. Pogledajte, sa lijeve strane nalazi se stražarnica za čuvare koja je sada zatvorena rešetkama jer je služila kao pišariola, a ispod svoda još se nalazi drvena koturača oko koje se namotavao lanac za podizanje mosta koji se sada teško može podići jer je betoniran. Ako nećete na Tabačinu skrenite lijevo pored crkve u ulicu prema pjaci sv. Luke, ali o njoj ćemo sljedeći put.

u Veneciji postojala još od XIV st.

Šetamo dalje i na dnu ulice koja skreće po uglom od 90 stepeni nalazi se i romanička crkva sv. Ana iz XIII st. o kojoj smo takođe već govorili. Interesantan podatak je da su se, između crkve sv. Josipa i sv. Marije Koledate nalazile još četiri kotorske crkve, sv. Benedikt iz XIV st, iza crkve sv. Josipa, sv. Antun opat iz XV st., iza samostana sv. Križa (zgrada 402), sv. Katarina iz XV st, uz ulicu Via Regis koja vodi na tvrđavu San Giovanni i crkva sv. Marije Magdalene, ispod crkve sv. Josipa.

Evo nas na pjaci od drva ili pjaci sv. Marije Koledate, o crkvi sv. Marije Koledate već sve znamo. Na pjaci odmah pored ulaza na bedeme nalazi se palata Grubonja interesantna po tome što se na fasadi nalazi mermerni reljef sa prikazom "memento mori" (sjeti se smrti), simbola koji je vjerovatno pripadao nekoj od kotorskih apoteka, prva se pominje već 1326. godine. U centru reljefa je lobanja okružena sa mišem (koji glode drvo života), zmijama koje simboliziraju podzemni svijet, kornjačom kao simbolom univerzuma i posrednikom između neba i

zemlje i salamanderom koji se često povezuje sa Kristom zbog svoje sposobnosti uskrsnuća. Iznad reljefa nalazi se kristogram (IHS) koji aludira na triumf Krista nad smrću. Kako smo već rekli, sa sjeverne strane palate Grubonja nalazi se drugi glavni ulaz i skala za tvrđavu gdje vam takođe naplaćuju ulaz ako niste Kotorani i moram da kažem da je puno napornija od Skale Sante sve dok se dvije skale ne susretnu na položaju sv. Josip

Vrata od Škurde

Pet kotorskih crkava Bogu i svetom Nikoli u čast posvećenih

Crkva Svetog Nikole nakon požara 1896. g

Piše:
don Anton Belan

Antički grad Bari čuva zemne ostatke jednog od najpoznatijih svetaca kršćanstva. Nadgrobnni mu je spomenik prelijepa i veličanstvena (splendiddissima ac magnifica) bazilika Bogu i svetom Nikoli posvećena. Grad

se nalazi na raskrižju istočnog Mediterana i Europe. Stjecište je morskkih i zemaljskih hodočasnichkih putova koji su u srednjem vijeku vodili u Jeruzalem i Santiago de Compostela. Ovaj grad od 1087. godine čuvar je groba sv. Nikole, koji zapadna Crkva naziva praesul immensae largi-

tatis – biskup dobročinitelj. Zbog sukoba Bara i Dubrovnika za metropolitansko prvenstvo, Kotor se svojevremeno podvrgnuo jurisdikciji metropolite u Bariju i od 1172. godine, uz kraće prekide, do 1828. godine ostao u sastavu toga značajnoga crkvenog središta. Godine 1328. dolazi do sukoba pape i nadbiskupa Barija radi prava potvrđivanja izbora kotorskog biskupa (Gerardo Cioffari, *Storia di Bari medioevale*, Bari, 1998., str. 213).

Zbog ovih razloga i upućenosti na more, nije čudo zašto je u Kotoru, pa i u Boki, bio neobično jako razvijen kult prema sv. Nikoli. Kotor je imao njemu u čast pet posvećenih crkava.

Najstarija poznata crkva sv. Nikole od vrtova (dei horti) nalazila se na Zlatnim njivama prema Dobroti, toponim Mišulić, poznate brodograditeljske obitelji. Spominje se 1289. godine (Smičiklas, *Codex diplomaticus VI*, 675; Ivo Stjepčević, *Katedrala svetog Tripuna*, str.

60 br. 30; str. 92. bilj. 259, str. 99. bilj. 359). Crkvu je izgradila i dotirala poznata plemićka kotorska obitelj Tripa Drago. Ta je crkva kasnije predana na korištenje franjevačkom redu sv. Bernarda. Crkva je od velikog značaja za Bokeljsku mornaricu, srednjovjekovnu bratovštinu pomoraca, zvanu Pobožna zajednica kotorskih pomoraca (Pia sodalitas navicularum Catharensium). Prvi spomen ove bratovštine je iz 1353. godine (Illyricum sacrum, VI, 449).

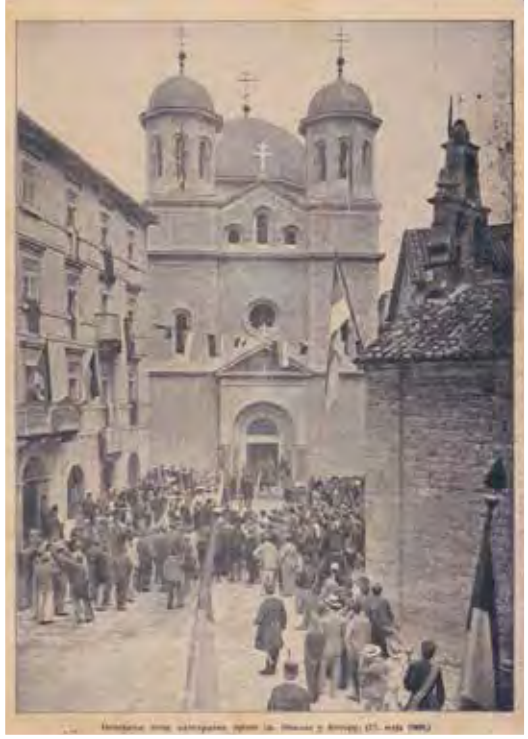
Druga crkva je sv. Nikole sa samostanom iz XIV. stoljeća, u arhivskim izvorima nazivana od Rijeke (de flumine), a nalazila se također izvan zidina, na Tabačini, pokraj lokaliteta Patiana, blizu izvora Škurde. Izgradio ju je 1344. godine Nikola Buća, a porušena je prije napada Hajredina Barbarosse u prvoj polovici XVI. stoljeća.

Treća crkva sv. Nikole je isto iz XIV. stoljeća, izgrađena u gradu (in civitate).

Podigao ju je Tripo Buća 1353. godine, a dotirala je njegova žena Belka oporukom iz 1353. godine. I ta je crkva vezana za bratovštinu Bokeljske mornarice. Ona je 1453. godine bila predana Bratovštini mornara, nalazila se na trgu kod plemićke palače Pima i danas se u kafe baru Cesare mogu vidjeti njezini ostaci. Kada u XIX. stoljeću bratovština biva ukinuta, njezin glavni oltar prenesen je u crkvu Gospe od Zdravlja, a zvono i danas tuče ure na gradskome satu.

Četvrta crkva u čast sv. Nikole sagrađena je u gradu zajedno sa samostanom dominikanaca 1540. godine. Godine 1808. Francuzi je daju na uporabu pravoslavcima. Ova crkva bila je najveća i najbogatija poslije katedrale sv. Tripuna. Stradala je u požaru 1896. godine.

Peta crkva sv. Nikole podignuta je na istome mjestu gdje je ranije izgorjela dominikanska crkva, a go-

Posveta pravoslavne crkve Sv. Nikole u Kotoru

tovo u cjelini je zadužbina Habsburške monarhije, koji su za njezinu izgradnju priložili 100.000 zlatnih kruna, što je ekvivalent 30 kilograma zlata. Novu crkvu projektirao je arhitekt Ćiril Iveković i građena je od 1902. do 1909. godine. Bila je sjedište eparhije Bokokotorsko-dubrovačke i Spičanske.

Još jedna bokeška ljubavna priča

Robinja Julija

Prevlaka

Piše:
Mašo Miško Čekić

Crkva Svete Trojice na Prevlaci kod Tivta je popločana, onako kako se to u ovim krajevima uvijek radilo, gotovo podjednako u javnim zgradama i prizemlji-

ma privatnih kuća. Kamen lokalni, a kada je bilo više para, dovozio se iz udaljenijih kamenoloma.

Crkvu je, u prvoj polovini XIX vijeka, sagradila kontesa Ekatarina Vlastelinović koja je na Prevlaci imala posjed i kuću, u kojoj je stanovala. Gradeći crkvu neimari su koristili ka-

men iz obližnjeg majdana, te kamen i kamene ploče, ranije korišćene za zidanje objekata na Prevlaci, još od vremena prije nove ere. Našla se tu i ploča iz rimskog doba, sa tekstom koji samo znalci mogu prevesti, ali i laici jasno uočavaju uklesano žensko ime: Julija.

Ko je bila Julija čije ime je uklesano u pločniku prevlačke crkve?

Julia Tertulla.

Na žalost, nema o njoj sačuvanih dokumenata, nema je čak ni u legendama i lokalnim pričama, tek u malobrojnim naučnim radovima, pomene se ova kamena ploča (rjeđe Julija) kao dokaz da je Prevlaka bila nastanjena u rimsko doba.

Je li Julija Tertulla rođena na Prevlaci ili u nekom drugom dijelu Boke Kotorske?

To nije isključeno, mada je mogla biti dovedena iz bilo kog dijela rimske države, čak direktno sa nekog trga robova jer je Julija bila robinja!

Kao robinja je provela dobar dio života, a rodila je i dva sina, po rođenju robove, Filipa i Krescenta.

Njen vlasnik bio je Egnacije Sergije, rimski dekurion.

Dekurion je titula ili oficirski čin u rimskoj konjici, a u slučaju prevlačkog dekuriona Egnacija, sasvim moguće, riječ je o državnom službeniku u ovom dijelu velikog Rimskog Carstva.

Da li je robinja Julija bila i njegova nezakonita žena, a on otac njenim sinovima?

Kada se pročita cijeli tekst uklesan u prevlačkoj kamenoj ploči odgovori se nameću sami.

„Julija Tertula, oslobođena robinja Egnacijeva, svojim testamentom odredila je da njena djeca Julije Filip i Julije Krescent podignu spomenik svome gosodaru dekurionu Kajju Egnaciju Sergiju Marcelu koji ih je oslobodio ropstva!“,

osavremenjeni je prevod teksta bez bilo kakve izmjene smisla.

Možda je Julija bila i ratni plijen dekuriona Egnacija ili je jednostavno kupio da mu vodi domaćinstvo.

Zaljubljen u svoju robinju, bez šanse da je oženi uslijed staleških razlika (možda i oženjen u rodnom kraju), Egnacio dobija djecu sa Julijom i žive zajedno na Prevlaci. Svjestan da su, prema zakonima o robovima, Julijina djeca robovi po rođenju, pred kraj života donosi odluku o njihovom oslobođanju.

Julijina sreća je nemjerljiva.

Njeni sinovi su slobodni rimski građani!

Ništa više nije mogla ni imala da im ostavi u nasljedstvo tek da ih obaveže na zahvalnost prema Egnaciju.

To je i učinila. Umrla je mirno, nadajući se da je, tamo negdje, čeka njen Egnacijo.

Iz knjige “Antiki fagot” Maša Miška Čekića

Izdavač: Centar za kulturu Tivat, 2016.

Rimski oficir

Zavjet

LASTOVO

Sve do početka Drugog svjetskog rata održavao je dužobalne jadranske pruge sa stalnim ticanjem Boke kotorske

Piše:
Neven Jerković

Dubrovački „Putnik“ je 1956. organizirao zanimljivo kružno putovanje za domaće pučanstvo brodom LASTOVO sa polaskom iz gruške luke 2. studenog u 13,00 sati. Programom je bila obuhvaćena posjeta Krfu (pregled grada), Patrasu (pregled grada), Korintskom kanalu, Pireju (boravak 2 noći, izlet Atena), Itei (izlet Delphi), još jednom Patrasu i Krfu i na koncu Kotoru. Brod se je vratio u Gruž 10. studenog u 16,30. U cijenu od 21.000 dinara bio je uključen povratni transfer autobusom sa Pila do Gruža, brodska karta I. razreda sa kabinom i prehranom, aranžman prema programu i 3,50 američkih dolara džeparca. Posebno je bilo naglašeno da su putnici bili dužni predati „gotove pasoše“ najkasnije do 27. listopada radi kupovine deviza a sve su se informacije mogle dobiti na telefon 355. Gledano iz današnje perspektive teško je objasniti pojam „gotovi pasoš“ (putovnica se u to vrijeme nije baš tako lako mogla dobiti), još manje te-

Beograd

lefonski broj 355 (tada ih ni u Dubrovniku a ni u Kotoru možda i nije bilo više) a najteže shvatiti što se je u jednom tjednu uopće moglo kupiti za onih (legalnih) 3,50 dolara džeparca. Međutim, takva su bila ondašnja poslijeratna vremena i dobro je bilo da se je uopće moglo ikako putovati u inozemstvo.

Narudžbom riječkog Ugarsko-hrvatskog dioničkog pomorskog parobrodarskog društva započeta je 1916. u brodogradilištu Marco Martinolich u Malom Lošinju konstrukcija novogradnje 177, putničko-teretnog broda male obalne plovidbe koji je trebao

dobiti ime HUNGARIA. Međutim, ratne su prilike omele ovaj projekt sve do 1922. kada je djelomično dovršeni trup broda otegljen iz Lošinja u trišćansko brodogradilište Cantiere Navale Triestino gdje je i dovršen. U studenom iste godine ispušten je u Jadranskoj plovidbi iz Sušaka pod imenom BEOGRAD. Imao je 862 GT i bio dug 72 metra. Stapni parni stroj trostruke ekspanzije snage 1280 KS sa pogonom na naftu proizveden u češkom Smichowu omogućavao mu je plovidbu brzinom od 12 čvorova. Uz 785 tona nosivosti mogao je prevoziti i 34 putnika u prvom putničkom razredu. Sve do početka Drugog svjetskog rata održavao je dužobalne jadranske pruge sa stalnim ticanjem Boke kotorske.

11. travnja 1941. BEOGRAD je sa još šest drugih brodova Jadranske plovidbe (ZAGREB, TOPOLA, LAV, SLAVIJA, TRIGLAV, KNIN) namjerno potopljen u zaljevu Klimno na Krku da ne bi pao u ruke Talijanima. Ipak, ubrzo je izvađen sa morskog dna i osposobljen za plovidbu pod imenom SEBENICO. Kapitulacijom Italije ponovo mijenja vlasnika i zastavu, jer ga u Anconi u rujnu 1943. preuzima njemačka Kriegsmarine. Ali ne zadugo, jer ga je već 28. studenog iste

Lastovo

godine u zadarskoj luci tijekom teških bombardiranja potopila saveznička avijacija. Na morskome dnu SEBENICO ostaje ponovo ležati sve do sredine svibnja 1948. kada ga iz mora započinje vaditi splitski Brodospas te nakon mukotrpnih radova početkom veljače 1950. tegli u pulski Uljanik na popravak.

Potpuno obnovljeni brod od 1039 GT, sada u floti Jadrolinije pod imenom LASTOVO, započinje u paru sa brodom ISTRA održavati redovnu tjednu međunarodnu putničko-teretnu prugu br. 101: Trst – Pula – Rijeka – Zadar – Ši-

Lastovo

benik – Split – Ploče – Dubrovnik – Krk – Patras – Pirej – Itea – Patras – Krk – Kotor – Dubrovnik – Split – Zadar – Rije-

ka – Trst. Povremeno, u okviru redovne plovidbe prugom 101, organizira turistička kružna putovanja za najviše 34 putnika, koliko ih je u svojim dvokrevetnim kabinama mogao ukupno smjestiti.

Nakon izgradnje dva para blizanaca OPATIJE i OREBIČA te ISTRE i DALMACIJE, koji su na egejskim i bliskoistočnim prugama početkom šezdesetih godina zamijenili već islužene stare parobrode, LASTOVO još neko vrijeme plovi na domaćim dužobalnim prugama sve do 1966. kada je raspoređen i prodan talijanskoj tvrtki Ditta Latti. Otplovio je u La Speziju gdje je 15. lipnja iste godine započelo njegovo konačno rezanje u staro željezo.

Program turističkog kružnog putovanja dubrovačke agencije Putnik brodom LASTOVO

3.-11. studenog 1956.:

- 03.11.** polazak iz Gruža u 13.00 sati
- 04.11.** dolazak Krk u 16.00 a isplovljenje 18.00
- 05.11.** dolazak Patras u 07.00, odlazak u 09.00 (Korintski kanal), dolazak Pirej 19.00
- 06.11.** Pirej
- 07.11.** polazak iz Pireja u 12.00, plovidba Korintskim kanalom

08.11. dolazak Itea u 06.00, polazak u 10.30, dolazak Patras u 15.00 a polazak u 18.00

09.11. dolazak Krk u 07.00 a polazak u 10.00

10.11. dolazak Kotor u 10.00, polazak u 12.00 i povratak u Dubrovnik u 16.30

U cijenu kružnoga putovanja u iznosu od 21.000 dinara uključeni su brodska karta I. razreda sa kabinom i prehranom na brodu, aranžman prema programu i 3,50 USD džeparca. U uključenim izletima su stručni pregledi Krfa, Patrasa i Atene te izlet iz luke Itea u Delfe.

PRČANJSKI JEDRENJACI (13) U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

Piše: **Željko Brguljan**

Autor fotografija: **Anton-Gula Marković**

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga pr-

čanjskog župnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjskim brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanjske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Brik *Splendido*

Akvarel *Brik Splendido* (50 x 66,3 cm), nepoznatog autora, naslikan oko 1860., zavjetni je dar župnoj crkvi od slavnoga prčanjskog moreplovca – kapetana Ivana (Iva) Visina, za sretan povratak s puta oko svijeta, a podsjeća nas na jedan od najvećih pothvata prčanjskih i uopće bokeljskih kapetana koji se dogodio pedesetih godina 19. stoljeća. U zapisu pod prikazom jedrenjaka stoji: *Brick nom^{to} Splendido, che fu il primo Naviglio Austriaco che fece il giro del mondo, coman^{to} dal Capitano// Giovanni Visin il quale fa questo dono alla chiesa Parochiale di Perzagno in ringraziamento a Dio che lo ha// salvato piu volte da eminente pericoli alle lontane regioni del mondo dove ha viaggiato per lungo tempo d'anni nove.* Drugim rukopisom je dopisano: *Dall' anno 1850. all' anno 1860.* Legenda objašnjava da je prikazani brik *Splendido* prvi brod pod austrijskim stijegom koji je oplovio svijet. Navodi se, dalje, da je slika poklonjena župnoj crkvi kao zahvala Bogu koji je, tijekom devetogodišnje plovidbe po dalekim krajevima svijeta, više puta spasio brod i posadu od sigurnog potapanja. Dopisani podatak odnosi se na razdoblje u kojemu je brik *Splendido* bio u posjedu kap. Ivana Visina.

Proslavljeni brik izgrađen je 1850. u Rijeci od istaknutog protomajstora Andrije Zanona. Bio je nosivosti 311,5 t, dužine 30 m i opremljen s dva topa za obranu. Prema poda-

Brik Splendido

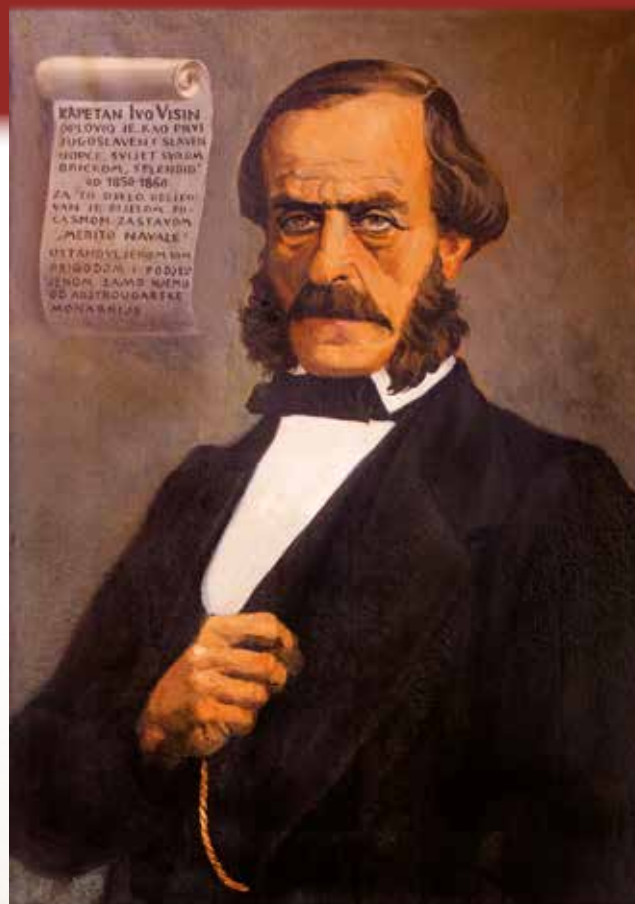
cima u arhivi lučke kapetanije Bakar, *Splendido* je porinut u more 8. listopada 1850. s brodogradilišta „Pescheria“ (tada pučki zvanog „Pul peškarije“). Tadašnja vrijednost njegova trupa i jedrilja bila je 14.000 forinti, a približna vrijednost *Splendida* opremljenog za plovidbu 30.000 forinti. Također je ostalo zabilježeno da je brik bio obložen bakrom. Bio je u potpunom vlasništvu, s 24 karata, kapetana Visina koji je njime i zapovijedao sve do 1860. godine. Sljedeće godine *Splendidom* zapovijeda prčanjski kapetan Pavao Grando, a zatim je prodan Emanuelu Ulrichu iz Trsta. Već na jednom od prvih putovanja, na relaciji između zapadne Europe i crnomorskih luka, bark *Splendido* bio je zahvaćen snažnom

olujom u Dardanelima, 24. svibnja 1851. godine. Slučaj je htio da ga od sigurne pogibelji spasi upravo prčanjski kapetan Marko Florio, našavši se u blizini zapovijedajući parobrodom Austrijskog Lloyda. Dvije godine nakon prodaje brika *Splendido* kap. Visin kupuje novi jedrenjak, bark nosivosti 483 tone, kojemu je nadjenao isto ime, a koji je 1868., u godini smrti njegova vlasnika, potonuo u Kvarneru, pokraj otoka Unije.

Kapetan Ivan Visin (1806. – 1868.) sa sumještanimom i rođakom, poručnikom Fridrikom Bellavitom (1832. – 1884.) i s devet članova posade otplovio je brikom *Splendido* 11. veljače 1852. iz Antwerpena na put oko svijeta. Plovili su rutom: Antwerpen – Rt Horn –

Kap. Fridrik Bellavita (Luigi Olivetti)

Kap. Ivan Visin (Ivan Mirković)

Valparaiso – San Francisco – Honolulu – Singapore – Rt dobre nade – Trst. Nakon sedam i pol godina dramatičnih borbi s olujnim morem, gusarima i zaraznim bolestima, zbog kojih se kompletna posada, osim Visina i Bellavite, nekoliko puta izmijenila, stigli su u Trst 30. kolovoza 1859., prevalivši 101.297 nautičkih milja, od toga 30.160 u područjima ciklona. Prvi su austrijski državljani koji su uspostavili trgovačke veze s mnogim dalekim zemljama. Za njihove zasluge car Franjo Josip I. odlikovao je 1860. kap. Visina bijelom počasnom zastavom i viteškim križem reda Franje Josipa, a poručnika Bellavitu, koji je dobio zvanje kapetana bez polaganja ispita, zlatnim križem za zasluge. Kap. Ivo Visin jedini je odlikovan bijelom počasnom zastavom „Merito Navali“ između 1850., kada je utemeljena, pa do propasti Austrije 1918., a uručena mu je svečano 31. srpnja 1860. na

ratnom brodu *Belona* koji je za tu prigodu doplovio u Trst.

Brik *Splendido* je na akvarelu, zasada nepoznatog autora, naslikan s boka, kako isplovlja iz tršćanskog zaljeva uz povoljan vjetar. U dugom planu, desno od jedrenjaka, nazire se tršćanska obala s lukom i svjetionikom, a lijevo parobrod koji plovi u suprotnom smjeru. Nad sošnim jedrom krmenog jarbola istaknuta je počasna zastava „Merito Navali“. No, zbog vihorenja na vjetru ne vidi se njezina ornamentika pa je, vjerojatno zbog tog razloga, netko naknadno naslikao nad krmenim jarbolom plošnu varijantu istoga stijega. Na palubi brika brojimo sedam članova posade. Zavjetni karakter slici daje lik Bogorodice s Djetetom u gornjem lijevom kutu neba prošaranog oblacima. Na 83. stranici monografije *Prčanj* (Kotor, 1937.) autora don Nika Lukovića nalazimo crno-bijelu reprodukciju istog motiva – prikaza brika *Splendido*, na kojoj

se na krmenom jarbolu vihori zastava „Merito Navali“, a nad sošnikom austrijski stijeg, dok je lik Bogorodice izostao. Dodamo li, k tome, drugačiji raspored elemenata drugog plana, ali i razliku u likovnoj obradi elemenata slike (vidljivu unatoč nekvalitetnoj reprodukciji), možemo zaključiti da je postojao još jedan portret proslavljenog brika, vjerojatno ne u župnoj zbirci već u privatnom vlasništvu.

U istoj zbirci prčanjske župe čuvaju se i portreti kapetana Ivana Visina (slikara Ivana Mirkovića) i Fridrika Bellavite (slikara Luigija Olivettija), carska povelja i bijela počasna zastava dodijeljene kap. Visinu – darovi obitelji ove dvojice slavni bokeljskih pomoraca. Među misnim ruhom nalazimo i misnicu s motivom Srca Isusova, izrađenu u tehnici veza i tempere na svilenom tkanini, a prema natpisu na unutarnjem dijelu darovao ju je župnoj crkvi sam kapetan Visin nakon oplovljenja svijeta.

SERIJAL GRBOVI KOTORSKE VLASTELE XIV VIJEKA

(7)

Piše:

Jovan J. Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period o d 1332 – 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjevjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijaturni isjecci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ogra-

ničenom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

8. DABRO

Najstariji zapis o nekom od članova patricijskog roda Dabro u Kotoru nalazimo u tekstu ugovora o miru između Dubrovnika i Kotora od 20.IX 1181. godine, gdje se pored kneza Tripuna (Buća), vladara Kotora, nalaze zapisani kao kotorski poslanici izvjesni Dabrio, koji bi mogao biti praotac roda, i Ivan Dabro. Međutim, K. Jireček o ovom rodu navodi sljedeće: "Plemići. 1. Ulcinj u XIII-XIV vijeku, takođe de Dabre, Dabri i slovenski Dabretić (ДАБРЕТНІКЪ, 1368, Spomenik 11, 36); 2. Bar u XIII-XIV vijeku; 3. Kotor u XII-XIV vijeku (de Dabro, Dabronis, od 1181. dalje); 4. Dubrovnik = 1247 – 1348, slov. Dobrović (ДОБРОВНІКЪ) itd". I. Manken elaborira posebno dubrovački ogranak ovog roda, a za članove roda Dabro u Kotoru donosi posebnui tablu. Po svim indicijama rodonadželnik kotorske grane roda Dabro u doba koje zahvataju najstarije kotorske notarske knjige morao bi biti Nikola Dabro, koji zajedno sa ostalim kotorskim poslanicima, sindicima i prokuratorima kako se nazivaju u dokumentu, dana 1.VII 1281.godine predaje akreditive dubrovačkim zvaničnicima,

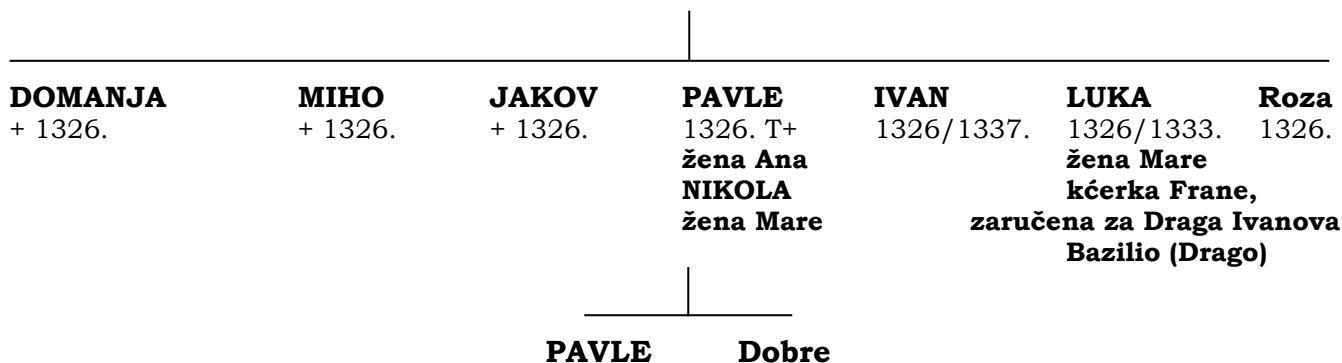

a 3.VII iste godine po zapisniku prima zalog župana Dese, sina pok. gospodina srpskog kralja Vladislava, i njegove majke Beloslave, da bi 1285. godine dubrovački poslanici tražili taj isti zalog natrag. Nadalje, Nikola de Dabro je kotorski gradski sudija, zajedno sa Ivanom Bualicom (Bolicom) i Sergijem Bazilija Drag-onovog te gradskim knezom Dobrojem, kada se 1294. godine sklapa mir između Kotora i Dubrovnika.

Grb porodice nije u Kotoru sačuvan u tvrdom materijalu, pa ga donosimo prema citiranom Grbovniku kraljevine Dalmacije: polje štita je vertikalno podijeljeno cik-cak linijom sa četiri šiljka na dvije polovine, od kojih je lijeva srebrne a desna plave boje.

Genealoško stablo porodice Dabro u Kotoru u to doba izgledalo bi ovako:

NIKOLA DABRONOV
+ 1326.

Sjećanje na Miroslava Mira Franovića

Miro Franović

Napustio nas je jedan dragi, nesvakidašnji čovjek, Miroslav Miro Franović. Čovjek koji je utkao svoju dušu u kamen, udahnuo život u svaki pedalj svoga graditeljstva, koji će ostati spomenik ovome velikom čovjeku.

Počinjem ovo sjećanje s neobičnom pričom. Prije nekoliko mjeseci Miroslav je prihvatio moju ideju da započnemo postupak prikupljanja potpore njegovoj kandidaturi za dodjelu Trinaestojulske nagrade. Na žalost, vrijeme nas je preteklo. Međutim, nagrada je došla s druge strane. Njemu u čast i poštovanje oglasila su se

zvona s katedrale sv. Tripuna i crkve sv. Mateja u Dobroti. Taj čin odavanja poštovanja Miru – pravoslavcu – sa zvonika katoličkih crkava posebno me razveselio i duboko ganuo. On je zaista bio iznimno zaslužan za sanaciju velikog broja crkava u našoj dragoj Boki, kako katoličkih, tako i jednog broja pravoslavnih.

Miro je imao i neobičan životni put. Odrastao je u mnogobrojnoj, moglo bi se reći siromašnoj obitelji. Bez oca, ali su ih baba i majka brusile i podizale jednostavnim odgojiteljskim principima: da budu radišni i pošteni, i u tome su uspjele. Miru nije život pružio priliku da se školuje, onoliko koliko je on po svojim mogućnostima zasluživao. Završio je zanat u tivatskom Arsenalu, gdje je vjerojatno dobio temelje za realizaciju raznih svojih ideja u njegovoj kasnijoj životnoj dobi. Da bi mogao pomagati svojoj obitelji, otišao je na brod radeći najteže poslove. Nakon što se iskrcao, jedno vrijeme radio je u Zavodu za biologiju mora, u Lučkoj kape-taniji...

U jednom od naših posljednjih razgovora rekao mi je: „Desio se zemljotres – i ja sam

se desio. Samo providenje mi je utrlo ovaj put. Ne može se drukčije objasniti da sam ja mogao da uradim takva djela, ja koji formalno nijesam imao obrazovanje (školsko), a da to nije došlo kao dar Božji.“

Nakon potresa ponuđeno mu je mjesto rukovoditelja radova u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Kotoru. Prvi značajniji posao bila je sanacija zvonika crkve Gospe od snijega u Škaljarima. Kontrolu izvođenja radova na sanaciji kulturnih spomenika u Kotoru vodila je ekipa slovenskih inženjera pod vodstvom prof. Ribnikara. Mirov prijedlog postupka sanacije zvonika dočekan je s nevjericom od Ribnikara i voditelja najvećih jugoslavenskih građevinskih operativa. Međutim, radovi su izvedeni na sveopće zadovoljstvo.

Nakon ove uspješne realizacije, Miro je postao pravi stručni suradnik cijenjenih voditelja sanacija naših kulturnih spomenika: prof. Ribnikaru, prof. Milki Čanak Medić, prof. Vojislavu Đuriću i mnogim drugim. Svoje ideje, posebno prilikom sanacije katedrale sv. Tripuna, on je i sam izveo.

Crkva sv. Ivana u Bogišićima tokom radova

Palata Zmajević, 2006.

U toku radova na Južnim gradskim vratima u Kotoru, Miro i Nenad

Za kvalitetu izvedenih radova i dokumentaciju o sanaciji katedrale sv. Tripuna Zavod je dobio uglednu povelju „Europa Nostra“.

Zatim su slijedile druge sanacije sakralnih objekata: sanacija Bogorodičinog hrama u Prčanju, koja je bila posebni građevinski pothvat, zatim možda najkompliciranija sanacija koju je izveo u Boki, sanacija crkve iz XIII. stoljeća sv. Ivana u Bogišićima - Krto-li. Također je izveo sanaciju sljedećih crkava: sv. Marije Koledate, sv. Luke, sv. Ane, sv. Mihajla, sv. Eustahije, sv. Dujma, sv. Ilije u Dobroti kraj Biologije mora, kapele sv. Mihovila, sv. Bazilija u Stolivu, sv. Đorđa u Orahovcu, Gospe od Škrpjela, sv. Ane iznad Perasta, Gospe od Anđela i Rizi, sv. Jovana u Risnu, sv. Tripuna u Morinju, crkve Pokrova Bogorodice na Dragalju, crkve sv. Antuna i sv. Ane u Tivtu, sv. Petra u Bogišićima, sv. Đorđa u Šišićima, sv. Nikole u Pelinovu, sv. Petke u Glavatićima, sv. Stefana, sv. Vartolomeja i sv. Nikole u Krimovici, 12 crkava na Luštici, Đurđevih stupova u Beranama, sv. Petke i sv. Arhanđela Mihaila na Njegušima, sv. Jovana na

Cetinju... Treba istaknuti i sanaciju palača Tripković u Dobroti i Zmajević u Perastu.

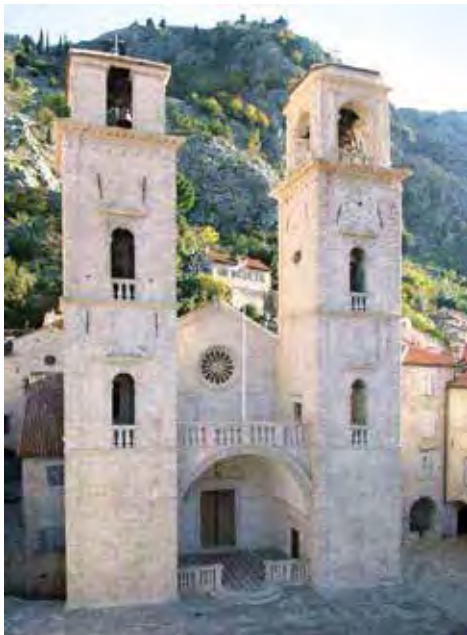
Glas o vrsnome graditelju i iznimno kvalitetno izvedenim sanacijama na spomenicima kulture, koje je obavio Miro Franović, širio se i izvan Crne Gore. Srpska akademija znanosti angažirala ga je da izvode radove na možda tri najznačajnija srpska crkvena objekta: Manastiru Dečani/manastirskoj crkvi i konaku/,

Manastiru Žiči/manastirskoj crkvi i Manastiru Hilandar/ Crkvi svetog Vasilija-Hrusija, Paraklisu svetog Nikole u konaku na Hilandaru i Tipikarnici u sklopu isposnice svetog Save u Kareji/.

Zanimljiva je koincidencija da je u Dečane došao zidati manastir fra Vito Kotoranin, a nakon 800 godina došao ga je sanirati Miro Kotoranin. Šest godina izvodio je sanacijske radove u Manastiru Dečani.

U katedrali, s dr. Milkom Čanak Medić, analiza kapitela stubaca

Nekoliko godina radio je i na sanaciji crkvenih objekata na Hilandar. Također je zanimljiva jedna priča vezana uz sanaciju Tipikarnice u ispovnici svetog Save u Kareji na Hilandar. Prema grčkim propisima, sredstva za sanaciju osigurava Grčka, ali odluku o radovima i izvođačima donosi Ministarstvo kulture Srbije, a

na prijedlog Komisije Srpske akademije znanosti. Ova komisija predložila je da radove na sanaciji Tipikarnice izvede Miro Franović. Tadašnji ministar kulture Srbije nije bio suglasan da ove radove izvede Miro pa je na sastanku pitao akademika Kovačevića, predsjednika Komisije: „Zar u Srbiji nema nikog drugog da izvede ove radove? Pa tko je izveo radove na sanaciji Manastira Dečani?“ Akademik mu odgovori: *Miro Franović*. „Pa tko je izveo radove na sanaciji Manastira Žiča?“ Akademik: *Miro Franović*. Nakon ovog odgovora ministar je prihvatio prijedlog da radove na Tipikarnici izvede Miro. Glas o Miru kao vrsnome graditelju širio se i u ostalim dijelovima naše bivše države pa je došao i do Banje Luke. Imam i predstavnici vjerske zajednice Ferhadije u Banjoj Luci angažirali su ga na sanaciji ove džamije koja je bila oštećena u potresu. Na ovome važnome sakralnom objektu muslimanske zajednice u Bosni posebno je zahtjevna bila sanacija minareta. Bosanski stručnjaci-inženjeri, kao i u Kotoru pri sanaciji Gospe od Snijega, smatrali su da se ne

može obaviti sanacija onako kako je to Miro predlagao. Ali njemu je imam vjerovao i on je s ekipom Zavoda za zaštitu spomenika iz Kotora uspješno izvršio sanaciju Ferhadije.

Njegov doprinos očuvanju srednjovjekovne crkvene baštine zaista je golem, pogotovo na području Boke kotorske, i to ne samo u radovima koje je on izveo. Miro je usporedno radeći na sanaciji obučavao svoje radnike i na taj način nesebično prenosio svoje znanje. Svakome tko mu se obratio pomogao je savjetima. Bio je jednostavan, a opet jedinstven čovjek, bez interesa, onakav kakvog bi svaki čovjek poželio za prijatelja.

Njegova duša ostat će zauvijek utkana u svaki kamen kotorske katedrale i crkava, Visokih Dečana i banjalučke Ferhadije.

A ima li većeg spomenika od ovih koje je on sam sebi izgradio?!

Neka mu je vječna slava i hvala!

S ljubavlju i poštovanjem,
Slobodan Drašković

Južna gradska vrata

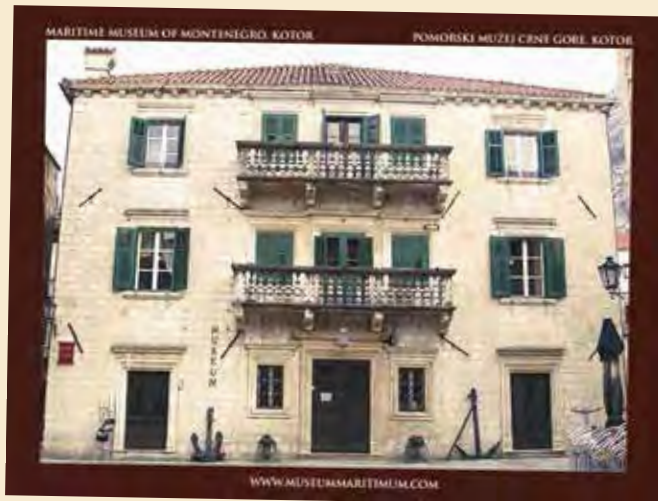
**VESELE BOŽIČNE BLAGDANE I SRETNU
NOVU GODINU ČITATELJIMA
HRVATSKOGA GLASNIKA POŽELJELI SU:**

OPŠTINA TIVAT

*Građanima Tivta i Crne Gore želimo
srećne Novogodišnje praznike*

Opština Tivat

**Sretne Božićne i Novogodišnje
praznike
želi vam iskreno
Kolektiv pomorskog muzeja
Crne Gore - Kotor**

Tel. 032 304720

Fax. 032 325883

E-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Web site: www.museummartitimum.com

**Srečne Božične
i Novogodišnje praznike
svim građanima Kotora želi
kolektiv Muzičke šole
„Vida Matjan”**

OPŠTINA KOTOR

*Merry Christmas & Happy New Year
Srečni Božični i Novogodišnji praznici*

mali hotel
„PANA“

Antun - Pana Milošević

Sv. Eustahije 253
Kotor, Crna Gora

Tel. 032 333 306, 032 301 204

Fax. 032 333 307

Mob. 069 086 933

e-mail. panamilosevic@t-com.me

BOKELJSKA MORNARICA-KOTOR

**ČESTITA BOŽIĆNE I NOVOGODIŠNJE
PRAZNIKE GRADJANIMA KOTORA,
BOKE I CRNE GORE, KAO I SVIM
LJUDIMA DOBRE VOLJE,**

**SA ŽELJOM ZA LIČNU
I PORODIČNU SREĆU
U 2018. GODINI**

BIRU KONTO

**ŠTAMPAJTE
KOD
NAS**

**SREĆNI
BOŽIĆNI
I NOVOGODIŠNJI
PRAZNICI!**

parteli digital

Najljepše želje u 2018. godini

digital print

flajeri, vizitkartice, naljepnice,
pozivnice, plakati, kalendari, katalozi,
čestitke, fascikle, novogodišnji program,
štampa velikog formata

PROMOTIVNI MATERIJALI

Stari grad, Kotor - 032/302-560 ; 325-924

fotoparteli@gmail.com / parteli@t-com.me

DOM UČENIKA I STUDENATA
"SPASIĆ - MAŠERA"

*Sretne
Božićne i Novogodišnje
praznike;
učenicima,
studentima,
poslovnim partnerima
i Javnim ustanovama
želi*

*JU Dom učenika i studenata
"Spasić - Mašera" Kotor*

+382 32 373 030 • +382 32 301 095

MAR DESIGN

*Seasons
Greetings*

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

*Hrvatsko građansko
društvo Crne Gore – Kotor
organizira*

Tripundanski bal

*03. februara 2018. godine,
u hotelu Splendid - Bečići
sa početkom u 20.00 sati*

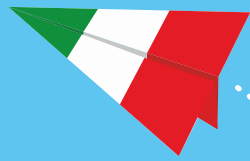

*Goste zabavljaju:
bend "Giselle" iz Boke
i klapa "Kaše" iz Dubrovnika*

Ulaznica sa večerom 20,00 eura

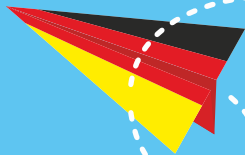
Dobro nam došli !

Informacije na tel. 032-304-232 i 069-041-153

Croatia Airlines
Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

easyJet
Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London
Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

☎ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / ☎ +385 (0) 20 773 322

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunkica Sir

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr